

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VÁCLAV KOPECKÝ – MINISTR IDEOLOG
(MINISTERSTVO INFORMACÍ V LETECH 1945 – 1953)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Autor práce: Ladislav Švadlena

Studijní obor: Kulturní historie

Ročník: 6.

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 28. dubna 2010

.....

Chtěl bych využít tohoto místa a poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu doc. PhDr. Bohumilu Jirouškovi, Dr. za jeho odborné vedení, cenné rady a připomínky, které napomohly vzniku této práce. Také bych chtěl poděkovat pracovnícím a pracovníkům Národního archivu v Praze a Národní knihovny tamtéž. V neposlední řadě také svým nejbližším za jejich podporu a shovívavost.

Anotace

Václav Kopecký – ministr ideolog (Ministerstvo informací v letech 1945 – 1953)
Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích,
České Budějovice 2010.
86 stran textu, 7 stran obrazových příloh.

Tato předkládaná diplomová práce se zabývá politickým a osobním životem významného komunistického politika, ministra informací a osvěty Václava Kopeckého. Je zaměřena především na jeho působení ve funkci již zmíněného ministerstva v letech 1945 – 1953.

Celá práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. Po úvodu následuje první kapitola, rozdělená do tří podkapitol, které se zabývají zmapováním života Václava Kopeckého. Druhá kapitola rozdělená do dvou podkapitol je zaměřená na jeho ministerské působení, přičemž první podkapitola je zaměřena na léta 1945 – 1948, a druhá podkapitola na léta 1948 – 1953. Následující třetí kapitola se zabývá Kopeckého texty vzniklými v letech 1945 – 1948. Poslední čtvrtá kapitola je zaměřena na Kopeckého texty vzniklé v letech 1948 – 1953.

Po této kapitole následuje závěr a shrnutí práce. Poslední část předkládané práce tvoří seznam pramenů, literatury a příloh.

Annotation

Václav Kopecký - minister of ideology (Ministry of Information in years 1945 - 1953)
Institute of History, Faculty of Philosophy, University of South Bohemia in České
Budějovice, České Budějovice 2010.

86 pages, 7 pages of picture supplements.

The presented thesis describes political and personal life of an important communist statesman, Minister of Information and Enlightenment Václav Kopecký. The work is mostly intended on his acting in the office at the ministry from 1945 to 1953.

The thesis consists of four main chapters. After the introduction there follows the first chapter, divided into three parts, which introduces life of Václav Kopecký. The second chapter, divided into two parts, is focused on his ministry office, the first part on years 1945 - 1948 and the second one on years 1948 - 1953. The third chapter analyses Kopecký's works written between years 1945 and 1948. The last, fourth chapter focuses on analyses of his works in years 1948 - 1953.

After this chapter there follows the conclusion with a summary of the work. The last part of the thesis contains list of used sources and literature and supplements.

Obsah

Úvod	7
1. Životopis	10
1. 1 Od studenta Komunistou	10
1. 2 Poslanec a emigrant	18
1. 3 Na konci sil	27
2. Ministerstvo informací	35
2. 1 Na cestě k vítěznému únoru. Léta 1945 – 1948.	35
2. 2 Vrchol. Ministerstvo informací v letech 1948 – 1953.	44
3. Kopeckého texty z let 1945 – 1948	62
4. Kopeckého texty z let 1948 – 1953	78
Závěr	97
Seznam pramenů a literatury	99
Seznam příloh	102

ÚVOD

Tato předkládaná diplomová práce se zabývá politickým a osobním životem významného komunistického politika z přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století, ministra informací a osvěty, člena ÚV KSČ Václava Kopeckého.

Postava Václava Kopeckého byla pro politické, společenské a také kulturní směřování poválečného Československa velmi důležitá. Z pozice své funkce ministra informací a osvěty byl Václav Kopecký jeden z nevlivnějších lidí v éře budování komunismu. Ačkoliv se jako člověk a také jako politik zasloužil svou propagandou, jednáním a postoji o nastolení tragického období, ve které se Československo po únoru 1948 nacházelo, zaslouží si jeho postava mnohem větší zájem badatelů, než jí doposud byl věnován.

Heuristicky tato diplomová práce vychází z výzkumu archivních pramenů. Zde za nejvýznamnější zdroj informací posloužil fond Václava Kopeckého uložený v Národním archivu v Praze na Chodově. Tento fond obsahuje prameny písemné povahy, především různé dokumenty a také v menším množství rukopisy. Prameny osobní povahy až na později přidané Kopeckého životopisy zde zcela chybějí. Vzhledem k tomu, že tato práce je zaměřena především na politický vývoj Václava Kopeckého, nepředstavovalo to takový problém. Fond Václava Kopeckého je velmi obsáhlý, rozdělený do 16 svazků a 276 archivních jednotek, nebylo tedy možné je všechny zcela prozkoumat, proto jsem zvolil za nejvhodnější vybrat jen ty, které svým obsahem nejvíce odpovídaly mnou zkoumanému tématu.

Kromě Národního archivu jsem využil také Národní knihovny Klementina. Zde jsem se zaměřil především na Kopeckého brožury a další vydané texty, se kterými jsem pracoval převážně v posledních dvou kapitolách. Jako další významný zdroj informací mi posloužil dobový tisk, především Rudé právo a Jihočeská pravda, kde jsem procházel novinové články v obou případech v letech 1945 - 1961.

Dále jsem také využil archiv Parlamentu České republiky, přístupný v digitální podobě. Zde jsem vycházel ze dvou období, tím prvním bylo Národní shromáždění republiky Československé pro léta 1929 – 1935, a ve druhém případě pro léta 1935 – 1938, které mi pomohly zmapovat Kopeckého poslanecké aktivity na poli různých parlamentních výborů.

Po prostudování značného množství archivních pramenů a dostupné literatury, jsem zvolil metodu založenou na biografickém půdorysu s využitím komparativních přístupů, která se k povaze archivních pramenů hodila nejvíce a umožnila mi získání důležitých informací. Co se týče samotné diplomové práce, tak ta je rozdělena chronologicky do čtyř kapitol, které jsou dále děleny do podkapitol, tento způsob se jevil jako nejvhodnější.

Vzhledem ke složitostem vývoje poválečného Československa mi jako zdroj pro pochopení tohoto období posloužila kniha historika Karla Kaplana.¹ Pro pozdější období přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století spojené s nastolováním komunistické ideologie jsem využil práce Jiřího Knapíka.² Ke studiu Václava Kopeckého mi kromě archivních pramenů posloužila práce Karla Kaplana a Pavla Kosatíka³ a Jany Pávové.⁴

První kapitola nazvaná *Životopis* je rozdělená do tří podkapitol, které se zabývají osobním a především politickým životem Václava Kopeckého od jeho narození až do smrti, s výjimkou období let 1945 – 1953. Toto období vrcholného působení Václava Kopeckého ve funkci ministra informací a později také osvěty, bylo z hlediska bádání pro pochopení jeho vývoje velmi důležité, proto je mu v práci věnována samostatná pozornost ve druhé kapitole. První podkapitola je zaměřena na dobu od narození, přes studia až po Kopeckého politické začátky, zde popisují politické spolky, ve kterých se Kopecký jako student a také později angažoval, které hrály významnou roli v jeho politickém zrání. Dále se věnují také jeho novinářské činnosti, která byla pro jeho další vývoj také velmi důležitá. Druhá podkapitola s názvem *Poslanec a emigrant* se věnuje Kopeckého životu v letech 1929 – 1945, zde jsem se zaměřil především na jeho poslaneckou činnost, na období upevňování jeho pozice uvnitř stranického aparátu a také na období moskevské emigrace, která v jeho životě sehrála velmi významnou roli. Třetí podkapitola s názvem *Na konci sil* je zaměřena na závěr politického života Václava Kopeckého po roce 1953, kdy bylo zrušeno jeho ministerstvo informací a osvěty, a kdy byl přesunut na nový post na ministerstvu kultury a později jmenován

---

¹ Kaplan Karel, *Pravda o Československu 1945 -1948*, Praha 1990.

² Knapík Jiří, *V zajetí moci. Kulturní politika, její systém a aktéři 1948 – 1956*, Praha 2006.

³ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, *Gottwaldovi muži*, Praha – Litomyšl 2004.

⁴ Pávová Jana, *Demagog ve službách strany. Portrét komunistického politika a ideologa Václava Kopeckého*, Praha 2008.

místopředsedou vlády. Tato část je potom zakončena velmi podrobným popisem Kopeckého smrti a jeho pohřbu.

Druhá kapitola nazvaná *Ministerstvo informací* je rozdělena do dvou podkapitol. První podkapitola s názvem *Na cestě k vítěznému únoru. Léta 1945 -1948* se věnuje zmapování politického vývoje Václava Kopeckého a také poslání ministerstva informací, které postupně směřoval k únorovým událostem roku 1948. V této části popisují také Kopeckého aktivity v politických a společenských oblastech. Druhá podkapitola nazvaná *Vrchol. Ministerstvo informací a osvěty v letech 1948 – 1953* se zabývá nejvýznamnějším politickým a také životním obdobím Václava Kopeckého. V této části jsem se hlavně zaměřil na postupné utužování Kopeckého politické moci, jeho postupy v oblasti kulturní a společenské a značnou část jsem zaměřil také na popis jeho aktivit v době velkých politických procesů na počátku 50. let minulého století.

V další, v pořadí již třetí kapitole nazvané *Kopeckého texty z let 1945 – 1948* jsem se zabýval, jak sám název kapitoly napovídá, texty šířenými tiskem a také jeho projevy, které vycházely formou různých brožur. V této části jsem se zaměřil především na Kopeckého postoje a také na jeho politický vývoj odrážející se právě na stránkách dobového tisku, zde nejvýznamnější úlohu sehrálo Rudé právo.

Poslední čtvrtá kapitola s názvem *Kopeckého texty z let 1948 – 1953* se zabývá novinovými texty a články, dále také politickými brožurami, vzniklými v tomto období. Toto období je zajímavé už tím, že je obdobím Kopeckého nejvýznamnějších politických aktivit, kdy výrazně posiloval svou moc a ovlivňoval dění v zemi. Zaměřil jsem se zde, jako v předchozí kapitole, na jeho politický vývoj odrážející se na stránkách dobového tisku.

Cílem této diplomové práce je co nejvíce přiblížit postavu Václava Kopeckého, jeho politické působení a také jeho vývoj uvnitř aparátu KSČ.

1. Životopis

1.1 Od studenta komunistou

Václav Kopecký se narodil 27. srpna 1897 jako desáté ze třinácti dětí a nejmladší syn drobného živnostníka Adolfa Kopeckého a jeho ženy Alžběty ve středočeských Kosmonosech, vesnici ležící nedaleko Mladé Boleslavi.⁵ Protože dva bratři stejného jména zemřeli ještě před jeho narozením, říkali mu doma Václav III. Otec Adolf se účastnil veřejného života obce jako funkcionář Sokola, a také Václav Kopecký byl v chlapeckých letech jeho členem.⁶ Právě při jednom ze cvičení místní sokolské župy se setkal s o čtyři roky mladším Janem Švermou, pozdějším stranickým kolegou a členem moskevské zahraniční pomnichovské emigrace, který pocházel z nedalekého Mnichova Hradiště.⁷

V roce 1910 ale otec zemřel, a rodina tak byla odkázána na matku, která se ujala po manželovi obuvnické živnosti. Kopecký v tu dobu již navštěvoval mladoboleslavské gymnázium. Studoval zde až do vypuknutí první světové války, poté se celá rodina přestěhovala do Prahy.⁸ Zbylé dva roky studia dokončil na gymnáziu na Malé Straně v Praze, kde také v roce 1916 s vyznamenáním maturoval.⁹ Studium na pražském gymnáziu pro něj bylo, jak se později ukázalo, velmi důležité, seznámil se zde s myšlenkami socialismu, které ho velice oslovily a formovaly po zbytek života.

Ještě na podzim téhož roku začal Kopecký studovat práva na Karlo-Ferdinandově univerzitě. Kromě studia také sportoval, hrál fotbal nejdříve za Holešovický klub SK Praha VII a později za APK Union VII, který spoluzaložil.¹⁰ V roce 1917 vstoupil jako levicově orientovaný vysokoškolský student do Sociálně demokratické organizace mládeže. V následujícím roce 1918, tak bohatém na politické a společenské změny, vstoupil nejprve, do Sociálně demokratické strany a později do Sdružení sociálně demokratických studentů, které předtím pomohl založit.¹¹

Další rok byl potom jedním ze zakládajících členů Mezinárodního sdružení marxistických akademiků, v němž se postupně soustřeďovali intelektuálové z řad sociálně demokratické levice a levicově orientovaní studenti. Členy byli někteří pozdější významní

---

⁵ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 2. Životopisy.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

⁹ Pávová Jana, Demagog, s. 11.

¹⁰ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 2. Životopisy.

¹¹ Tamtéž.

komunističtí funkcionáři, jako již zmiňovaný Jan Šverma, dále Rudolf Slánský, Marie Švábová později provdaná Švermová, Zikmund Stein, Jiří Koťátko a řada dalších.

Kopeckého nesčetné aktivity v těchto spolcích stály z největší pravděpodobností v roce 1920 za jeho předčasným odchodem ze studií na Právnické fakultě UK, během nichž složil jednu státní zkoušku, ale která už nikdy nedokončil.¹² Místo toho se stal úředníkem Zemského správního výboru pro Čechy.¹³ V této době byl již členem Dělnického klubu, v němž se scházeli důvěrníci sociálně demokratické levice a přispíval také do Sociálního demokrata, prvního tiskového orgánu levice.¹⁴

Právě zde se setkal s jeho vedoucími činiteli Bohumírem Šmeralem, kterého znal již dříve ze studentských let během svého působení v Sociálně demokratické organizaci mládeže, a s Karlem Kreibichem. Kromě nich se zde také seznámil se spisovatelem Ivanem Olbrachtem a Filipem Dobrovolným, pozdějším šéfredaktorem Rudého práva. V této době Kopecký ještě nemohl ani tušit, že někdy v budoucnu se Šmeral a Olbracht stanou jeho blízkými stranickými spolupracovníky.

V prosinci 1920 došlo k významné události, která ovlivnila v té době už tak promarxisticky orientovaného Kopeckého. Tou událostí bylo vyústění rok trvajících vyhrocených vztahů mezi levicovou marxistickou frakcí sociální demokracie, jejímž byl Kopecký jako člen Mezinárodního sdružení marxistických akademiků velkým sympatizantem, a jejím umírněným pravicovým křídlem v zápase o ideové a politické vedení a směřování strany. Tyto rozpory vygradovaly tzv. bojem o Lidový dům, v Hybernské ulici na Praze 1.

Přivrženci marxistické frakce, v té době již většinové části uvnitř sociální demokracie, obsadili 9. prosince její sídlo Lidový dům. V reakci na tuto situaci byla představiteli konzervativní a umírněnější menšinové části strany přivolána policie a četnictvo. Ti po několikahodinové roztržce budovu vydali zpět do jejich rukou. Proč byl Lidový dům tak důležitý? Nacházela se zde tiskárna Rudého práva, nově vzniklého deníku radikálně orientovaných socialistů, a také šlo o pokus omezit jejich rostoucí sílu, a ve výsledku tím tak zahradit rostoucímu komunismu cestu.¹⁵

Tato událost, ale měla obrovský význam právě pro rozvoj krajní levice, která byla reprezentovaná marxistickou frakcí. Následujícího dne 10. prosince se ve větších městech

---

¹² Pávová Jana, Demagog, s. 11.

¹³ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 2. Životopisy.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Rupnik Jacques, Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci, Praha 2002, s. 50.

rozpoutaly pouliční nepokoje a byla vyhlášena generální stávka, která trvala až do 16. prosince. V tisku z téhož dne se objevil text vyzývající k vrácení Lidového domu do rukou sociálně demokratické levice, přesněji její marxistické frakce a propuštění jejích zatčených sympatizantů a také k boji za zřízení dělnických rad.¹⁶

Týden trvající nepokoje byly nakonec policií potlačeny, ale jasně se ukázalo, jaká nespokojenost a sociální napětí uvnitř dělnické části obyvatelstva panovaly, a také jakou má krajní levice podporu. Kopecký na tyto události vzpomínal takto: *Okolnosti měření sil byly však již v prosinci 1920 příznivé pro buržoasii. Dělnictvo utrpělo porážku a ztratilo tak svou první historickou šanci, první možnost uskutečnit v československé republice své sociální tužby.*¹⁷ Z těchto slov lze vyčíst, že ani on sám ještě v prosinci 1920 příliš nevěřil v možné vítězství krajní frakce, spíše tyto události vnímal jako jakýsi postupný krok, který podle jeho slov *vytvořil předpoklady pro budoucí vítězství československého dělnictva.*¹⁸

Oficiální komunističtí historiografové, z období let 1948 – 1989, přikládali bezprostřední úlohu pro vznik KSČ stejně tak Československé republiky Říjnové socialistické revoluci v Rusku roku 1917. Ve skutečnosti dopad jak na dělnickou část obyvatelstva, tak na levicové intelektuály nebyl tak velký. Jediní, kteří byli těmito událostmi nějakým způsobem přímo ovlivněni, tak bylo na čtvrt milionu legionářů v Rusku. Ti se dělili na dva tábory, jednak tu byli její odpůrci, kteří později s bolševiky bojovali na magistrále po celém Rusku, a pak ti kteří jim byli ochotni naslouchat, nebo dokonce vstupovali i do Rudé armády.¹⁹

Byli to právě oni, českoslovenští zajatci, kteří se později jako první stávali novými sympatizanty bolševické revoluce. K prvnímu přímému styku s ideami komunismu se tito zástupci Československa dostali až na I. sjezdu české sekce Komunistické strany Ruska (bolševiků) KSR (b), přejmenované později v roce 1925 na Všesvazovou komunistickou Stranu (bolševiků) VKS (b), který se konal ve dnech 25. - 27. května 1918 v Moskvě. Ve větším rozsahu se s myšlenkou komunismu u nás setkáváme až po vzniku Československa 28. října 1918. Další významný krok pro tyto tendence sebou přinesly revoluce roku 1919 nedaleko našich hranic v Německu a Maďarsku.²⁰

---

¹⁶ Kopecký Václav, *Třicet let KSČ. Vzpomínky na založení KSČ a hlavní události jejího vývoje*, Praha 1951, s. 13.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Rupnik Jacques, *Dějiny*, s. 42-43.

²⁰ Tamtéž.

I přes dílčí vítězství, tedy pokud za něj lze považovat navrácení Lidového domu, vyšla sociální demokracie z této situace velmi oslabena. Ztratila své původní postavení a přišla také o podporu velké části dělnické třídy, tu část obyvatelstva, o kterou se opírala nejvíce a která se stále silněji přikláněla k jejím odpadlíkům. Další těžkou ranou pro ni byl následujícího roku ustavující sjezd Komunistické strany Československa, který se konal ve dnech 14. - 16. května 1921. Od 30. října do 4. listopadu se konal tzv. slučovací sjezd, na kterém byly na nátlak Kominterny všechny komunisticky orientované politické skupiny a organizace v Československu sloučeny pod jednu zaštitující stranu. Vznikla tak Komunistická strana Československa, která měla do budoucna ve všem kopírovat a poslouchat Kominternu a ruskou komunistickou stranu.²¹ Kopecký s přesvědčením sobě vlastním později napsal: *Byla to strana, která byla historicky potřebna dělnické třídě Československa, jejíž nutnost prokázal prosinec 1920.*²²

Komunistická strana Československa byla sice založena jako strana, která měla podléhat Kominterně s centrem v Moskvě, ale nejdříve bylo potřeba přijmout jejích jednadecet podmínek, aby do ní mohla být přijata.²³ KSC měl být naprosto jednotná a čitelná, ale bylo tomu přesně naopak. Už jen fakt, že jí kromě českých a slovenských komunistů tvořili také komunisté z národnostních menšin žijících na našem území, kteří často upřednostňovali své zájmy nad zájmy strany jako celku a také různé politické frakce uvnitř ní, to vše vedlo nutně vnitřní nesourodosti.

Poté, co byla strana založena, bylo potřeba zvolit vůdčí postavu s politickými zkušenostmi. Tou se stal bývalý předseda sociální demokracie, předválečný austromarxista a od roku 1908 redaktor Práva lidu Bohumír Šmeral. Pro Šmerala to byla možnost vrátit se po kratší politické izolaci opět na výsluní. Ten se díky svému politickému talentu a schopnosti dobře porozumět nastalé situaci a rychle ji vyhodnotit prosadil. Silná pozice a pravicové „úchytky“ Šmerala a jeho politických stoupenců se ovšem po nějaké době znelíbily vedení Kominterny a také značné části domácích promoskevsky orientovaných členů strany, včetně Kopeckého.²⁴ V této době se začaly objevovat stále větší zásahy Kominterny uvnitř KSC, které pak vedly až k pozdějším událostem v letech 1924 – 1929.

Počátek dvacátých let byl pro Václava Kopeckého hektickým obdobím. V roce 1920 spoluzaložil Organizaci komunistické mládeže v pražském kraji a opustil řady sociální

---

²¹ Rupnik Jacques, Dějiny, s. 56.

²² Kopecký Václav, Třicet let, s. 16.

²³ Rupnik Jacques, Dějiny, s. 57.

²⁴ Tamtéž, s. 51-54.

demokracie. Následujícího roku 1921 se stal jedním z prvních a nejuvěrnějších členů Komunistické strany Československa, jíž zůstal věrný po celý život. Jeho slovy: *Založení KSČ bylo aktem historického významu.*²⁵ V roce 1924 opustil práci úředníka u správního výboru pro Čechy a stal se na plný úvazek pracovníkem KSČ.²⁶ V listopadu se po čtyřletém vztahu oženil s jednadvacetiletou Českou narozenou ve Vídni a od roku 1923 členkou strany Hermínou, rozenou Jelínkovou. Její rodina se po první světové válce vrátila do Prahy. V Holešovicích, kde bydleli, se ve věku jen něco málo přes šestnáct let s Kopeckým seznámila. V roce 1925 se jim narodilo jediné dítě, syn Ivan.²⁷

Ve stejnou dobu se Kopecký stal redaktorem nejdříve brněnského komunistického deníku Rovnost a následně plzeňské Pravdy. Další rok potom přešel do Dělnického deníku, jehož sídlo bylo ještě před první světovou válkou v Brně, ale které bylo následně přeneseno do Moravské Ostravy. Zde se stal po vzniku KSČ hlavním deníkem této strany pro celou oblast Ostravska.²⁸ V Dělnickém deníku Kopecký zastával nejdříve místo redaktora a později šéfredaktora.²⁹ V polovině 20. let už platil za jednoho z nejpilnějších levicových novinářů.

Ostrava v jeho životě sehrála významnou roli, setkal se zde s Klementem Gottwaldem, který byl tou dobou již ostřílený komunistický novinář. Už od roku 1921 jako politický pracovník sloužil na Slovensku v Banské Bystrici, kde řídil nejdříve komunistický časopis Hlas l'udu a později Pravdu chudoby, ústřední tiskovinu komunistické strany v zemi.³⁰ V době, kdy se s ním Kopecký seznámil, byl Gottwald již redaktorem jiného ostravského deníku Pravda. Mimo to se zde Kopecký seznámil také s Rudolfem Slánským, jiným osudovým mužem jeho života, kterého později nahradil v pozici šéfredaktora Dělnického deníku.³¹ Netrvalo dlouho a Kopecký se velmi rychle ztotožnil s jejich vizí o vedení a směřování strany pod taktovkou Moskvy.

Už od počátku svého působení v KSČ byl Kopecký jako řadový člen zastáncem tvrdé marxisticko-leninské linie a také bolševizace strany řízené Kominternou. K vyhlášení zásad bolševizace došlo na V. sjezdu Komunistické internacionály (Kominterny), který

---

²⁵ Kopecký Václav, *Třicet let*, s. 18.

²⁶ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 2. Životopisy.

²⁷ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 5. Nekrology a smuteční projevy k úmrtí H. Kopecké 1953.

²⁸ Kopecký Václav, *ČSR a KSČ. Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo*, Praha 1960, s. 99.

²⁹ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 2. Životopisy.

³⁰ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, *Gottwaldovi muži*, s. 14-15.

³¹ *Tamtéž.*, s. 80.

proběhl ve dnech 17. června - 18. července 1924.³² V jejím důsledku tak v podstatě došlo o tři měsíce později na II. sjezdu KSČ 31. října – 4. listopadu k počátku aplikace ruského modelu bolševizace na československé prostředí, respektive na Komunistickou stranu Československa. Ne všichni komunisté se tím ale zcela ztotožnili. Proti zahraničnímu vměšování Kominterny a jejímu nadřazování se vůči KSČ vystoupil především sekretář strany v pražském kraji Bubník. Ten dovedl umírněnou frakci strany až k vnitřní roztržce. Ta se následně přenesla na celou KSČ a nakonec vedla 25. února k jeho vyloučení ze strany. Díky jeho vyloučení se KSČ ocitla v první velké krizi. V Praze, Kladně a v Brně vyjadřovali členové umírněnější části strany Bubníkovi písemně svou podporu. Kromě Bubníka byli vyloučení také jeho sympatizanti, KSČ tak byla ještě více rozpolcená.³³

Uvnitř KSČ se v tu dobu nacházely dva politicky i ideologicky orientované tábory. Jednak to byli pravicově prodemokraticky orientovaní socialisté pod vedením Bohumíra Šmerala, k nimž dříve patřil vyloučený Bubník, a pak také levicové marxistické křídlo podporované Kominternou pod vedením Josefa Hakena. Kopecký později vzpomínal: *Výsledek ideologického boje ve straně byl ten, že na II. Sjezdu KSČ, který se konal na počátku listopadu 1924 v sále Domoviny v Praze VII, dobyla levice těsného vítězství. Ústřední výbor strany, vzešlý ze sjezdu, byl složen napolovic z činitelů starého vedení a napolovic ze stoupců levice.*³⁴ Změnami ve vedení strany tak bylo započato období postupné bolševizace KSČ, aplikované Moskvou po vzoru ruského bolševismu na všechny členy Kominterny, které nakonec trvalo pět let.

Významný krok ke konečné bolševizaci strany byl učiněn na III. sjezdu KSČ v září 1925. Po organizačních změnách ve složení ústředního výboru uskutečněných rok předtím byl do ústředního výboru strany zvolen ještě ani ne třicetiletý Klement Gottwald, původem truhlář a komunistický novinář. Krize způsobená případem Bubník v této době ale ještě nebyla zažehnána, ba naopak, a tak na nátlak Moskvy došlo ke spojení Šmeral - Haken, které Šmeralovi umožnilo setrvat nadále i když ve velice vratké pozici předsedy.³⁵

Právě mladí komunisté, přívrženci Josefa Hakena, později společně s Gottwaldem, nezatížení sociálně demokratickými „úchylkami“ se měli stát budoucností strany a dovést ji pod dohledem Moskvy ke konečné přestavbě. Pro tyto úkoly se jako vhodní adepti ukázali právě mladí komunisté jako Gottwald, Kopecký, Šverma, Slánský, Köhler,

---

³² Rupnik Jacques, Dějiny, s. 58.

³³ Tamtéž, s. 69-71.

³⁴ Kopecký Václav, Třicet let, s. 41-42.

³⁵ Rupnik Jacques, Dějiny, s. 71.

Dolanský a další, kteří tvořili skupinu tzv. Karlínských kluků, u kterých se očekávala plná poslušnost a podřízenost Kominterně a straně.³⁶ Název byl odvozen podle sídla ústředního sekretariátu strany sídlícím na Královské třídě číslo 13 v pražském Karlíně. Jednalo se původně o termín použitý až v roce 1929 Bohumil Jílkem a Václavem Bolenem jako hanlivé označení pro tuto skupinu mladých komunistů.³⁷

Komunistická strana byla uvnitř sice nejednotná, ale ani to jí nezabránilo získat ve volbách roku 1925 13.1 % hlasů, což se rovnalo zisku 41 mandátů v poslanecké sněmovně a 20 v senátu. Počet 934 223 hlasů způsobil, že se KSČ stala ve volbách druhou nejsilnější politickou stranou v zemi vůbec s 0.6 % ztrátou na vítěznou Republikánskou stranu československého venkova. Oslabená sociální demokracie nakonec skončila na čtvrtém místě s 8.9 % a 631 403 hlasy.³⁸

V roce 1926 byl Šmeral kominternou odvolán do Moskvy, kde strávil skoro celý rok. V podstatě tak byl odklizen z cesty, což umožnilo Gottwaldův vzestup. Šmeral pak prakticky strávil zbytek života s výjimkou let 1935 - 1938, kdy byl zvolen senátorem a také znovu do ÚV KSČ, na neustálých cestách mezi Moskvou a Berlínem, kde měla Kominternina sekretariát pro střední Evropu.³⁹ Gottwald se stal vůdcem skupiny, která v letech 1928 - 1929 velkou měrou přispěla k vítězství promoskevsky orientovaných komunistů. V roce 1928 Kopecký opustil místo šéfredaktora v Ostravě a vrátil se zpět do Prahy, kde pak s výjimkou druhé světové války strávil celý život, a stal se redaktorem Rudého práva.⁴⁰

V. sjezd KSČ, který se konal 18. - 23. února 1929, byl z hlediska dalšího vývoje Komunistické strany Československa určující. Je zajímavé, že přípravou sjezdu byl Kominternou pověřen Gottwald a ne předseda strany Jílek.⁴¹ To také svědčí o tom, na čí straně Kominternina v té době stála a jací lidé od ní měli zelenou. Po skončení sjezdu následovala ustavující schůze nového vedení strany. Kopecký byl jako člen Gottwaldovy skupiny po svržení starého vedení reprezentovaného Jílkem a jeho stoupenci zvolen společně s dalšími mladými komunisty, kteří se angažovali od roku 1925, do jejího ústředního výboru. V ústředním výboru pak Kopecký bez přerušení zůstal až do své smrti. On sám považoval V. sjezd za jeden z nejvýznamnějších okamžiků předválečného vývoje

---

³⁶ Rupnik Jacques, Dějiny, s. 83.

³⁷ Kopecký Václav, ČSR a KSČ, s. 227.

³⁸ Malíř Jiří - Marek Pavel, Politické strany I. 1861-1938, Brno 2005, s. 550.

³⁹ Rupnik Jacques, Dějiny, s. 76-77.

⁴⁰ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 2. Životopisy.

⁴¹ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 15.

nejen uvnitř KSČ, ale i v celé společnosti. *Lze říci, že po ustavujícím sjezdu KSČ v květnu 1921 byl V. sjezd KSČ v únoru 1929 nejvýznamnější událostí ve vývoji československého revolučního hnutí.*⁴²

Po vítězství marxistické frakce uvnitř KSČ vedené Gottwaldem a jeho lidmi, byli nepohodlní členové a přívrženci zbytku pravicové části strany především z řad dřívější sociálních demokratů vyloučeni, popřípadě vystoupili sami. V roce 1929 stranu opustili také mnozí levicově orientovaní intelektuálové jako Jaroslav Seifert, S. K. Neumann, Ivan Olbracht, Vladislav Vančura, Josef Hora, Helena Malířová, Marie Majerová a mnozí další. Někteří z nich se do strany po nějakém čase sice opět vrátili, ale šlo o první vážnou roztržku mezi KSČ a komunistickými intelektuály.⁴³ Čistky se také týkaly, jak zakládajících členů, tak politické reprezentace hájící zájmy strany na půdě Národního shromáždění.

Zvolením Klementa Gottwalda a jeho lidí, mezi něž Kopecký už bezesporu několik let patřil, do čela ústředního výboru KSČ byla fakticky prosazena bolševizace strany, rozhodně ne ale dokončena. Ještě několik dalších let soupeřilo nové vedení se zbytky přívrženců toho starého. Pod vlivem Kominterny podpořil nové vedení od poloviny 20. let uvnitř strany kritizovaný bývalý předseda Bohumír Šmeral.⁴⁴ Gottwald se stal předsedou strany, do které si kromě ambiciózního Kopeckého přivedl další mladé radikály jako Bruno Köhlera, Rudolfa Slánského, Jana Švermu, Viliama Širokého a další, na které on i Moskva sázela.

Bolševizace rychle prosazovaná podle diktátu novým vedením měla stranu očistit od přežívajících pravicových úchylek a tendencí. Měla jasně prezentovat její prosovětské směřování. Tento proces, jak se později ukázalo, stranu naopak v prvních letech následujících po její značné vnitřní obměně v očích vlastních členů i voličů poněkud poznamenal, samozřejmě negativně.

Projevilo se to prakticky ihned při volbách ještě týž rok, kdy KSČ ztratila značnou část voličů, získala oproti minulým volbám v roce 1925 jen 10.2 % hlasů, to se rovnalo 30 mandátům v poslanecké sněmovně. Na rozdíl od předchozích voleb ztratila 2.9 % hlasů. Volilo ji 753 220 voličů tedy asi o 180 000 méně než před čtyřmi roky. KSČ se tak propadla oproti minulým volbám z druhého místa až na čtvrté. Tento stav naopak pomohl sociální demokracii, která se tak dostala před ní na konečné druhé místo s celkovým

---

⁴² Kopecký Václav, *Třicet let*, s. 76.

⁴³ Rupnik Jacques, *Dějiny*, s. 80.

⁴⁴ *Tamtéž*, s. 76-77.

ziskem 13 % a 963 462 hlasy.⁴⁵ Volby opět vyhrála Republikánská strana. Kromě znatelného úbytku volebních preferencí se také razantním způsobem snížila členská základna strany ze 150 000 členů v roce 1928 na 81 000 v roce 1929. Rok 1930 byl pro ni ještě tragičtější, KSČ v tu dobu měla 25 000 registrovaných členů.⁴⁶ Tento počet se v následujících letech především v důsledku hospodářské krize opět postupně zvyšoval.

1.2 Poslanec a emigrant

Událostmi nabytý rok 1929 byl pro Kopeckého důležitý ještě z jiného hlediska. Poté, co měl své místo uvnitř aparátu KSČ jako člen ústředního výboru jisté, usmálo se na něj štěstí znovu. V roce 1929 se konaly již zmíněné volby do Národního shromáždění. Kopecký kandidoval za Liberecký kraj, ale nebyl jen těsně zvolen, a zůstal tak jen v pozici náhradníka. Ovšem po zatčení stranického kolegy poslance a ostříleného politického matadora Jana Haruse, který byl za útok na veřejného činitele internován ve vězení na Borech, se nakonec do parlamentu dostal.⁴⁷ Tento posun nebyl uvnitř KSČ nijak ojedinělý. Během let 1929-1935 bylo celkem 15 komunistických poslanců za výtržnosti a různé jiné přečiny v poslanecké sněmovně i mimo ni zbaveno mandátu a na jejich místa se postupně dostávali další lidé na kandidátkách. Z tohoto hlediska tak byl Kopecký jen jeden z mnoha.⁴⁸

O Kopeckého ambicích a touze se v nově získané funkci uplatnit svědčí i to, že hned po složení poslaneckého slibu 20. prosince 1929, ve stejný den poslanecký slib skládal také Gottwald, pronesl velmi ostrý projev, kterým se vryl všem přítomným do paměti. Zaútočil dost nevybíravě na demokratické vedení státu, kdy poslance a jeho vrcholné orgány přirovnal k fašistům.⁴⁹ Tento plamenný a nevybíravý projev jakoby předznamenal celou jeho budoucí kariéru neochvějného tlumočnicka prázdných hesel, frází a demagogického řečníka, který jen zřídka pokud to situace nevyžadovala, bral na někoho ohledy.

Coby poslanec se stal postupně členem Kontrolní komise Národního shromáždění pro dávku z majetku a dávku z přírůstku na majetku, dále Kulturního a vyšetřovacího výboru. Byl kromě toho také náhradníkem ve Výboru branném, imunitním, iniciativním,

---

⁴⁵ Malíř Jiří - Marek Pavel, Politické strany I. 1861-1938, s. 550.

⁴⁶ Rupnik Jacques, Dějiny, s. 85.

⁴⁷ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 220.

⁴⁸ Kárník Zdeněk, České země v éře první republiky 1918-1938 II., Praha 2002, s. 152.

⁴⁹ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 221.

rozpočtovém, sociálně-politickém, ústavně-právním a zahraničním.⁵⁰ Jako poslanec pobíral měsíční plat ve výši 5 000 korun. Ten ale odváděl společně s dalšími komunistickými poslanci, jak bylo zvykem, straně. Žil tak v podstatě z peněz redaktora a později šéfredaktora Rudého práva. Kopecký si postěžoval. *Žili jsme velmi chudě. A obzvláště já jsem byl proslulý vypůjčováním pětikorun na kafe a cigarety. A Klema na tom nebyl o nic lépe.*⁵¹

Za své veřejné útoky v poslanecké sněmovně i mimo ni byl v polovině 30. let několikrát, jak bylo ostatně u komunistických poslanců celkem obvyklé, na kratší dobu uvězněn. Již během svého prvního funkčního období v letech 1929-1935 platil za jednoho z nejvášnivějších řečníků, to mu zůstalo po zbytek života, který na sebe rád upozorňoval volbou citlivých témat. Nejraději mluvil o hospodářské krizi, nezaměstnanosti, sociálních a národnostních otázkách, a na přelomu let 1930/31 také často o střelbě do dělníků.⁵²

Kopecký se osobně 20. dubna 1930 účastnil již jako poslanec Národního shromáždění sjezdu Komsomolu (Komunistický svaz mládeže Československa), založeného stejně jako KSČ roku 1921. Ten se měl konat v Radotíně, ale jelikož zde nebyl povolen, konal se nakonec v nedaleké vsi Kosoř. Vše probíhalo v klidu jen do té doby, než všechny přítomné rozvášnil svým plamenným projevem právě Kopecký. Následně se celá skupina v čele s ním vydala do Radotína, na okraji obce byl průvod vyzván policií, aby se zastavil, ten však neuposlechl a došlo k následné střelbě. Při ní bylo postřeleno pět děvčat ve věku 13-24 let.⁵³ Tento případ posloužil Kopeckému i celé straně k neustálým útokům vůči vládním představitelům. Dokonce později byl tento i jiné podobné případy jako v Duchcově nebo Frývaldově o rok později dány za vinu samotnému Masarykovi a posloužily k protimasarykovské poúnorové propagandě.

Kromě svého poslaneckého mandátu vykonával stále ještě i svou novinářskou profesi. V této době už ovšem jako šéfredaktor Rudého práva, kde nahradil v srpnu 1933 Josefa Guttmanna, který byl nedlouho předtím vzhledem ke svým problematickým vztahům s Kominternou, odlišným názorům a pravicovým úchylnkám ze strany vyloučen. Velkou zásluhu na celé akci měl také Kopecký, který se o vypuzení Guttmanna velmi zasloužil svou štvavou kampaní.⁵⁴ Kopeckému se tento stav věcí náramně hodil, Guttmann

---

⁵⁰ Archiv Parlamentu České republiky (www.psp.cz). Národní shromáždění republiky Československé 1929- 1935. V. Kopecký.

⁵¹ Kopecký Václav, ČSR a KSČ, s. 212.

⁵² Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 221.

⁵³ Kárník Zdeněk, České země v éře První republiky 1918-1938 II., s. 103-104.

⁵⁴ Pávová Jana, Demagog, s. 26.

byl v KSČ muž číslo dvě a tak se i díky tomu posunul o něco výše ve stranické hierarchii. Pozici šéfredaktora Rudého práva zastával v letech 1933 – 1934. V průběhu roku 1934 během právě probíhající prezidentské volby byl obviněn z velezrady. Společně s ním byli za vylepení letáku, který hlásal *Ne Masaryk – ale Lenin* obviněni poslanci Gottwald, Krosnař a Štětka.⁵⁵ Kopecký se skrýval a svou situaci nakonec vyřešil spolu s ostatními nucenou emigrací do Sovětského svazu.

Během jejich nepřítomnosti se vedení strany ujali Jan Šverma a Rudolf Slánský. Jejich nový kurz se odrážel také na stránkách v té době ilegálního Rudého práva, a to především díky novému šéfredaktorovi Stanislavu Budínovi.⁵⁶ Ten byl pro svůj odchod do ciziny z území, které dříve patřilo k SSSR, Moskvou považován za ilegálního emigranta a stal se tak ve straně poměrně problematickou postavou. V roce 1936 bylo proto Kominternou, angažoval se také Kopecký, rozhodnuto o jeho vyloučení z KSČ. V té době se ovšem v Moskvě rozběhla kampaň také proti novému vedení, ve které se jako člen Kominterny velmi angažoval také Gottwald. O co šlo? Tak zejména se vedení Kominterny nelíbil jejich vstřícný postoj vůči ostatním levicovým stranám, především pak k sociální demokracii. Druhým trnem v oku bylo, když KSČ pod jejich vedením veřejně podpořila sociální demokracii v prosinci při prezidentské volbě Edvarda Beneše a při schvalování státního rozpočtu. Byli obviněni z prospěchářství (oportunismu) a na přelomu roku 1935/36 odvoláni z funkcí.⁵⁷

Kopecký ani zde v emigraci nelenil, pracoval v Moskvě v ústředí Kominterny. Nucená emigrace mu umožnila navázat v novém prostředí důležité kontakty a udělat si tak známosti pro horší časy, které jak asi ani sám nepředpokládal, přišly velmi rychle. Poté, co na podzim roku 1935 ze zdravotních důvodů abdikoval na post prezidenta Československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk, byl při mimořádné volbě 18. prosince zvolen novým prezidentem republiky Masarykův dlouholetý spolupracovník a přítel, do té doby ministr zahraničí Edvard Beneš.

Následovala vlna amnestií, která se původně na skupinu kolem Gottwalda a Kopeckého nevztahovala. Ale po krátké době byla nakonec udělena i jim. Ti se tak již v únoru 1936 mohli vrátit zpět a Kopecký, který byl v květnových volbách předchozího roku

---

⁵⁵ Pávová Jana, *Demagog*, s. 26.

⁵⁶ Kárník Zdeněk, *KSČ – úspěchy a neúspěchy v klíčově významných parlamentních volbách v roce 1935*, in: Kárník Zdeněk – Kopeček Michal (edd.), *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu I.*, Praha 2003, s. 67.

⁵⁷ Reiman Michal, *O Poly Reimanovi*, in: Kárník Zdeněk – Kopeček Michal (edd.), *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu II.*, Praha 2004, s. 77.

během své nepřítomnosti opět zvolen společně s Gottwaldem poslancem Národního shromáždění, začal vykonávat své druhé funkční období. Během voleb KSČ získala celkem 10.32 % hlasů, to se rovnalo 30 křeslům v parlamentu a 16 v senátu. Bylo to sice jen o 0.12 % více než v předchozích volbách, ale znatelný byl nárůst voličů. Jestliže v roce 1929 obdržela KSČ 753 220 hlasů, teď to bylo 849 495, tedy skoro o 100 000 více než v předchozích volbách.⁵⁸ Druhé funkční období vykonával až do pozastavení činnosti strany na podzim roku 1938. V této době byl Kopecký členem Výboru rozpočtového a byl také náhradníkem ve Výboru imunitním, ústavně-právním a zahraničním.⁵⁹ Po návratu Gottwalda a Kopeckého bylo s oněmi úchytkáři a sympatizanty Švermy a Slánského „zatočeno“ a staré vedení navázalo na stejnou „notu“ jako před emigrací a dál v ní pokračovalo.

V první polovině 30. let 20. století ale o sobě stále více dával vědět problém, který postupně narůstal zejména v oblasti našich západních hranic - a směřoval i k nám. Jednalo se o stále se zvyšující počet proněmeckých, respektive pronacistických sympatií k novému Hitlerovskému Německu v pohraničí a také v některých městech s velkou německou populací a také v oblastech později známých jako Sudety. Poté, co v lednu 1933 uchoopil moc pevně v rukou Adolf Hitler a začal Německo přetvářet k svému obrazu, se začala měnit politická situace také u nás. Již v květnových volbách roku 1935 získala Sudetoněmecká strana, reprezentovaná postavou učitele tělocviku Konrada Henleina, 15.2 % hlasů a stala se nejúspěšnější stranou ve volbách vůbec. Ohromující byl také počet jejích voličů, ten činil 1 249 534.⁶⁰

Komunistická strana Československa, která při volbách skončila čtvrtá, se k této nové situaci narůstajícího problému musela postavit. Již na VII. kongresu Kominterny konaném v srpnu 1935 byla vytyčena nová taktika lidové fronty v boji proti vzrůstajícímu fašismu. Ta byla aplikována v našem prostředí po VII. sjezdu KSČ konaném v dubnu 1936. V této době je patrný nový postoj KSČ oproti předchozím rokům. Ze strany, která se dříve soustředila na kritiku a podryvání státního zřízení, se stala stranou hájící zájmy republiky.⁶¹ Na stejném sjezdu byli Šverma a Slánský nuceni udělat sebekritiku svých předchozích jednání. Na základě toho jim bylo odpuštěno a mohli se opět vrátit do vedení

---

⁵⁸ Malíř Jiří - Marek Pavel, Politické strany I. 1861-1938, s. 550.

⁵⁹ Archiv Parlamentu České republiky (www.psp.cz). Národní shromáždění republiky Československé 1935- 1938. V. Kopecký.

⁶⁰ Malíř Jiří - Marek Pavel, Politické strany I. 1861-1938, s. 550.

⁶¹ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 19.

strany, později byli opět zvoleni do jejího ústředního výboru.⁶² Šverma se pak ještě téhož roku stal šéfredaktorem Rudého práva, které po volbách mohlo opět legálně vycházet. V této pozici vystřídal již zmíněného Stanislava Budína.

Stále se zhoršující situace se rychle vyhrotila po podpisu Mnichovské dohody ve dnech 29. - 30. září 1938. Následující týden 5. října prezident Edvard Beneš abdikoval a 22. října odletěl nejdříve do Londýna a pak do amerického Chicaga, kde přednášel na univerzitě.⁶³ Ve funkci ho nahradil 30. listopadu zvolený Emil Hácha. Až po okupaci Československa v březnu 1939 se Beneš na stálo přesunul do Londýna, odkud řídil zahraniční odboj na této straně Evropy. Také komunisté si byli plně vědomi vážnosti nastalé situace a možných rizik, které z ní pro ně vzejdou. Proto už na podzim byl stranou v Moskvě zřízen generální štáb.⁶⁴ K jeho zřízení dopomohla angažovanost Gottwalda, který byl již roku 1935 na VII. sjezdu komunistické internacionály zvolen do jejího nejvyššího sedmičlenného politického sekretariátu.⁶⁵

Na podzim 1938, konkrétně 20. října došlo k pozastavení činnosti KSČ, to se týkalo také jejího tisku. Ta se tak stáhla do ilegality, 20. prosince byla potom z nařízení ministerstva vnitra nakonec rozpuštěna.⁶⁶ Během druhé světové války byla po celou dobu v ilegalitě, ale i díky svým stykům s Moskvou se jí podařilo udržet kontinuitu svého působení i v této době. Z Prahy odletělo na přímý příkaz Kominterny už v říjnu 1938 do Moskvy letadlo s první skupinou komunistických funkcionářů, kromě Gottwalda a Kopeckého ještě Slánský, Krosnař a další. Kopecký později vzpomínal: *Opíraje se o tuto významnou funkci mohl soudruh Gottwald organizovat naši československou emigraci v Moskvě tak, aby každý její pracovník měl možnost na vlivném místě účinně pracovat pro věc československé svobody.*⁶⁷

Po zabrání českých zemí německými vojsky 15. března 1939 byla ještě týž noc na 16. března, podle předem vypracovaného seznamu, na němž se podílel také Kopecký, do Moskvy přepravena další skupina představitelů KSČ, byli mezi nimi Zdeněk Nejedlý, Gustav Bareš a někteří další. Spolu s nimi se do Sovětského svazu dostala také Kopeckého manželka se synem a stejně tak i nejbližší rodiny jiných exilových činitelů. Ne všichni měli

---

⁶² Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 18.

⁶³ Veber Václav, Osudové únorové dny 1948, Praha 2008, s. 12.

⁶⁴ Rupnik Jacques, Dějiny, s. 162.

⁶⁵ Kopecký Václav, Gottwald v Moskvě 2. vyd., Praha 1948, s. 6-7.

⁶⁶ Malíř Jiří - Marek Pavel, Politické strany II. 1938-2004, s. 1131.

⁶⁷ Kopecký Václav, Gottwald, s. 7.

to štěstí a podařilo se jim protektorát opustit, např. Antonín Zápotocký byl chycen a válku nakonec strávil v koncentračním táboře Sachsenhausen.⁶⁸

Kromě českého exilového vedení KSČ, které odešlo do Moskvy, odešli ze země i další její představitelé, jak bylo Kominternou nařízeno. Václav Nosek a Karel Kreibich odešli do Londýna, Jan Šverma a Viliam Široký do Paříže, kde byli až do jejího obsazení Německými vojsky, poté se přesunuli do Moskvy.⁶⁹ Asi nejzajímavější byla cesta Bruno Köhlera, který utekl před Němci z Francie do New Yorku, kde byl až do poloviny roku 1941 a následně se pak přes východní část SSSR dostal až do Moskvy.⁷⁰ Postupně se do Sovětského svazu v letech 1939-1941 různými cestami a obklikami dostalo několik desítek komunistických funkcionářů z bývalého Československa.⁷¹ Po zrušení Kominterny v roce 1943 bylo ustaveno jednotné byro v Moskvě, v jehož složení Kopecký samozřejmě nemohl chybět.⁷²

Prakticky od počátku příjezdu do Moskvy začal pracovat v Generálním štábu KSČ v politické kanceláři Klementa Gottwalda, a také jako Československý zástupce v Kominterně. Jako takový měl na starosti podávání informací sovětskému vedení o situaci uvnitř exilového moskevského vedení KSČ. Jelikož Kominternu byla v těsném spojení s tajnou policií NKVD, stal se Kopecký v podstatě jejím informátorem. Stal se tak velmi nebezpečným a bylo dobré mít ho na své straně a dobře s ním vycházet. Z této doby také pocházejí jeho úzké vazby na vysoké stranické orgány SSSR, jež využíval až do poloviny 50. let a které mu umožňovaly s předstihem reagovat na dění v domácím prostředí.⁷³

Na rok 1941 připadlo 20. výročí založení KSČ a Gottwald vyzval k bilancování. Vydal stanovisko, podle kterého měla strana udělat revizi let 1920 - 1921, při níž měl být hodnocen tehdejší postup dělnické třídy. Z výsledku revize vzešlo, že dělnictvo se chovalo více než v zájmu strany nejednotně, a spíše ve vlastním zájmu, čímž oslabilo sílu revolučního potenciálu, který v sobě mělo. Bylo vysloveno stanovisko, že dělnictvo se musí postavit do prvních řad v boji s fašismem a že má být hnacím motorem pro poválečný přechod Československa k socialismu.⁷⁴

Když 8. května 1941 zemřel Bohumír Šmeral, bývalý zakládající člen a první předseda Komunistické strany Československa, byl Kopecký vedením Kominterny

⁶⁸ Kopecký Václav, ČSR a KSČ, s. 299-300.

⁶⁹ Rupnik Jacques, Dějiny, s. 150.

⁷⁰ Kopecký Václav, ČSR a KSČ, s. 304.

⁷¹ Tamtéž, s. 301-302.

⁷² Malíř Jiří - Marek Pavel, Politické strany I. 1861-1938, s. 720.

⁷³ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 219-220.

⁷⁴ Kopecký Václav, Gottwald, s. 18.

pověřen organizovat jeho pohřeb. Až mnoho let po válce byla urna s jeho ostatky uložena během oslav 30. výročí založení KSČ v roce 1951 v Národním památníku na hoře Vítkově. Zajímavostí je, že byl uložen vedle dalšího bývalého předsedy KSČ Josefa Hakena.⁷⁵

O měsíc později 18. června byla podepsána mezi Československem a Sovětským svazem smlouva, která uznávala Československo v jeho předmnichovské podobě jako suverénní a nezávislý stát. Kopecký poznamenal: *Smlouva mezi SSSR a Československem z 18. července 1941 stala se jedním z těch historických aktů, jež vyznačují obrat v situaci války proti hitlerovskému Německu.*⁷⁶ Tato smlouva byla zásadní nejen v otázkách Československo Sovětských vztahů, ve společném boji proti nacistickému Německu, ale také umožnila vznik československé jednotky na jejím území.⁷⁷ Také pro samotného Edvarda Beneše bylo její podepsání velmi důležité, byl jak SSSR, tak Velkou Británií uznán za prezidenta a stejně tak i Československá exilová vláda v Londýně. Tato skutečnost umožnila vstupovat komunistům, kteří byli na Západě do londýnských exilových orgánů a vojenských jednotek vzniklých v této části Evropy.

Kopecký v Moskvě rozhodně nelenil. Promlouval pravidelně do Československého rozhlasu v Moskvě, psal články, agitační a politické projevy.⁷⁸ Přispíval od léta 1943 jako redaktor a člen redakční rady do Československých listů, novin pro československé občany v SSSR, ve kterých kromě něj publikoval také Gottwald. Kopecký si kromě svých veřejných vystoupení, rozhlasových relací a tištěných textů našel čas také na psaní poezie. Jeho politické epigramy O nich a do nich, byly vydané pod pseudonymem Matýsek.⁷⁹ Jednalo se o veršované básně, které měly za úkol zesměšnit nacistické okupanty a také členy protektorátní vlády a další nekomunistické československé politiky.

Po napadení SSSR Německem 22 června 1941 došlo k razantní změně situace uvnitř Kominterny a tím i uvnitř exilového odboje KSČ v Moskvě. Kopecký s rodinou, Gottwald a několik dalších předních komunistů přesídlilo z Moskvy v říjnu roku 1941 do Ufy. Zde pokračovali v práci a v rozhlasovém vysílání, které probíhalo čtyřikrát denně přes město Kujbyšev. V Moskvě měl vysílání na starosti Šverma.⁸⁰ Kromě oficiálního vysílání z obou

---

⁷⁵ Kopecký Václav, *Třicet let*, s. 20.

⁷⁶ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 16. Projevy a článek: K uzavření československo-sovětské smlouvy, červenec 1941.

⁷⁷ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 13, a. j. 229. KSČ, moskevská emigrace -1939-1945.

⁷⁸ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 2. Životopisy.

⁷⁹ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 2, a. j. 63. Politické epigramy „O nich a do nich“ vydané pod pseudonymem Matýsek. 1941-1945.

⁸⁰ Pávová Jana, *Demagog*, s. 41.

měst bylo organizováno po čtyři roky také, jak Kopecký uvádí, *každodenní vysílání dvou tajných vysílaček, jež vysílaly denně i v noci až čtyřikrát*.⁸¹

Potřeba zahraničního odboje vybudovat na území SSSR vojenskou jednotku, jak bylo na jednáních se Stalinem 18. června dohodnuto, vedla na konci roku k rychlému jednání. Jednotka se začala formovat v Buzuluku již v září 1941, přičemž v prosinci začala být formována mechanizovaná brigáda. To umožnilo do té doby zajatým vojákům, uprchlíkům z Československa, vstupovat do jejích řad. Velitelem se měl stát bývalý ruský legionář a veterán z první světové války plukovník Ludvík Svoboda. Zpočátku se Svoboda pro svou ne úplně jasnou a přesvědčivou oddanost myšlenkám komunismu a svými styky na západ exilovým představitelům v Sovětském svazu poněkud nezamlouval. Po apelaci Gottwalda, který se s ním v květnu 1942 sešel v Buzuluku, se stav věcí obrátil a Svoboda dostal od vedení plnou důvěru.⁸² Nejinak tomu bylo u Kopeckého. Dne 12. února 1942 tak byl zřízen 1. Československý pěší prapor, který byl později přejmenován na 1. Československý samostatný polní prapor.⁸³ Kopecký se stejně jako někteří další účastnil při jeho organizaci. Ochotně si vzal na starost pro sebe tak vlastní politické a ideologické školení mužstva.

V polovině roku 1943, když už se zdála situace klidnější a nehrozilo bezprostřední nebezpečí, se skupina v čele s Kopeckým a Gottwaldem vrátila z Ufy zpět do Moskvy.⁸⁴ Napětí uvnitř exilového vedení KSČ se ovšem začalo i díky různým osobním ambicím jejích jednotlivých členů povážlivě stupňovat. Nejjasnějším dokladem je rok 1943 a Kopeckého pokus o odstranění Gottwalda z jejího vedení. Možnou příčinou, proč měl být Gottwald Kominternou odvolán, lze spatřovat v jeho silné lásce k alkoholu, která byla mezi jejími představiteli dobře známa. Kopecký začal proto jednat s Janem Švermou, ten ale odmítl, možná ze strachu, možná kvůli způsobu, jakým měl Gottwalda nahradit. Kopecký však od tohoto plánu rychle upustil a jakoby nic začal opět pracovat. Je zajímavé, že po této příhodě, se vztah Gottwalda ke Kopeckému nějakým výrazným způsobem nezměnil. Gottwald si byl nejspíš dobře vědom, že Kopecký nejednal z vlastní iniciativy.⁸⁵ Výsledkem celé této epizody ale bylo to, že si Gottwald na Kopeckého začal dávat větší pozor. Tento obezřetný postoj zachovával až do své smrti a Kopeckého přijímal jen v nejnnutnějších případech. O této události se Kopecký už nezmiňuje, v knize Gottwald v Moskvě o ní není ani zmínka.

---

⁸¹ Kopecký Václav, Gottwald, s. 21.

⁸² Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 21.

⁸³ Pávová Jana, Demagog, s. 41.

⁸⁴ Kopecký Václav, Gottwald, s. 20.

⁸⁵ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 22.

V prosinci 1943 přijeli do Moskvy zástupci londýnské skupiny československého zahraničního odboje v čele s prezidentem Edvardem Benešem jednat o poválečném vedení Československa.⁸⁶ Kopecký zde přednesl své připomínky k připravovanému programu Národní fronty, ve kterých byly jako jedny z hlavních bodů nastoleny otázky potrestání válečných zločinců a kolaborantů, a také velmi ožehavá otázka vztahu Čechů a Slováků v připravovaném státě. Hlavně poslední bod byl z jeho strany spíše kosmetickou záležitostí, ve skutečnosti nikdy vztah ke Slovensku nikdy nenašel. Československo mělo být podle jeho představ unitárním státem s jedním centrem, odkud bude strana všechno dění v zemi kontrolovat.⁸⁷ K podpisu smlouvy o poválečné spolupráci a pomoci Sovětského svazu došlo dne 12. prosince 1943, čímž došlo k přesunutí hlavních pravomocí československé zahraniční politiky z Londýna na Moskvu. Tímto krokem tak byl zpečetěn poválečný osud Československa, které se mělo stát jedním ze satelitů Stalinova režimu.

Po vypuknutí Slovenského národního povstání 29. srpna 1944 byli v září na území Slovenska letecky dopraveni z Moskvy zástupci KSČ Rudolf Slánský a Jan Šverma. Poté, co byla německými vojsky dobyta Banská Bystrica, vydali se oba na ústup přes Nízké Tatry, kde vysílený Šverma dne 10. listopadu na hoře Chabanec při sněhové bouři zahynul. Stal se tak později jedním ze symbolů komunistické pounorové propagandy, stejně tak jako Július Fučík. Kopecký o něm po válce několikrát ve svých referátech mluvil a často připomínal jeho osobu, kterou dával za příklad. Začátkem 50. let o něm napsal drobnou knihu s názvem O Janu Švermovi.⁸⁸

Ještě stále během probíhajícího Slovenského národního povstání byla v Banské Bystrici na mimořádném slučovacím sjezdu obnovena činnost KSČ (KSS), která se tak opět stala legální politickou stranou. Důležitým krokem pro poválečný nárůst jejich preferencí na Slovensku můžeme v této době najít ve sloučení Komunistické strany Slovenska a tamní sociální demokracie, které měli na své straně většinu slovenského dělnictva, tedy tu část obyvatelstva, o kterou se komunisté hodlali opírat nejvíce.⁸⁹

Nejvýznamnějším politickým grémiem v zemi se stala již od března 1945 v Moskvě vyjednaná a komunisty prosazená Národní fronta Čechů a Slováků, na jejímž základě byla 4. dubna v Košicích definitivně jmenována nová vláda prezidentem Edvardem Benešem.⁹⁰ Ta v sobě měla slučovat nominované odborníky a zároveň představitele všech do ní

---

⁸⁶ Kaplan Karel, Pravda o Československu, s. 15-16.

⁸⁷ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 218.

⁸⁸ Pávová Jana, Demagog, s. 52.

⁸⁹ Malíř Jiří - Marek Pavel, Politické strany II. 1938-2004, s. 1131.

⁹⁰ Balík Stanislav a kol., Politický systém v českých zemích 1848-1989, Brno 2004, s. 121.

spadajících demokratických politických stran a měla společnými silami řídit zemi při její obnově po druhé světové válce. Tvořili ji zástupci obou národů v poměru 16:9 ve prospěch Čechů. Již od počátku měli největší ambice právě komunisté, kteří měli právo vybrat si nejdůležitější vládní rezorty. Toho potom využili k postupnému přebírání moci do únorových událostí roku 1948 a dále. Již v prvních poválečných volbách z 26. května 1946 získali komunisté 37.94 % hlasů a staly se jasně nejsilnější stranou Národní fronty.⁹¹

Při jednáních v Košicích o den později 5. dubna 1945 se Kopecký, tehdy čerstvě jmenovaný ministr informací v první vládě Zdeňka Fierlingera, podílel na přijetí Košického vládního programu, na jehož vypracování se podílel o měsíc dříve v Moskvě na jednání s Benešem. Ten obsahoval celkem 16 bodů a měl zdůvodnit zahraniční poválečnou orientaci Československa, řízenou systémem Národní fronty, na Sovětský svaz. Po osvobození Prahy 8. května přiletěla o dva dny později 10. května leteckým speciálem ze Slovenska nová vláda včetně zástupců moskevské emigrace. Kopecký začal ihned ve své funkci úřadovat. Vláda vystřídala Českou národní radu, která byla zřízena 29. dubna pouze na přechodné období.⁹²

O poválečné situaci a dalším osudu Československa bylo rozhodnuto již dříve na Jaltské konferenci, která se konala od 4. do 11. února 1945, a také na zmiňovaných jednáních Moskvě v březnu 1945, kdy bylo mezi Benešovým křídlem a komunistickou emigrací dohodnuto poválečné rozdělení moci.⁹³ Kopecký stanul v čele pro něj, jak bylo zde vyjednáno, na míru ušitého ministerstva informací. To poté následující roky plynule přetvářel v souladu s přáním Moskvy, která si během nich stále více posilovala svůj politický monopol na celou oblast středovýchodní Evropy, Československo nevyjímaje, směřoval k přelomovým událostem roku 1948 a dále až do ledna 1953, kdy bylo ministerstvo zrušeno.⁹⁴

1.3 Na konci sil

Rokem 1953 začala fáze života Václava Kopeckého, již lze chápat jako jakýsi postupný, ale jak se později ukázalo pro člověka jeho typu nevyhnutelný ústup ze slávy. Ten se naplno projevil začátkem roku 1956 po XX. sjezdu KSSS. Ale zpět na začátek, již

---

⁹¹ Kaplan Karel, Československo v letech 1945-1948 I., s. 48.

⁹² Vykoukal Jirí a kol., Východ. Vznik, vývoj a rozpad východního bloku 1944-1989, Praha 2000, s. 128.

⁹³ Mencil Vojtěch a kol., Křižovatky 20. Století, Praha 1990, s. 183.

⁹⁴ Ministerstvo informací a osvěty, viz 2. kapitola.

od února, potažmo června 1948 až do roku 1953 se neustále měnila vnitřní struktura vlády. Jestliže v roce 1948 byl za Gottwaldovy druhé vlády počet ministerstev 18, tak v lednu 1953 za vlády Antonína Zápotockého to bylo již 36. Tento vrcholný politický aparát, tak jako celek nemohl i díky své rozdrobenosti fakticky fungovat.⁹⁵ Z kraje roku 1953 tedy došlo k nutné a nevyhnutelné reorganizaci vlády

Hlavním výkonným orgánem Československé republiky se postupně stalo osmičlenné předsednictvo vlády v čele s jejím předsedou. Každý člen předsednictva měl na starost několik jemu přidělených ministerstev. Ten potom vládou přijatými úkoly pověřoval pod něj spadající ministerstva. V důsledku toho došlo ke sloučení politického sekretariátu ÚV KSČ a předsednictva vlády, a tato nově vytvořená vrcholná instituce měla rozhodovat o všech otázkách současně, a to jak po stranické, tak vládní linii.⁹⁶ Sloučením výkonných orgánů mělo dojít k pružnějšímu a jasnějšímu způsobu rozhodování, přičemž na počet ministerstev to nemělo mít žádný vliv. Jejich počet se neměnil, snížil se až za III. vlády Viliama Širokého v letech 1960 – 1963, a to na 25, dále se tento počet snižoval až na 12 v roce 1989.

K této nutné reorganizaci vlády došlo na základě nařízení prezidenta republiky Klementa Gottwalda 31. ledna 1953, během níž bylo zrušeno také Kopeckého ministerstvo informací a osvěty. Ten byl následně přesunut na post náměstka předsedy vlády. Snaha o reorganizaci trvala jen krátce do Gottwaldovy smrti. Kopecký sice přišel o pozici ministra, ale finančně si polepšil. Jestliže jako ministra informací činil jeho roční příjem 280 000 korun, tak coby náměstek předsedy vlády pobíral ročně 300 000 korun.⁹⁷ V nově nabyté pozici měl Kopecký de facto na starosti řízení ministerstev školství a osvěty, vysokých škol, které dříve řídil Ladislav Štoll, další významný kulturně ideologický pracovník, a také ministerstvo pracovních sil. Dále řídil Hlavní správu kinematografie a polygrafického průmyslu, vydavatelství a obchod s knihami, Státní rozhlasový výbor a Československou tiskovou kancelář.⁹⁸

Jen o několik týdnů později ovšem došlo k události, která výrazně ovlivnila vývoj nejen v Československu, a ve východním bloku, ale v celém světě, Kopeckého nevyjímaje. Dne 5. března 1953 zemřel Kopeckým obdivovaný a milovaný sovětský vůdce Josif Vissarionovič Stalin, kterého tak často a rád ve svých projevech a referátech stavěl na

---

⁹⁵ Kaplan Karel, Československo v letech 1948-1953 II., Praha 1991, s. 45.

⁹⁶ Tamtéž, s. 45.

⁹⁷ Pávová Jana, Demagog, s. 115.

⁹⁸ Tamtéž, s. 98.

pedestal. Pohřbu se zúčastnily politické špičky zemí Východního bloku, Československo nevyjímaje. Vládní delegace na Stalinův pohřeb odletěla 8. března. Přes doporučení lékařů, kteří varovali Gottwalda, aby se do vlasti vrátil vlakem, vzhledem k jeho zdravotnímu stavu, bylo to méně namáhavé, se celá delegace leteckým speciálem z Moskvy vrátila 11. března. Nečekaně o tři dny později 14. března zemřel „dělnický prezident“ Klement Gottwald.⁹⁹

Úmrtí Stalina odstartovalo nejen v celém východním bloku, Československo nevyjímaje krizi komunistických režimů.¹⁰⁰ To se tak po Gottwaldově smrti ocitlo ve stejné situaci jako Sovětský svaz, bylo bez svého politického vůdce a hlavní postavy režimu. Nástupcem Gottwalda byl zvolen jeho dlouholetý spolupracovník a do té doby předseda vlády Antonín Zápotocký. V této funkci ho vystřídal Slovák Viliam Široký. Oproti tomu v SSSR novým předsedou Nejvyššího sovětu a Stalinovým nástupcem byl nakonec zvolen, přes boj uvnitř několika mezi sebou soupeřících skupin, Nikita Chruščov. Aniž by Kopecký tušil, začalo se již postupně schylovat k nevyhnutelným událostem XX. sjezdu KSSS 1956.

V září došlo ke druhé reorganizaci vlády - poté, co byla 14. září 1953 jmenována nová vláda, jejímž předsedou se stal opět Viliam Široký, původem slovenský železničář. Kopecký byl jmenován na post nově vzniklého ministerstva kultury.¹⁰¹ Řízení ministerstva, mu jakožto člověku, který kulturu ze své pozice velmi ovlivňoval již dříve, umožnilo pokračovat i nadále ve své ideologické práci. Navíc byl jmenován prvním náměstkem předsedy vlády.

Kopecký byl na poli stranického vedení v letech 1953 – 1954 stále ve velmi prestižní pozici. V osobním životě však zažíval chmurné časy. Žena Hermína, která byla již od roku 1928 vážně nemocná, měla problémy se srdcem, v červenci 1953 odjela na léčení do Karlových Varů. Během pobytu v lázních se ještě zúčastnila pohřbu Marie Nejedlé, manželky bývalého ministra školství a manželova kolegy Zdeňka Nejedlého. Její zdravotní stav se ovšem nezlepšil, ba naopak. Musela se tak vrátit do Prahy, kde nakonec v pondělí 28. září ve věku 50 let po dlouhé nemoci zemřela. Pohřeb se konal v neděli 4. října na hřbitově v Kosmonosech. Krátká zpráva o úmrtí manželky náměstka předsedy vlády Václava Kopeckého se objevila 2. října v Rudém právu.¹⁰²

---

⁹⁹ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 70.

¹⁰⁰ Kaplan Karel, Československo v letech 1953-1966 III, Praha 1991, s. 4.

¹⁰¹ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 226.

¹⁰² NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 5. Nekrology a smuteční projevy k úmrtí H. Kopecké. 1953.

Pozici ministra ve vládě Viliama Širokého, který byl na tuto pozici jmenován z pozice někdejšího náměstka předsedy vlády, si Kopecký podržel až do 12. prosince 1954.¹⁰³ Poté, co byla jmenována nová vláda, jejímž předsedou se stal opět Viliam Široký, získal Kopecký post prvního náměstka předsedy vlády. I když už neseděl na ministerském křesle, měl z této pozice i nadále faktický dohled na dění v kultuře. Kopecký byl příliš mocný a nebezpečný, známý svými dobrými kontakty na důležité a vlivné lidi v Sovětském svazu a jeho vedoucí orgány. Proto bylo pro vedení KSČ důležité, aby měl tento člověk své místo uvnitř aparátu jisté, a byl tak stále na očích. Jeho političtí spolupracovníci si toho byli dobře vědomi, a proto jmenování do nových vládních funkcí mělo do určité míry uspokojit Kopeckého touhu po tom být viděn, slyšen a hlavně mít i nadále možnost ovlivňovat veřejný život.

Po zvolení Antonína Zápotockého na prezidentský post, kde vystřídal do té doby nenahraditelného Gottwalda, byl po nějaké době obviněn 1. tajemníkem ÚV KSČ Antonínem Novotným ze špatného vedení strany a pěstování kultu své osobnosti. Novotný požádal Moskvu, aby tento případ projednala. K tomu skutečně došlo na arbitráži, která se konala v Moskvě ve dnech 6. - 8. dubna 1954.¹⁰⁴ Za českou stranu se jednání zúčastnili Zápotocký, Široký, Dolanský a stěžovatel Novotný. Zápotockému bylo vytknuto, že nesprávně uplatňuje vedoucí úlohu strany a vystupuje odlišně než oficiální stranická linie. Zápotocký výtky přijal a zvažoval dokonce své odstoupení, ale nakonec tak neučinil. Pro Kopeckého to byl jasný impuls, ke komu se má přiklonit. Věděl, že politické vedení v Moskvě stojí na straně Novotného, a tak se také přidal na jeho stranu.¹⁰⁵ Tento prozíravý krok mu umožnil zastávat prestižní vládní funkce právě v době, kdy se Novotný stal po Zápotockém prezidentem. Novotný sám věděl, že s Kopeckým může i nadále počítat.¹⁰⁶

Možná až neuvěřitelně zní v této době představa Kopeckého jako sportovce. Při výčtu jeho aktivit, všech povinností spojených s pozicí ministra a místopředsedy vlády, i v jeho věku si našel čas také na sport. Docházel jednou týdně na tělovýchovu, jak se této sešlosti říkalo, do tělocvičny na pražském Klárově organizovanou sekretariátem ministerstva obrany a určenou politickým činitelům ÚV KSČ a členům vlády. Na tyto akce docházeli kromě Kopeckého také Zdeněk Fierlinger, Josef Plojhar, Alexej Čepička s manželkou Martou, dcerou Klementa Gottwalda a mnoho dalších. Hrál se nejčastěji

---

¹⁰³ Knapík Jiří, *Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948-1953*, Praha 2002, s. 35.

¹⁰⁴ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, *Gottwaldovi muži*, s. 199.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 198-202.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 268.

volejbal, po němž následovalo koupání a občerstvení podávané písáčkami sekretariátu ministerstva obrany.¹⁰⁷

Kopecký celý život hájil myšlenky komunismu a stalinismu, jenž všemi prostředky uváděl v praxi a jímž plně věřil. O to horší pro něj byla skutečnost, která nastala po XX. sjezdu KSSS mezi 14. - 25. únorem 1956. Den poté 26. února byl na tajné schůzi Chruščovem, který si od svého zvolení stále více upevňoval svou pozici, projednáván problém Stalin.¹⁰⁸ Ve čtyřhodinovém referátu „O kultu osobnosti a jeho důsledcích“, se Chruščov zaměřil především na události Stalinových stranických čistek ve druhé polovině 30. let. S tím, že období předtím, především pak násilnou kolektivizaci zemědělství, kterou se svým způsobem pokusil vysvětlit, a některé podobné problémy, záměrně opomenul. Za druhé se pak soustředil na kritiku Stalinovy diktatury a kultu jeho osobnosti.¹⁰⁹ Kopecký, stejně jako celé vedení, musel k této nově nastalé situaci zaujmout stanovisko. Byl to právě on, který vždy a za všech okolností přijímal vše, co Stalin a Sovětský svaz nařídili. Bral to vše do důsledku a bez jakéhokoliv náznaku byť jen lehké kritiky aplikoval na domácí prostředí. Ovšem v této době, aniž by si to ještě plně uvědomoval, začínala být otřesena jeho pozice, teď se teprve začalo ukazovat, jak se věci ve skutečnosti měly.

Kopecký byl rázem přinucen k něčemu, co neznal a co mu nebylo vlastní, totiž přijmout kritiku své osoby a postavit se čelem ke svému předchozímu jednání a politickým postupům a pokusit se je nějakým způsobem vysvětlit. Nebyl sám, i další vrcholní představitelé jako Ďuriš, Široký nebo Čepička, který byl dokonce nucen vzdát se svého postu ministra národní obrany i členství v ÚV KSČ, se museli kát. Na zasedání ÚV KSČ z 29. - 30. března 1956 vystoupil s prohlášením, ve kterém přijal závěry XX. Sjezdu KSSS a připustil politické omyly a chyby Stalinova vedení. Přičemž za největší omyl označil jeho odklon od linie leninské. Dále se věnoval také postavě Klementa Gottwalda, který mu byl rovněž vytýkán. Sám připustil, že pomohl vytvořit jeho obraz ideálního vůdce. Tvrdil, že vše dělal jen z těch nejlepších pohnutek.¹¹⁰ Kopecký jako stranický ideolog dobře věděl, že strana pokud má působit silně a jednotně, potřebuje svého idealizovaného vůdce.

Pavel Kosatík píše, že bylo povinností strany vytvořit obraz ideálního vůdce v protikladu k Masarykovi a Benešovi.¹¹¹ Pro tento úkol byl právě Kopecký tou nejvhodnější osobou. Stejně tak byl přinucen postavit se ke své angažovanosti během tzv. politických

---

¹⁰⁷ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 157.

¹⁰⁸ Mencl Vojtěch a kol., Křížovatky, s. 256.

¹⁰⁹ Vykoukal Jiří a kol., Východ., s. 304-305.

¹¹⁰ Pávová Jana, Demagog, s. 129.

¹¹¹ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 223.

procesů, především pak k postavě Rudolfa Slánského a Marie Švermové. V obou případech kromě politické roviny, ve které se měly oba případy odehrát, Kopecký bezpochyby zapojil také rovinu osobní. Bylo dobře známo, že se Kopecký a Slánský, i když dříve dobří přátelé, již od doby společné emigrace po Mnichově 1938 příliš v oblibě neměli. K Marii Švermové pak choval Kopecký citový vztah: poté, co ho odmítla, jednal způsobem zhrzeného milence.¹¹²

I tak hájil svůj postup, přičemž tvrdil, že on se necítí být za tyto věci přímo odpovědný. Uznal, že některé věci nebyly v pořádku, ovšem podstata jejich obvinění, tedy protistátní činnost, zůstala podle jeho slov stejná.¹¹³ Tento až kající přístup byl vynucen jednak částečnou obavou samotného Kopeckého, který se v nově nastalé situaci, která mu jistě nebyla blízká ani příjemná, snažil zachovat svou tvář, ale také si nadále uchovat své prestižní postavení uvnitř stranického aparátu.

Po XX. sjezdu se lidé spadající do jeho pole působnosti začali stále hlasitěji ozývat. Postupně znějící hlasy kritiky se začaly objevovat i v oblastech, kterým do té doby pevně vládl, tedy alespoň si to myslel. Postupně na něj začali útočit lidé z oblasti filmu, novin, nakladatelství, divadel a vlastně všech významných institucí, o nichž si myslel, že jsou jeho. Byl různými kulturními pracovníky obviňován z pěstování kultu významných osobností, jakými byli Vítězslav Nezval a později Jan Werich. Kritice se nevyhul ani jeho syn Ivan, který zastával prestižní post na ministerstvu zahraničí.¹¹⁴

Rok 1956 přinesl Kopeckému ještě jednu velmi tvrdou ránu, zasáhl ho II. sjezd spisovatelů, kde byl jeho představiteli, hlavně Františkem Hrubínem a také na přelomu 40. a 50. let několikrát soudně potahovaným Jaroslavem Seifertem a dalšími kritizován. Nedokázal pochopit, že lidé, které podporoval a kterými se tak rád obklopoval, mu najednou nastavili odvrácenou tvář. Snažil se proto reagovat. V červnu na celostátní konferenci KSČ tento sjezd odsoudil. Události roku 1956, především pak maďarské povstání, v něm probudily jeho opětovnou touhu v boji proti kosmopolitismu, jemuž pak věnoval posledních pět let života.¹¹⁵

Kopecký se snažil o opětovné utužení pozice, jak tomu bylo počátkem 50. let, ale jeho moc se čím dál více oslabovala. Bylo již jasné, že pozice ideového vůdce a jednoho z nejpřednějších mužů strany byla již minulostí.¹¹⁶ Václav Kopecký patřil po celá léta, kdy

---

¹¹² Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 234.

¹¹³ Pávová Jana, Demagog, s. 129.

¹¹⁴ Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 240.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 219.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 242-244.

se vyhříval na politickém výsluní, a že to byla dlouhá léta, k předním osobnostem strany. Byl jedním z nejvlivnějších a nejobávanějších politiků, který spoluvytvářel kulturní a tím i společenské prostředí, v němž se Československo v 50. letech minulého století nacházelo. Není pochyb o jeho zaníceném vlastenectví, často byl nazýván až přílišným nacionalistou, které dokazoval ve svých projevech častou volbou národních témat. Je ale otázkou, jestli stálou implementací sovětských modelů do domácího prostředí, tak jak je uváděl v život, se necítil být také, tak trochu vlastencem sovětským.

Václav Kopecký zemřel 5. srpna 1961 jako jeden z posledních aktérů velké poúnorové politiky, a také jako jeden z mála komunistických funkcionářů z té doby, kteří byli stále ještě ve vysoké stranické funkci. Zemřel jako místopředseda vlády Viliama Širokého, tři týdny před svými čtyřiašedesátými narozeninami. Ústřední výbor Komunistické strany Československa a vláda vydali informaci o jeho úmrtí.

Dne 7. srpna Rudé právo, přední tiskovina v zemi, na titulní straně přineslo zprávu: Soudruh Václav Kopecký zemřel. Jihočeská pravda - podobně jako další noviny - potom tuto událost oznamovala o den později 8. srpna. Po krátké rekapitulaci a výčtu Kopeckého politických aktivit a zásluh o budování KSČ a Československé republiky byl oficiální nekrolog zakončen slovy *Nechť věčně žije jeho památka! Čest jeho práci!*, Po něm následovala oficiální lékařská zpráva. V té stojí, že Václav Kopecký zemřel 5. srpna ve 21:40 hodin v Praze po krátké nemoci na plicní embolii.¹¹⁷ Příčinou Kopeckého smrti byl ale nejspíš infarkt miokardu, vzniklý jako následek pooperačních komplikací. Již dříve byla Kopeckému diagnostikována rakovina, za níž si velkou měrou mohl pravděpodobně sám, byl již od svých politických začátků silný kuřák, také na většině fotografií je zachycen právě s cigaretou v ruce.¹¹⁸

Pohřeb Václava Kopeckého se konal ve středu 9. srpna. Nejdříve byla rakev s jeho ostatky vystavena mezi 9:00 - 12:00 hodinou v budově Ústředního výboru Komunistické strany Československa. Od 14:00 hodin se potom na stejném místě konal menší smuteční obřad. Následně se smuteční průvod s rakví pod dohledem několika stovek lidí vydal podle předem naplánované trasy nábřežím 1. čs. kyjevské brigády, Revoluční třídou, Příkopy až na Václavské náměstí, kde byla rakev s ostatky přeložena do vozu a převezena na místo posledního rozloučení. To se konalo v budově pražského krematoria ve Strašnicích v 16:30 hodin. Kondolenční archy byly vystaveny v budově ÚV KSČ a předsednictva vlády v úterý

---

¹¹⁷ Rudé právo, č. 215, roč. 41, 7. srpna 1961, s. 1.

¹¹⁸ Pávová Jana, Demagog, s. 152.

8. srpna mezi 10:00 – 16:00 hodinou a ve středu 9. srpna mezi 9:00 – 12:00 hodinou. Touto zprávou oficiální nekrolog otištěný v novinách končí.¹¹⁹

Dne 22. září 1961 v 15:00 hodin byla urna s ostatky Václava Kopeckého vložena nejdříve do měděné ochranné schránky označené jeho jménem, datem narození a úmrtí. Takto poté v 16:00 hodin vložena do mramorové schránky a vložena do označeného sarkofágu v Ústřední síni hrobek v Národním památníku na hoře Vítkově v mauzoleu Klementa Gottwalda a zapečetěna.¹²⁰

Tohoto aktu se účastnila Kopeckého rodina a nejbližší příbuzní, dále přední představitelé vlády a strany v čele s prezidentem a jejím prvním tajemníkem Antonínem Novotným. Dále se také obřadu účastnili zástupci obce Kosmonosy, kde se Kopecký narodil a prožil část svého života. Za zvuků internacionály se všichni přítomní naposledy s Václavem Kopeckým rozloučili.¹²¹ Po smrti se Kopeckému dostalo té cti, že po něm bylo v letech 1961-1968 pojmenováno dnešní Strossmayerovo náměstí v pražských Holešovicích, kde dlouhá léta žil a bydlel. V Libereckém kraji po něm byly pojmenovány také některé školy a podniky.

---

¹¹⁹ Pávová Jana, Demagog, s. 152.

¹²⁰ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 1. Různé osobní doklady, zbrojní pas, doporučení k cestě do SSSR, protokol o uložení urny. 1945-1961.

¹²¹ Tamtéž.

2. Ministerstvo informací

2.1 Na cestě k vítěznému únoru. Léta 1945-1948

Druhá světová válka v Evropě skončila tak trochu symbolicky v jejím samém středu v Československu 8. května 1945. V noci z 8. na 9. května vstoupila v platnost bezpodmínečná kapitulace německých ozbrojených sil, přičemž poslední výstřel zazněl na našem území 11. května na Příbramsku. Skončila tak jedna z nejtragičtějších etap dějin lidstva, která sebou přinesla desítky milionů mrtvých a ještě více zraněných po celém světě, jež tvořili převážně oběti z řad civilního obyvatelstva. Československo během skoro šest let trvající okupace ztratilo na 265 000 lidí, převážně z řad civilistů na území protektorátu, kteří byli oběťmi nacistického teroru nebo zemřeli v koncentračních či jiných táborech. V boji, ať už na západní, východní nebo africké frontě, kde českoslovenští občané bojovali po boku spojeneckých armád a Sovětského svazu, jich zahynulo na 5 000.¹²²

Konec války byl zároveň koncem jedné etapy, ale znamenal také začátek jiné, pro Československo a celou středovýchodní Evropu nešťastné etapy dějin. Je tím míněný postupný přerod této oblasti do sovětského systému satelitů, pod vliv Sovětského svazu reprezentovaného postavou jeho vůdce Josifa Vissarionoviče Stalina. Sovětský svaz vzešel z druhé světové války jako nová světová velmoc, ovšem za cenu obrovských materiálních i lidských ztrát. Během bojů v tzv. Velké vlastenecké válce, jak je do dnes tento konflikt Rusy nazýván, zahynulo podle odhadů na 27 000 000 lidí, z čehož asi 9 000 000 přímo na bojišti s nacistickým Německem.¹²³

Jako druhá světová velmoc vyšly z válečných událostí Spojené státy Americké, které nebyly ani zdaleka tolik vyčerpány jako SSSR. Američané během druhé světové války ztratili přímo v boji okolo 400 000 vojáků.¹²⁴ Druhá světová válka ve svých důsledcích naprosto změnila rozložení politických a také mocenských sil v Evropě. Zatímco před válkou tu bylo Německo, Velká Británie, Francie, potažmo Itálie jako největší evropské velmoci, tak po ní se zrodily dvě zcela nové supervelmoci, které měly udávat tón světových dějin po zbytek velké části 20. století. Především Spojené státy se staly po válce ekonomicky i hospodářsky nejsilnější zemí.

---

¹²² Vykoukal Jiří a kol., Východ, s. 32.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

Československo se, na základě smlouvy uzavřené v Moskvě při jednáních mezi Stalinem a Benešem o vzájemné pomoci a poválečné spolupráci, dostalo do přímého, ale zatím ne ještě tragického vlivu SSSR. Tento vliv ale následující roky po válce neustále narůstal. Vrcholní sovětský představitel v čele se Stalinem vytvářeli postupné kroky, kterými země v oblasti svého vlivu stále pevněji připoutávali. Jednak si své budoucí satelity zavázali již v průběhu války různými smlouvami o válečné i poválečné spolupráci, ale také prosazovali svou politiku vytvářením poválečných vlád, v nichž velké pravomoci měly jim nakloněné a do různé míry podřízené komunistické strany.¹²⁵

Československo se po válce ocitlo na hranici dvou světů. Jednak v tom západním, kam vlastně svojí historií a kulturou do značné míry provázanou společnou historií s německým živlem po staletí patřilo. Na druhou stranu díky intervenci SSSR se ocitlo také v nové východní kultuře, reprezentované Sovětským svazem, která byla sice slovanská, ale z historického a společenského hlediska nám poněkud vzdálenější.¹²⁶

Po válce v Československu jako nejvýznamnější politický orgán fungoval systém Národní fronty, který disponoval rozsáhlou politickou mocí. Ten také rozhodoval o státní politické linii. Národní fronta v sobě slučovala zástupce šesti politických stran, čtyři strany v českých zemích, lidovou, národně socialistickou, sociálně demokratickou a komunistickou, na Slovenku to potom byly dvě strany, demokratická a komunistická. Byly zakázány předválečné pravicové strany jako agrárníci a další, u nichž bylo argumentováno tím, že se před válkou provinily proti zájmu republiky. Již od začátku měli největší slovo v Národní frontě komunisté, řízení z Moskvy.

Kopecský jako člen první poválečné vlády, jmenované v Košicích 4. dubna, sociálního demokrata Zdeňka Fierlingera, začal řídit ministerstvo informací podle oficiálního pověření 14. května, ve skutečnosti ale již o něco dříve právě při jednáních v Košicích. Sídlem nově vzniklého ministerstva se stal Kolovratský palác, patřící původně šlechtické rodině Kolowratů, který dodnes stojí na Malé Straně na Praze 1, v sousedství Valdštejnského paláce. Sám Kopecský potom bydlel ve vile na Sibiřském náměstí v Praze Bubenči.¹²⁷

---

¹²⁵ Vinen Richard, *Evropa dvacátého století*, Praha 2007, s. 242.

¹²⁶ Brenner Christiane, *Zwischen Ost und West. Tschechische politische Diskurse 1945 – 1948*, München 2009, s. 309.

¹²⁷ Pávová Jana, *Demagog*, s. 116.

Kopeckého ministerstvo informací bylo těsně po válce ve velmi úzkém vztahu s ministerstvem školství a osvěty. Ministerstvo informací bylo rozděleno na odbory, které měly na starosti tisk, publikační činnost, rozhlas, film a fotografii. Pod správou ministerstva školství řízeného Zdeňkem Nejedlým spadal literární, umělecký, divadelní a hudební odbor.¹²⁸ O významu, jaký pro KSČ mělo ministerstvo i formací, svědčí fakt, že si jej při vyjednávání Košického vládního programu prosadila spolu s tak důležitými rezorty, jakými bylo ministerstvo obrany, vnitra, nebo zemědělství.¹²⁹

Jen několik týdnů po válce 29. května 1945 se v Lucerně konala manifestace kulturních pracovníků svolaná sekretariátem ÚV KSČ, jako hlavní referenti zde vystoupili ministři Kopecký a Nejedlý. Oba mluvili o nutnosti pomoci československých kulturních pracovníků při budování a vzkříšení nové poválečné společnosti, přičemž odkazovali na historii a slovanskou vzájemnost, která podle jejich slov měla být nadále v nejužší spolupráci se Sovětským svazem.¹³⁰ Byl to tak jeden z prvních Kopeckého činů uskutečněných v oblasti kulturní politiky země vůbec.

Krátce po válce, když se život pomalu začal vracet ke všedním starostem a potřebám, stále ale ještě doznávaly spory vzniklé před nebo během válečných let. V tu dobu se rozhořel také spor o Těšínsko, část území ležící mezi Československem a Polskem, které bylo již roku 1920 podle vzájemné smlouvy rozděleno, a to tak, že Polsku připadla jeho větší část a menší území s 300 000 obyvateli Československu. Po podpisu Mnichovské dohody a podstoupení Sudet Německu byla právě větší část československé oblasti Těšínska zabrána Polskem. To se jí krátce po válce nechtělo rozhodně vzdát, a tak se zákonitě rozhořel vzájemný spor. V polovině června 1945 dokonce českoslovenští vojáci překročili hranici a vtrhli do Polska, kde obsadili město Ratiboř. V této situaci zasáhli příslušníci Rudé armády a na apel Polska se tento problém dostal až do Moskvy.¹³¹

Kromě již zmíněného Těšínska nárokovala Československá vláda také oblasti Kladska, Ratibořicka a Hlubčicka. V této záležitosti se velmi angažoval právě Kopecký, který již 5. května na jednání vlády o československo-polských sporech požadoval uplatnit požadavky na úpravu hranic. Jako argument použil právě Polsko, kterému mělo být na úkor Německa přiděleno jeho nemalé území. Vznikl tak další poválečný spor

---

¹²⁸ Pávová Jana, Demagog, s. 59-60.

¹²⁹ Černý Václav, Paměti III. (1945 – 1972), Brno 1993, s. 137.

¹³⁰ Rudé právo, č. 21, 31. května 1945, s. 1.

¹³¹ Kaplan Karel, Pravda o Československu 1945 – 1948, Praha 1990, s. 50-58.

obou států, který se opět dostal až do Moskvy. Zde v červnu jednal předseda československé vlády Zdeněk Fierlinger osobně se Stalinem a sovětským ministrem zahraničí Vjačeslavem Molotovem. Od nich se mu dostalo poněkud vyhýbavé odpovědi vtom smyslu, že už byly tyto oblasti Sovětským svazem odevzdány do polské vojenské správy.

V dalších dnech Kopecký požadoval ještě přísnější požadavky Československa vůči Polsku na tato území. Došlo k dalším zdlouhavým jednáním, z nichž vyplynula nakonec po téměř dvou letech vzájemného napadání a osočování za intervence SSSR vzájemná smlouva, která kromě těchto území vyřešila také otázku Těšínska. Bylo rozhodnuto, že požadovaná území s výjimkou Poláky zabrané části Těšínska mají zůstat Polsku. K ukončení celého sporu došlo až 10. března 1947 podpisem vzájemné smlouvy, v níž Polsko na nátlak Moskvy uznalo předmnichovskou podobu hranic Těšínska. Podpisu smlouvy se za Československou stranu účastnili Klement Gottwald a Jan Masaryk.¹³²

Kromě těchto územních sporů tu byl také jeden, ještě větší problém, a to odsun německého obyvatelstva z území Československa. Ten ale nemohl být proveden bez mezinárodního schválení. Na Postupimské konferenci, která probíhala nedaleko Berlína v zámečku Cecilienhof od 17. července až do 2. srpna 1945, byl uznán požadavek Československé vlády na hromadný a řízený odsun německého obyvatelstva. Začala tak jeho příprava, mezitím bylo ale během tzv. divokého odsunu z území Československa různým způsobem odsunuto nebo donuceno k útěku na 600 000 tisíc Němců, často velmi rychlým a nepřiliš humánním způsobem.

V následném řízeném odsunu, který trval až do konce roku 1946, bylo odsunuto z území Československa na 2 256 0000 Němců do sovětské a americké okupační zóny. Kopecký komentoval situaci na Liberecku, kde vše probíhalo podle jeho slov bez nějakých problémů.¹³³ Odsun s sebou přinesl jednak uklidnění v otázce česko-německých vnitropolitických vztahů, ale také otevřel novou otázku. Po vystěhování značné části německého obyvatelstva zůstalo mnoho míst v pohraničí neobsazených. Ty byly postupně v následujících letech osidlovány českým obyvatelstvem. Odsun s sebou přinesl také další negativní jev, především úbytek kvalifikované pracovní síly, kterou

---

¹³² Kaplan Karel, Pravda o Československu, s. 65.

¹³³ Tamtéž, s. 142.

bylo potřeba rychle nahradit z domácích zdrojů. Stejný problém, i když ne tak masivní, byl také na Slovensku, kde bylo odsunuto (v rámci výměny) na 600 000 Maďarů.¹³⁴

Další otázkou, kterou Národní fronta ihned po válce řešila, bylo zestátnění klíčových státních odvětví, především průmyslu, ale i dolů a dalších. Nejaktivnější byli právě komunisté, kteří chtěli, aby se znárodnění týkalo pokud možno co nejvíce odvětví. Nakonec byl 15. října 1945 schválen dekret o znárodnění, podepsaný prezidentem Benešem 24. října, jako tzv. znárodnovací dekrety č. 100-103. Díky nim byl znárodněn veškerý klíčový průmysl, banky, pojišťovny a další výrobní závody, které měly nad pět set zaměstnanců. Celkem šlo o 2119 podniků na území Československa. Stejně tak byla započata první vlna poválečné pozemkové reformy, která probíhala od května 1945 do jara 1946. Ta se týkala zabavení půdy, jak zemědělské, tak lesní a zemědělských závodů Němců, Maďarů, kolaborantů a dalších, celkem šlo o 2 946 395 ha půdy. Z toho si stát ponechal 1 725 652 ha a zbylých více jak 1 220 753 ha bylo rozděleno mezi zájemce. V Čechách šlo asi o 28 % veškeré zemědělské půdy, na Slovensku jen asi o 8.8 %.¹³⁵

Proč byla pro Stalina oblast střední Evropy tak důležitá? Mělo to hned několik důvodů, zaprvé tato oblast měla posloužit jako jakýsi nárazník mezi Západem a SSSR, a to i v případě budoucího válečného konfliktu obou velmocí. Zadruhé hospodářství, průmysl a ekonomika zemí jako Československo, bylo na vyšší úrovni než v SSSR. Stalin i díky nim chtěl zajistit obnovu po válce zdevastovaného a velmi pomalu se vzpamatovávajícího Sovětského svazu.¹³⁶ V žádném případě se o pomoc nemohl obrátit na Západ, ukázal by tak skutečný stav věcí, které úzkostlivě tajil.

Komunismus v oblasti střední a jihovýchodní Evropy byl prosazován postupnými a jasnými kroky. Stalin se chtěl vyhnout vzájemné konfrontaci se západními mocnostmi a také nechtěl vzbuzovat v obyvatelích jednotlivých států odpor ke komunismu, který by v jeho příliš rychlém nastolení mohl hrozit.

Ve dnech 28. – 31. března 1946 se v Lucerně konal VIII. sjezd Komunistické strany Československa, do jejíhož vedení byl Kopecký, který byl 6. listopadu znovu jmenován ministrem i ve druhé vládě Zdeňka Fierlingera, opět zvolen. Samotný sjezd byl rozdělen do deseti diskusních okruhů, o nichž přítomní delegáti jednali. Jako sedmý

---

¹³⁴ Kaplan Karel, Československo v letech 1945-1948 I., s. 14-15.

¹³⁵ Tamtéž, s. 22-23.

¹³⁶ Wegs J. Robert a kol., Evropa po roce 1945, Praha 2002, s. 39.

bod byla projednávána Ideová výchova a kulturní politika strany. Referát k tomuto tématu přednesl jako jeden z hlavních referentů celého sjezdu Václav Kopecký.¹³⁷

V této době se v Rudém právu objevil zajímavý článek. Týkal se veřejného průzkumu důvěry občanů v politickou reprezentaci země. V průzkumu pořádaném nově vzniklým Československým ústavem pro výzkum veřejného mínění získal největší důvěru prezident Edvard Beneš, a to 80 %, naopak komunističtí politici s výjimkou Gottwalda, který dostal přes 18 %, se těšili velmi malé sympatii občanů. Kopecký v průzkumu společně s některými dalšími stranickými kolegy skončil na posledním místě s blíže neupřesněným počtem procent.¹³⁸

Je velmi pravděpodobné, že Kopeckého obliba byla přímo úměrná jeho ostrému vystupování na stránkách tisku, ale i v živých vystoupeních, za něž byl často doma i v zahraničí napadán. Dokonce se dochovaly výstřižky a překlady zahraničního tisku odsuzující Kopeckého vystupování z roku 1946. Například deník Svobodný směr ze dne 12. prosince 1946 Kopeckého nazval drbnou v baladách, břichatou nulou a vředem národa, přičemž se také trefoval do jeho neznalosti domácích politických poměrů, především pak když si popletl jména ministra Stránského s poslancem Stránským.

Asi nejvážnější útok vůči němu, z dochovaných materiálů, je spojený s vystoupením před studenty na Karlově univerzitě v prosinci toho roku. V něm tvrdě kritizoval a urážel postup francouzské vlády proti stávkujícím slovy: *Na francouzských ulicích teče krev statečného francouzského lidu a buržoazie šlape po lidských právech.* V následujících dnech od 6. – 8. prosince proti tomuto tvrzení vystoupily přední Evropské deníky jako Le Figaro, Le Mond či britské The Times. Kopecký se zachoval tak, jak se dalo očekávat, věci překroutil, útok na sebe vzal jako útok na samou podstatu komunismu, kdy doslovně na schůzi komunistických studentů o něco později řekl: *že někdo útočí proti komunistické straně, musí být považováno za součást fašistické ideologie.*¹³⁹ Tyto a podobné kroky mu jistě v očích nekomunistických politiků a občanů na popularitě nepřidávaly.

Na 26. května 1946 připadly první poválečné volby a také první volby v Československu od roku 1935, v nichž ale mohly kandidovat pouze strany Národní fronty. Kopecký, který kandidoval za Liberecký kraj jako kandidát číslo jedna, byl

---

¹³⁷ Jihočeská pravda, roč. 2, č. 1, 4. dubna 1946, s. 1.

¹³⁸ Jihočeská pravda, roč. 2, č. 31, 25. července 1946, s. 2.

¹³⁹ NA, ÚV KSČ, f., 100/45, sv. 1, a. j. 4, Tiskové útoky proti Václavu Kopeckému a tiskové žaloby 1946 – 1948.

v oficiální celorepublikové kandidátce KSČ do voleb na třetím místě za Klementem Gottwaldem a ministrem Václavem Noskem, další významný člen ÚV KSČ Rudolf Slánský byl až za ním na čtvrtém místě.¹⁴⁰ Voliči tak měli poněkud omezený výběr, komu dát svůj hlas. Ti, kteří nebyli spokojeni s žádnou ze stran, měli ještě jinou možnost, mohli dát svůj nesouhlas najevo tzv. bílými lístky. Byli to právě komunisté, kteří s touto myšlenkou přišli, chtěli tak zjistit kolik voličů nesouhlasí s kandidátkou, a tak i vlastně se samotnou politikou Národní fronty, respektive kolik jich sympatizuje s tzv. zakázanými stranami. Dalším důvodem byla povinná volební účast, a tak lidé, kteří nebyli ať z jednoho či druhého důvodu rozhodnutí koho volit, mohli do urny vhodit nevyplněný lístek a vyhnout se tak postihu za neúčast ve volbách, která byla podle zákona povinná.¹⁴¹

Nejsilnější z voleb vyšla Komunistická strana Československa, která získala v celorepublikovém měřítku 37.94 % hlasů, to se rovnalo 114 křeslům ve 300 členném parlamentu, za ní následovali národní socialisté s 18.29% a 55 křesly, sociální demokracie získala 12.76% a 39 křesel, přičemž obsadila páté místo mezi kandidujícími stranami. Byly to první volby, ve kterých komunisté zaznamenali takový výrazný úspěch, stali se tak se ziskem více jak 1/3 všech hlasů jasně nejsilnější stranou Národní fronty. Tento výsledek potvrdil jejich postavení v poválečném Československu a umožnil jim zvyšovat jejich politický monopol v zemi.¹⁴²

Po zvolení nové politické reprezentace z řad Národní fronty se jako lídr vítězné strany stal předsedou vlády Klement Gottwald. Komunisté vyhráli s jasnou převahou volby a stále více svou politiku přikláněli k SSSR. Dokladem je, že na podzim 1946 byla odstartována tzv. československá cesta k socialismu.¹⁴³ Gottwald byl jako nový předseda vlády odpovědný také za přijetí nové československé ústavy. S její přípravou se začalo již krátce po volbách 25. července. Jako vítězná strana měla KSČ pochopitelně největší ambice při jejím prosazování, ovšem nebyla sama, každá ze stran měla právo přijít s vlastním návrhem, nebo alespoň základními požadavky.

Rozhořel se boj o to, jakou má mít nová ústava podobu, někteří jako národní socialisté a lidovci požadovali, aby vycházela z ústavy z roku 1920. To ale razantně odmítli komunisté, kteří trvali na vypracování zcela nové ústavy. Nakonec byl prosazen

---

¹⁴⁰ Rudé právo, č. 134, 14. Října 1945, s. 2.

¹⁴¹ Pehr Michal, KSČ a volby 1946, in: Kárník Zdeněk – Kopeček Michal (edd.), Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu V., Praha 2005, s. 179-180.

¹⁴² Kaplan Karel, Československo v letech 1945-1948 I., s. 48-49.

¹⁴³ Tamtéž, s. 70.

návrh KSČ, ovšem k jejímu přijetí to nevedlo, její konečná podoba nebyla hotová ještě ani na začátku roku 1948. Václav Kopecký se jako člen nejužšího vedení KSČ a vlády pravidelně účastnil jednání o její podobě. Nová ústava, vypracovaná komunisty, byla přijata až 9. května 1948 po volbách, po nichž komunisté získali naprostou politickou převahu v zemi.¹⁴⁴

Na konci léta 1946 Václava Kopeckého zasáhla smutná zpráva, 18. září zemřela ve věku 86 let po delší těžké nemoci jeho matka Alžběta. Pohřeb se konal o tři dny později 21. září v kostele v Kosmonosech, kde byla také na místním hřbitově následně uložena. Pohřbu se kromě Kopeckého, jeho sourozenců a nejbližší rodiny zúčastnili také čerstvě jmenovaný ministr ochrany práce a sociální péče Zdeněk Nejedlý a Gottwaldova manželka Marta.¹⁴⁵ Je zajímavé, jak se vztah Kopecký - Nejedlý za několik málo let změnil. Když Kopecký v roce 1960 chtěl vydat svou knihu s názvem ČSR a KSČ, Nejedlý ji odmítl recenzovat údajně pro mnoho zkreslených a nepravdivých a historicky nepřesných informací.¹⁴⁶ Je to zřejmě doklad jakéhosi ochladnutí vzájemných vztahů.

Již krátce po válce začala být budována síť Ústředního sekretariátu ÚV KSČ, ten byl rozdělen na několik oddělení, včetně kulturně - propagačního „kultpropu“, v jehož čele stanul 3. července 1946 Gustav Bareš, někdejší šéfredaktor Rudého práva, vlastním jménem Breitenfeld, který v této pozici nahradil Jaromíra Dolanského, který byl ve stranické hierarchii povýšen a jmenován ministrem financí.¹⁴⁷

Bareš se stal jedním z nejmocnějších lidí v oblasti kultury a také jedním z nejvlivnějších mužů v zemi v oblasti ideologie a hlavně kulturní politiky, v níž byl až do konce roku 1951 Kopeckého velkým sokem. Kultprop měl na starosti školení, stranický tisk, ediční činnost, kulturní politiku, školské komise, knihovny a film. V říjnu 1947 došlo k jeho reorganizaci, byl rozdělen na odbor propagační, agitační, kulturní, školský a tělovýchovný, tiskový a odbor pro mezinárodní otázky. Vnitřní struktura a přerozdělení jednotlivých odborů se uvnitř kultpropu měnily někdy několikrát do roka, takže v průběhu let se ještě několikrát přetvářela jeho vnitřní struktura. Zvětšovalo se

---

¹⁴⁴ Kaplan Karel, Příprava Ústavy ČSR v letech 1946-1948, Praha 1993, s. 7-8.

¹⁴⁵ Pávová Jana, Demagog, s. 10.

¹⁴⁶ Křesťan Jiří, Zdeněk Nejedlý a Komunistická strana Československa v letech 1924-1925, in: Kárník Zdeněk – Kopeček Michal (edd.), Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu I., s. 18.

¹⁴⁷ Knapík Jiří, Kdo spoutal naši kulturu, Přerov 2000, s. 44.

pole jeho působnosti, měnily se názvy a funkce odborů, většinou podle dobové potřeby, ale jeho hlavní cíl, tedy spoluutváření kulturní politiky v zemi, ten zůstal stejný.¹⁴⁸

Pro další vývoj v Evropě byl důležitý tzv. Marshallův plán hospodářské a ekonomické pomoci. Tento plán přednesl americký ministr zahraničí George Marshall poprvé na půdě amerického kongresu 5. června 1947. Na mezinárodní úrovni začal být projednáván již 27. června na schůzi ministrů zahraničí Velké Británie, Francie a SSSR, ovšem neúspěšně.¹⁴⁹ V Československu se v pohledu na něj zrodily dva tábory, na jedné straně tu byli nekomunističtí politici Edvard Beneš a Jan Masaryk, kteří byli ochotni o něm jednat, a na straně druhé komunisté, kteří se sice zpočátku vyjádřili proti, ale stále čekali, jak se zachová Moskva, aby své stanovisko mohli případně podle ní ještě změnit. Byla dokonce ustavena komise v čele s Janem Masarykem, která měla sledovat mezinárodní jednání ohledně Marshallova plánu.¹⁵⁰

Ve vládě se Marshallův plán projednával poprvé 24. června a znovu 4. července. Následujícího dne Rudé právo otisklo zprávu odsuzující tento plán, zdůvodněnou tím, že ohrožuje suverenitu malých států a má oživit německou ekonomiku. Situace ale nebyla tak jednoznačná, českoslovenští zástupci nakonec připustili možné jednání. Přesto dne 9. července odletěla do Moskvy vládní delegace ve složení Gottwald, Masaryk a Drtina, která osobně jednala se Stalinem. Československo sice jako jediné ze zemí východního bloku přislíbilo na jednání ohledně amerického plánu svou možnou účast, ale na doporučení SSSR nakonec svou účast odvolalo a připojilo se tak k ostatním prosovětsky orientovaným státům. Potvrdilo tím tak svou příslušnost i politickou podřízenost Moskvě.¹⁵¹

Spojené státy tak měli jasnou představu, které státy patří pod přímou sféru vlivu Sovětského svazu. Rokem 1947 se mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem vyhrotily vzájemné vztahy a rozhořel se konflikt známý jako studená válka, o kterém se jako první veřejně vyjádřil britský politik Winston S. Churchill. Tento konflikt byl nejostřejší do smrti sovětského diktátora Stalina v roce 1953. Konflikt v různých podobách pokračoval až do roku 1989, potažmo do roku 1991, do rozpadu SSSR.

---

¹⁴⁸ Kaplan Karel, Aparát ÚV KSČ, v letech 1948-1968, Praha 1993, s. 35-36.

¹⁴⁹ Kaplan Karel, Československo v letech 1945-1948 I., s. 72.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 84.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 82-87.

U Kopeckých, hlavně ze strany otce bylo často poukazováno na příbuzenský vztah se známým českým obrozeneckým loutkářem Matějem Kopecký. Když se v létě roku 1947 v jihočeském Týně nad Vltavou, kde byl slavný loutkař pohřben, konala oslava stého výročí jeho úmrtí, záštitu nad celou akcí převzal právě Kopecký. Jako protektor oslav, jak byl na oficiálním letáku uveden, pronesl zde 5. července slavnostní projev nazvaný: Dva projevy na cestu novému čs. loutkářství, během něhož nešetřil uznáním a chválou na adresu slavného předka. Samozřejmě neopomenul vyzdvihnout jeho úlohu v době národního obrození, přičemž jej přiřadil po bok takových osobností, jakými byli Josef Jungmann nebo František Palacký.¹⁵²

Po skončení projevů Kopeckého a všech referentů byla vykonána za přítomnosti pozvaných hostů, široké veřejnosti, čestné čety lidové armády, legionářů a Junáků pouť k památníku Matěje Kopeckého na místním hřbitově. Zde Kopecký za znění národní hymny položil jménem vlády i svým k památníku květiny. Druhý den se procesí dostavilo do Koloděj nad Lužnicí, kde loutkař v roce 1847 zemřel a zde mu byl také slavnostně odhalen pomník.¹⁵³ Kopeckého samotného příbuzenský vztah se slavným předkem velmi těšil a byl, jak ještě několikrát sám později řekl, hrdý na svůj „komediantský“ původ.¹⁵⁴

Kopecký, který se mezi lidmi snažil být za hodného a jakoby jednoho z nich, tedy přesný opak toho, kterým ve skutečnosti byl při oficiálních jednáních ve své funkci nebo na ministerstvu informací. Od roku 1945 postupnými kroky směřoval pro komunistickou propagandu důležité ministerstvo až k událostem roku 1948. Po něm začala pro Kopeckého nejvýznamnější éra jeho stranických i osobních ambic na politickém výsluní.

2.2 Vrchol. Ministerstvo informací v letech 1948 – 1953

Již od začátku roku 1948 se stupňovaly vyhrocené vztahy mezi komunistickými a nekomunistickými ministry a státní reprezentací na půdě parlamentu, které nebyly dobré už od voleb 1946. Únorové události roku 1948, především týden od 19. do 25. tohoto měsíce, nebyly žádným pokusem o puč, který by byl proveden jen tak ze dne na den. Naopak bylo to vyvrcholení dlouhodobého postupně budovaného poválečného

---

¹⁵² NA, ÚV KSČ, f., 100/45, sv. 2, a. j. 68. Dva projevy na cestu čs. loutkářství. 1947.

¹⁵³ Jihočeská pravda, č. 28, roč. 3. 10. července 1947, s. 1.

¹⁵⁴ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 225.

procesu v Československu, který byl odstartován v už Moskvě po podpisu čs.-sovětské smlouvy mezi Benešem a Stalinem během druhé světové války.

Pokud se na události v Československu podíváme v kontextu událostí střední Evropy, najdeme analogické situace také v ostatních zemích tohoto regionu. V něčem byla ale situace v Československu od ostatních přece jen odlišná. Pokud se podíváme například na Polsko, tak to už po válce bylo podřízeno přímo politice SSSR včetně jeho komunistické vlády. Československo bylo de facto jedinou zemí Východního bloku, v níž se až do začátku roku 1948 udržely zbytky jakéhosi částečného demokratického vedení státu.

Převrat roku 1948 byl odstartován již 13. února na zasedání vlády, kde byla nekomunistickými ministry odsouzena politika ministra vnitra Václava Noska, ti dokonce hrozili demisí. Ministr Nosek byl obviněn z převzetí kontroly nad SNB, kterou by podle jejich slov komunisté v případě státního převratu mohli využít, rozuměno zneužít. Byl tak položen zárodek, který přerostl v následujících týdnech v komunistický převrat. Již 19. února byl ministrem Noskem vydán rozkaz k přesunutí pohotovostních pluků SNB směrem k Praze.¹⁵⁵

Další zlomovou událostí byla 20. února slibovaná demise nekomunistických ministrů, kteří s ní hrozili vládě již od 13. února. Další den, v sobotu 21. února, se na Staroměstském náměstí konala demonstrace několika desítek tisíc lidí, kteří podporovali politiku KSČ. Ta začala v 9:00 hodin, což výrazným způsobem ochromilo výrobu nejen v Praze ale také v jejím okolí, sobota byla tehdy běžným pracovním dnem. Už od časného rána byly na demonstraci autobusy, nákladními auty, někteří přijeli vlakem, sváženy tisíce mimopražských dělníků. Hlavní projev měl na shromáždění Klement Gottwald, který přítomným občanům z řad sympatizantů komunistů vysvětloval v nastalé situaci politiku vedení KSČ.¹⁵⁶

Hned následujícího dne v neděli 22. února se konaly dvě akce, jednak se od 9:00 hodin v budově Národního divadla konala schůze Svazu československo-sovětského přátelství. A druhá akce, která byla pro vývoj následujících dní velmi zásadní, byl sjezd závodních rad a závodních odborových organizací ve Veletržním paláci, kde promluvil také Gottwald a Zápotocký.¹⁵⁷ Přípravou sjezdu závodních rad se již ve dnech 16. – 19. února zabývalo předsednictvo ÚV KSČ. Kopecký byl pověřen o něm podávat tiskové a

---

¹⁵⁵ Veber Václav, *Osudové únorové dny*, s. 215-237.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 255.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 266.

rozhlasové reportáže.¹⁵⁸ V krizových únorových dnech byly KSČ zřízeny tři komise, které měly na starosti řešení vládní krize, a to komise politická a propagační, již byl Kopecký členem, a komise organizační.¹⁵⁹

Ve středu 25. února se v 16:00 hodin na Václavském náměstí konala komunistická manifestace za účasti několika desítek tisíc demonstrujících sympatizantů KSČ, kteří v té době čekali na příjezd Klementa Gottwalda. Ten právě s prezidentem Edvardem Benešem dojednával rekonstrukci vlády, de facto vznik čtvrté poválečné vlády po abdikaci nekomunistických ministrů, jejímž předsedou se měl stát již podruhé právě on. V 16:00 hodin, stále ještě během jednání na Hradě, řečnili přítomní členové ÚV KSČ, postupně se u mikrofonu vystřídali Kopecký, po něm následovali další jako Nejedlý, Krosnař, Ďuriš. Později po příjezdu z Pražského hradu se připojil také Klement Gottwald, který pronesl známý projev začínající slovy: *Právě se vracím z Hradu.*¹⁶⁰ Pro Kopeckého jednání dopadla na výbornou, byl i v nové vládě, kterou více jak z poloviny tvořili komunisté, opět pověřen řízením ministerstva informací. Další důležitou postavou v této vládě, kterou je potřeba zmínit, byl ministr zahraničních věcí Jan Masaryk, který v té době měl před sebou pouhé dva týdny života.

Ve čtvrtek 27. února Beneš na Hradě přijal novou vládu, po obvyklých formalitách jakými byly podpisy prezidenta a předsedy vlády stvrzující novou vládu, popřál Beneš Gottwaldovi hodně štěstí v jeho funkci. Beneš si nepřál většinovou vládu ze zástupců KSČ, ale v nastalé situaci mu nic jiného, než jí schválit, nezbylo. Na rozdíl od zvyku, při němž prezident po jmenování nové vlády měl hovořit s jejími členy, Beneš opustil jednací místnost, jediní, se kterými v utajení mluvil, byli Jan Masaryk a Vavro Šrobár.¹⁶¹

Po událostech spojených s únorem také došlo ke změnám uvnitř Národní fronty, která byla obrozena, ve skutečnosti skončila jako formální koalice několika „demokratických“ stran a stala se reprezentantem fakticky jen jedné politické strany, jedné komunistické ideologie.¹⁶² Je pravda, že až do květnových voleb byli jejími členy také zástupci sociální demokracie, lidovec, národní socialisté a nestraníci, ale ti byli stejně vybráni na své posty komunisty; v obdobné praxi se pokračovalo i v dalších letech.

---

¹⁵⁸ Pávová Jana, Demagog, s. 86.

¹⁵⁹ Veber Václav, Osudové únorové dny, s. 258.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 337.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 345-346.

¹⁶² Kaplan Karel, Československo v letech 1948-1953 II., s. 25.

Po únoru, jak píše Karel Kaplan, se z Gottwalda - uznávaného vůdce strany stal především její symbol.¹⁶³ Ještě několik měsíců po únorových událostech můžeme najít v politice KSČ jakési přechodové období, ovšem po květnových volbách a po abdikaci prezidenta Beneše se komunistům zcela otevřela cesta k moci, již se chopili a měli plně ve svých rukou až do listopadu 1989.

Komunisté dosáhli během začátku roku značného vítězství, které jim umožnilo začít dělat politiku z velké míry vycházející z jejich vlastních potřeb. Ovšem ani to ještě nezaručilo klidný průběh událostí. Hektické události z počátku roku 1948 s sebou přinesly vítězství jedněch a prohru druhých. Ne každý se s tím uměl vypořádat. V noci z 27. na 28. února se pokusil o sebevraždu skokem z okna své vily národní socialista Prokop Drtina, od listopadu 1945 ministr spravedlnosti a také jeden z těch ministrů, kteří během vládní krize podali demisi. Další významnou událostí, která dodnes není zcela objasněna, bylo úmrtí ministra zahraničních věcí Jana Masaryka, který byl nalezen mrtvý ráno 10. března pod okny svého bytu na nádvoří Černínského paláce, kde mělo ministerstvo zahraničních věcí své sídlo.¹⁶⁴

Po volbách v květnu 1948, ve kterých komunisté získali 70% všech hlasů, byla následně 9. května přijata nová ústava. V této době, kdy navíc 6. června abdikoval těžce nemocný prezident Edvard Beneš, komunisté začali rozhodovat také o osudu dalších politických stran. Začalo se jednat o jejich možném sloučení s KSČ, Kopecký se vyjádřil, že jejich osud bude takový, jaký jim strana určí.¹⁶⁵

Nejvíce nový směr politického směřování nastolený komunisty pocítila sociální demokracie. Již počátkem dubna bylo vyhlášeno její sloučení s KSČ a 27. června po volbách k němu také došlo. Z počtu 380 000 členů sociální demokracie, bylo do KSČ po různých čistkách, ale také z důvodu neochoty mnoha jejích členů, přijato 167 000 jejích někdejších členů.¹⁶⁶ Kromě Komunistické strany Československa tak zůstaly na politickém poli jen národní socialisté, přejmenovaní na Československou stranu socialistickou a strana lidová. Obě strany ale rychle především díky ostré politice KSČ ztrácely své voliče. Po únoru se velmi rozrostla členská základna KSČ, a to z 1 500 000 členů na začátku roku 1948, na 2 700 000 po únoru.¹⁶⁷

---

¹⁶³ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 39.

¹⁶⁴ Veber Václav, Osudové únorové dny, s. 354-355.

¹⁶⁵ Kaplan Karel, Československo v letech 1948-1953 II., s. 18.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 23.

¹⁶⁷ Veber Václav, Osudové únorové dny, s. 196.

Velmi záhy po únoru se Kopeckému podařilo rozšířit vliv ministerstva informací také na vytouženou osvětu, po které prahnul už od voleb 1946. Tímto krokem chtěl zřejmě oslabit vliv ministerstva školství a naopak rozšířit své pole působnosti a tím tak zvýšit i svou vlastní politickou moc. Pod ministerstvo informací a nově osvěty tak nově přešla divadla, nakladatelská činnost, osvětová činnost, kinematografie a další. Trvalo dalšího půl roku, než se změnil také oficiální název ministerstva informací, k němu došlo 17. října po podpisu prezidenta Klementa Gottwalda, po němž byl Kopeckého úřad přejmenován na ministerstvo informací a osvěty.¹⁶⁸

Václav Kopecký byl kromě svého ministerského postu také poslancem Národního shromáždění. Jeho ministerské postavení bylo spojeno s řadou oficiálních a reprezentativních úloh. Během pěti let, kdy stál v čele ministerstva informací a osvěty, se ze své funkce účastnil řady kulturních a společenských akcí. Byl častým návštěvníkem různých lidových oslav a také se účastnil otevření mnoha kulturních a společenských zařízení. Z pozice své funkce se účastnil vládních recepcí při návštěvách zahraničních delegací, navštěvoval výrobní závody a podniky. Dále také organizoval sjezdy spolků, jichž byl většinou předsedou, nebo alespoň vrcholným členem. V neposlední řadě se také většinou jako čestný host účastnil slavnostních pamětních akcí k uctění významných osob československé historie.

Kromě dohledu nad velkou částí kultury bylo jeho hlavní činností coby ministra informací a osvěty ideologicky vysvětlit a v praxi uplatnit vládní usnesení a také převzaté sovětské zkušenosti. Jeho myšlenkový proud nebyl nějak vytříbený ani se nevyznačoval přílišnou šíří znalostí rozebíraných témat, to od něj ale také nikdo nevyžadoval. V jeho pojetí šlo většinou o důsledné aplikování toho, co se usneslo ve vládě, nebo co zrovna přišlo ze SSSR. Kopecký stál také krátce po únoru za vznikem kultu Julia Fučíka, kterého povýšil prakticky na úroveň národního mýtu číslo jedna, jen o něco níže než byli Gottwald a Stalin. Dalo by se říct, že Kopeckého dávný kamarád a stranický kolega Fučík byl jeho největším ideologickým výtvozem.¹⁶⁹

Dalším pro Kopeckého důležitým okamžikem bylo, když v září ústřední výbor strany rozhodl o vzniku Kulturní rady, do jejíhož čela byl jmenován. Kromě něj do ní byli jmenováni také Zdeněk Nejedlý, Gustav Bareš a další komunističtí pracovníci v oblasti kultury. Kulturní rada měla na starosti pověřeným úřadům zadávat úkoly a přijímat zásadní rozhodnutí v rezortech ministerstev informací, školství a dalších,

---

¹⁶⁸ Pávová Jana, Demagog, s. 97.

¹⁶⁹ Černý Václav, Paměti III., s. 148.

přičemž měla být rovnocena Barešově kultpropu. Tato funkce měla pro Kopeckého ohromný význam, jako předseda Kulturní rady mohl uplatňovat v praxi značnou část svých představ o kulturní politice, navíc ministr školství Zdeněk Nejedlý se jako člen rady stal de facto jeho podřízeným.¹⁷⁰ Nejedlý své postavení zřejmě chápal jako přání strany, a v tomto duchu je také přijal.

V dubnu ještě během probíhajících otřesů, se ve dnech 10. a 11. toho měsíce konal sjezd Národní kultury, jak byl komunisty tento spolek nazván, na němž mělo být vytyčeno nové ideologické a komunisticky řízené pojetí kultury. Kopecký zde společně se Zdeňkem Nejedlým a Ladislavem Štollem patřil k hlavním řečníkům. Byl zde také nastíněn socialistický realismus, který ještě nebyl direktivně nařízen, ale měl se stát modelem pro budoucí kulturně společenské směřování, který měl kulturu srozumitelně přiblížit široké veřejnosti.

Šéf kultpropu Gustav Bareš, který se na přípravě sjezdu také podílel, nebyl ale s výsledky sjezdu zcela spokojen. On byl naopak zastáncem tvrdého nastolení socialistického realismu jako doktríny pro přechod kulturního prostředí, čímž vznikla zajímavá situace, kdy vedle sebe existovaly dvě skupiny. Jednak tu byl vládní proud reprezentovaný Kopeckým a jeho lidmi a zadruhé proud ÚV KSČ, v němž se nejvíce projevoval právě šéf kultpropu Gustav Bareš.¹⁷¹ Jelikož ještě komunisté neměli veškeré dění v zemi a tím méně v kulturním prostředí plně v moci, byl tak ponechán ještě věcem čas, který ovšem pozvolně odcházel.

Kromě nesporného množství pozitiv, která pro Kopeckého po únoru vyvstala, se ovšem rozpoutal jeden pro něj nepříliš šťastný konflikt. V této době se začal vyhrcovat vztah mezi Slánským a Kopeckým, který nebyl dobrý již od dob společného působení v exilovém vedení KSČ v Moskvě. Šlo především o politickou moc nad kulturním prostředím v zemi, v postatě šlo o mocenský boj, kdo měl být jejím vládcem a jaká forma jejího prosazování měla být uplatněna. Na jedné straně stál Slánský a Bareš jako reprezentanti ústředního výboru strany a kultpropu, a na druhé straně Kopecký, coby ministr informací a osvěty. Jednu chvíli, tak vedle sebe existovaly dvě linie kulturní politiky, což způsobovalo nemalé problémy, už jen v jejím odlišném způsobu vedení a propagování.¹⁷²

Pro Kopeckého jako předního ideologa strany byla velmi důležitá také patriční ideologická výchova obyvatelstva, které mělo být vzděláváno v socialistickém duchu. Výchova byla prováděna školením různých stranických a politických pracovníků, kteří

---

¹⁷⁰ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 229.

¹⁷¹ Knapík Jirí, V zajetí moci, s. 30-31.

¹⁷² Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 91.

proškolení marxismem-leninismem měli dále na krajských a okresních úrovních ovlivňovat a převychovávat stranické pracovníky, inteligenci a také dělnickou třídu. Lidé byli ze všech stran, z tisku, z veřejných vystupování komunistických pracovníků, z rozhlasu, z literatury a později od roku 1953 také prostřednictvím televizního vysílání, nově vzniklého média, stále vychovávaní a utvrzováni ve správnosti komunistického vedení. Všechno dohromady tak utvářelo obraz ideálního světa, přesného opaku toho, který je ve skutečnosti obklopoval.

Kopecký byl již od roku 1945 nejpřednějším ideologem strany. Hned od počátku se začal na ministerstvu také obklopoval lidmi z prostředí levicové inteligence, lidmi z kulturních sfér, mezi nimiž se cítil velmi dobře. Mezi jeho hlavní spolupracovníky patřily přední levicové osobnosti doby, básníci Vítězslav Nezval, František Halas, prozaik Ivan Olbracht, a také jím po roce 1948 velmi podporovaní a vyzdvihovaní spisovatelé Marie Majerová, Jan Drda a mnoho dalších.¹⁷³ Mnozí z nich se stali vysoce postavenými úředníky Kopeckého ministerstva.

Nejvýznamnější post zastával Kopeckého oblíbenec a blízký spolupracovník Vítězslav Nezval, který byl již od roku 1945 pověřen řízením filmového odboru. Další významná osobnost Ivan Olbracht, kterého Kopecký znal již z počátku své novinářské činnosti, byl pověřen taktéž od roku 1945 řízením rozhlasového odboru. Z toho byl po smrti Františka Halase odvolán a převeden na jeho post na odboru publikačním. Další důležitý odbor tiskový vedl prvorepublikový novinář a komunist František Bauer, který také mimo to přednášel moderní dějiny na Vysoké škole politické a sociální. Kromě nich tu byla ještě další řada kulturních pracovníků zaměstnaných na Kopeckého ministerstvu.¹⁷⁴

Literární historik Václav Černý vzpomínal: *V přímém dešti úmrtních oznámení svých druhů brali živí čeští spisovatelé přímo útokem a v kompaktním šiku úředně mocenské pozice a nové ministerstvo Václava Kopeckého jim záměrně otvíralo přístup k funkcionářským výšinám. Ministrovi, kulturně o to ctižádostivějšímu oč nedovědělějšímu, dělalo nesmírně dobře být obklopen falangou nejzvučnějších jmen naší literatury, zrovna se v jejich lesku slunil a blyštil.*¹⁷⁵ Nově nabyté pravomoci začali Kopeckého lidi ihned využívat, soustředili se pod jeho vedením na rychlou likvidaci

---

¹⁷³ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 223.

¹⁷⁴ Knapík Jiří, V zajetí moci, s. 24.

¹⁷⁵ Černý Václav, Paměti III., s. 53.

odpůrců nastolené linie pomocí jím vydaných ministerských vyhlášek a opatření, která si vždy díky své výřečnosti a osobě dokázal ve vládě obhájit.

Několik málo týdnů po únoru, bylo začátkem května 1948 podle zákona o znárodnění polygrafického průmyslu díky Kopeckého intervenci zrušeno na dvě stě novin, časopisů a kulturních periodik. Prakticky hned po získání rezortu osvěty vytvořil pozici zmocněnce odpovědného přímo jemu za ideologickou a obsahovou stránku státní tiskové a informační služby, které podléhala činnost Československé tiskové kanceláře, rozhlasu a filmového zpravodajství.¹⁷⁶ Kopecký vysvětloval: *Hlavním a stále aktuálním úkolem našeho tisku je být ostrou zbraní dělnické třídy za mír a nástrojem výchovy mas v budování socialismu v naší vlasti.*¹⁷⁷

Zcela si podmanil také činnost nakladatelství, když jich během dvou let postupně na pět set zrušil a jen asi třiceti, do kterých dosadil své lidi, bylo se souhlasem ediční rady, která plnila úlohu vrchního cenzorského dohledu, dovoleno vydávat povolené tituly. Cenzura pod jeho vedením nabývala opravdu nevídaných rozměrů, aby se jemu a jeho lidem podařilo tento úkol zvládnout, přizval do Československa poradce ze SSSR v čele I. A. Isačenkem, kteří již měli zkušenost s podobnými úkoly.¹⁷⁸ Právě sovětsí poradci, působící v různých složkách státního zřízení, sehrály v letech 1949-1956 významnou úlohu v přebudování Československa. Kromě Kopeckého měl v oblasti tiskové a vydavatelské činnosti velké slovo také šéf kultpropu Gustav Bareš, podřízený Rudolfa Slánského.

Po roce 1948 komunisté řešili také otázky informovanosti veřejnosti. Kromě oficiálních tiskových zdrojů komunistického režimu (zde sehrálo největší úlohu Rudé právo) a rozhlasu, mohli lidé, ti z nich, kteří se s každodenní propagandou, která se objevovala v různých člancích či mluvených projevech, neztotožňovali, najít vlastní zdroj informací. Do Československa již nedlouho po únorovém převratu začalo vysílat BBC, Hlas Ameriky a od května 1950 také Svobodné Evropa.¹⁷⁹ Kopecký na stránkách tisku a různými rozhlasovými vystoupeními proti nim velmi tvrdě útočil.

Komunisté po únoru začali postupně systematicky umlčovat a přetvářet nejvýznamnější symboly někdejší demokracie, soustředili se na mnohé organizace, z nichž nejmasovější a pro ně také velmi nebezpečný byl Sokol. Ten byl stále ještě

---

¹⁷⁶ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muž, s. 228.

¹⁷⁷ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 3, a. j. 108, Šíření kulturních hodnot. 14. 3. 1951.

¹⁷⁸ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 230.

¹⁷⁹ Kaplan Karel, Československo v letech 1948-1953 II., s. 37.

největší tělovýchovnou organizací v zemi s 570 000 členy. Pro komunisty byl ale Sokol symbolem jiného typu vlastenectví, jiné politické příslušnosti a jiného smýšlení než oni sami chtěli, blízké masarykovskému Československu, tudíž pro ně nepřijatelného. Trnem v oku jim byl také sociální původ jeho členů, kteří se většinou profilovali ze středních vrstev a z řad demokratické inteligence. Situace mezi nimi se vyhrtila v polovině roku 1948, kdy vedení Sokola vystrnadilo ze svých řad členy akčního výboru Národní fronty, kteří byli dosazeni právě komunisty.

KSČ si ale byla dobře vědoma blížících se voleb, a tak se raději rozhodla nečinit vůči nim žádné represivní kroky, tedy alespoň prozatím. Po vítězných volbách a abdikaci prezidenta Beneše se začaly uvnitř Sokola objevovat protikomunistické letáky. Komunisté zakázali těm členům Sokola, kteří se proti nim nějakým způsobem angažovali zúčastnit se sjezdu, ti to ale samozřejmě odmítli. A tak se 27. června konal IX. Všesokolský slet, při kterém jeho účastníci provolávali slávu Benešovi a Masarykovské republice, během něho bylo StB zadrženo 237 osob.¹⁸⁰

Samotný slet ČOS (Československá obec sokolská), byl KSČ chápán jako demonstrace antipatií vůči ní a jako protikomunistický a protivládní manifest. Kopecký ač sám bývalý člen, navrhoval vyvolat pogromovou náladu vůči „provokatérům“ v Sokole. Již 9. srpna začala přes odpor sokolských žup tzv. očista, jak tento proces sami komunisté nazývali, během níž bylo do listopadu 1948 vyloučeno na 15 000 jeho funkcionářů.¹⁸¹ Kopecký byl podle vlastního návrhu, který přednesl vládě 28. července, zvolen do čela Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport, která měla Sokol na starosti, dále měl ze své funkce dohled nad sportovními akcemi, rozvojem a budováním veřejných sportovišť.¹⁸² Díky tomu se také dostal do styku s vrcholnými československými sportovci, kteří v letech 1949 – 1950 emigrovali, nejznámější byli krasobruslařka Ája (vlastním jménem Alena) Vrzáňová nebo vítěz Wimbledonu, tenista Jaroslav Drobný. Kopecký byl také zainteresován v aféře uvězněných československých hokejistů v roce 1950.¹⁸³

Ještě větší problém ale pro komunisty představovala církev, hlavně její mezinárodní vazby a styky se Západem, a také fakt, že byla řízena Vatikánem a nespadala tak přímo pod jejich vliv. Boj církve a KSČ tak byl v chápání komunistů také

---

¹⁸⁰ Kaplan Karel, Československo v letech 1948-1953 II, s. 14.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 26-27.

¹⁸² Pávová Jana, Demagog, s. 101.

¹⁸³ NA, ÚV KSČ, f., 100/45, sv. 6, a. j. 163, Sport. Dopisy Jaroslava Drobného a Áji Vrzáňové. Zpráva o zájezdu národního hokejového mužstva do Švédska 1949.

bojem KSČ proti Vatikánu. V roce 1948 se ke katolické církvi stále ještě hlásilo 70 % občanů, a to dělalo komunistům velké starosti. Představitelé katolické církve si byli vědomi, že v nějakém otevřeném konfliktu s komunistickou mocí jsou její šance velmi malé, bylo pro ně nejvýhodnější s komunisty jednat a uzavřít vzájemnou dohodu, která by i nadále umožnila její další co možná nejméně omezené fungování. Pro komunisty byla katolická církev nepřátelskou organizací, již bylo nutné se zbavit, nebo ji alespoň přinejmenším umlčet. Alexej Čepička, tehdy ještě coby ministr spravedlnosti, vedl skupinu, která začala od 10. května 1948 jednat s arcibiskupem Beranem o tom, jak by měla vypadat a jaké místo by měla zastávat církev ve veřejném životě. Již 18. června ale uvízlo jednání na mrtvém bodě, vládou bylo další jednání přerušeno.¹⁸⁴

Během dalšího půl roku se represe vůči církvi natolik stupňovaly, až její vrcholní představitelé sami požádali komunisty o možnost dalšího jednání. Bylo jim vyhověno a 17. února 1949 se začalo opět vyjednávat. Církevní představitelé ale odmítli požadavky KSČ, hlavně žádost Alexeje Čepičky, který se mezi tím stal předsedou Státního úřadu pro věci církevní, aby zástupci církve vyjádřili kladný postoj k novému státnímu zřízení a odvolali zákaz politické činnosti kněží. Církevní představitelé toto odmítli. Čepička jim dal ultimátum, buď dohodu přijmou, nebo se KSČ vůči nim pustí do přímého boje. K tomuto účelu byla 7. února 1949 zřízena tzv. církevní šestka ÚV KSČ, do níž patřili kromě Čepičky také proti církvi tvrdě vystupující Kopecký, dále Adamec, Clementis, Fierlinger a Široký, která měla otázku církve na starosti. Nakonec 25. dubna 1949 komunisté začali s postupným rozvratem církve.¹⁸⁵

Od května tak byly rušeny církevní spolky a školy, bylo zakázáno také vydávání církevních tiskovin a výchova kněží. V tzv. akci K v noci z 13. na 14. dubna 1950 byly rušeny mužské i ženské řády a několik tisíc řeholníků z řad mužů i žen bylo postupně internováno v různých zařízeních nebo přímo ve vězení. Nejznámějším případem proticírkevní politiky a vedené kampaně 50. let bylo umučení kněze Josefa Toufara v případě tzv. Čihošťského zázraku. Při něm se měl během mše v lednu roku 1950 pohybovat kříž na oltáři tamního kostela. Tento případ byl zosnován z největší pravděpodobnosti samotnou StB, která nechala na toto téma také natočit propagandistický film, který měl církev v očích veřejnosti co nejvíce pošpinit. Již

---

¹⁸⁴ Kaplan Karel, Československo v letech 1948-1953 II., s 28-29.

¹⁸⁵ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 136.

koncem roku 1952 tak byla církev plně v rukou komunistů. Ještě v roce 1956 se ve vězeních nacházelo na 433 kněží.¹⁸⁶

Po únoru se vrcholní straniční představitelé pustili také do přestavby pro komunisty další velmi důležité otázky. Pokud měl být podle jejich představy v Československu vybudován socialismus, bylo potřeba mít také v tomto duchu vzdělané obyvatelstvo, které by bylo oddáno jejím myšlenkám. Proto už na konci roku 1948 byla započata podle zákona č. 93 § 1948 přeměna školství. Komunisté si byli vědomi, že s výchovou musí začít už od těch nejmenších. Byla změněna základní školní docházka z devíti na osm let, hlavně byly ale vydávány nové učebnice a školní osnovy přizpůsobené potřebám komunistů, jejichž vydávání měl na starosti kultprop. Také střední školství bylo novým požadavkům doby přizpůsobeno, a to tak, že počet středních škol klesal na úkor učebních oborů, které měly být zásobárnou nových dělníků pro těžký průmysl.

Nejvíce bylo únorovým převratem poznamenáno vysoké školství, kde už týž rok začaly probíhat první čistky v řadách pedagogického sboru i studentů. Tento komunisty řízený trend probíhal až do počátku 50. let, kdy byli z vysokých škol postupně vyloučeni pedagogové i studenti, kteří se odmítli přizpůsobit novému pojetí školství, v němž zásadní roli měl hrát marxismus-leninismus.¹⁸⁷ V roce 1948 bylo v Československu 18 vysokých škol, na nichž studovalo necelých 40 000 studentů, tento počet se nadále rozrůstal. V roce 1960, kdy Kopecký ještě žil bylo v Československu 34 vysokých škol, na nichž studovalo něco přes 64 000 studentů.

Většinu ze studujících tvořili studenti technických škol, na úkor humanitních oborů. Nově byli přijímáni studenti podle třídního původu.¹⁸⁸ Kopecký si tento postup velmi pochvaloval: *Ještě vyzdvihnout to, že již na vysoké školy byl vybrán značný počet budoucích posluchačů a posluchaček z řad dělníků, z řad pracujících. Chceme si tak rychlým tempem vychovati novou inteligenci, socialistickou inteligenci.*¹⁸⁹ V říjnu 1949 vznikla navíc podle sovětského vzoru Vysoká škola politických a hospodářských studií (VŠPHV) jejímž rektorem se stal Kopeckého spolupracovník Ladislav Štoll, ta byla

---

¹⁸⁶ Kaplan Karel, Československo v letech 1948-1953 II., s. 29-31.

¹⁸⁷ Connelly John, Ztročená univerzita. Sovětizace vysokého školství ve východním Německu, v českých zemích a v Polsku v letech 1945-1956, Praha 2008.

¹⁸⁸ Kalinová Lenka, Změny sociálního systému v Československu po druhé světové válce v kontextu vývoje ve vyspělých zemích, in: Kárník Zdeněk – Kopeček Michal (edd.), Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu I., s. 147-149.

¹⁸⁹ NA, ÚV KSČ, f., 100/45, sv. 2, a. j. 82. Projev na IX. sjezdu KSČ O marxisticko-leninské výchově, květen 1949.

řízena přímo ÚV KSČ, kultpropem. VŠPHV měla vychovávat nové stranické pracovníky a politické kádry. Byl to sice krátký experiment, jelikož škola byla zrušena 1. září 1953, ale i tak se tragickým způsobem zapsala do dějin našeho vysokého školství.¹⁹⁰

Kopecný stál v roce 1949 za novým autorským zákonem, který byl projednáván v Národním shromáždění 24. března.¹⁹¹ Jako poradce si k sobě přivzal Vítězslava Nezvala. Byl vytvořen systém záloh, podpor a půjček vyplácených ze spisovatelského fondu. Nový zákon měl zajistit plynulý příjem peněz spisovatelům i v době, kdy netvořili a měl jim poskytnout čas a prostor pro psaní, aniž by pociťovali nějakou finanční nouzi. Tento zákon se ale nevztahoval na všechny spisovatele, mohli ho využívat jen oficiální, komunisty prověření autoři, oddaní novému socialistickému zřízení, ovšem za cenu že se zaprodají samé podstatě umění, především pak její politické nepodřízenosti a autorské svobodě.¹⁹² Nový režim si tak vlastně spisovatele tímto způsobem kupoval.

V únoru 1949 Kopecný svou úlohu jednoho z vrcholných mužů přes kulturu demonstrativně a veřejně doložil, když stál u zrodu Svazu československých spisovatelů, do jehož čela dosadil Jana Drdu. Kopecný se stal čestným předsedou svazu a z této pozice přednesl také zahajovací řeč. Ladislav Štoll, který byl v 50. letech opakovaně prohlašován za hlavního literárního kritika, pak přednesl referát o socialistickém realismu, který se měl stát do budoucna hlavním ideologickým programem směřování československé kultury, která měla být přizpůsobena co nejvíce široké veřejnosti.

Už sám pojem socialistický realismus byl velmi problematický a ani přední politický činitel, jakým byl Kopecný, sám dost dobře nevěděl, co přesně si má pod ním představit. Dá se říct, že jelikož přicházel ze Sovětského svazu, tak byl chápán jako nezpochybnitelný, tudíž nebylo důležité nad ním příliš uvažovat, ale pouze ho aplikovat. Kopecný se na schůzi Kulturní rady vyjádřil: *Máme úctu k dílům, jež byla vytvořena, ale pokládáme tuto etapu za uzavřenou. Před námi je nová éra, ve které hlavní tvůrčí metodou bude socialistický realismus jako nejvyšší forma literární tvorby.*

---

¹⁹⁰ Devátá Markéta, Vysoká škola politických a hospodářských věd jako nástroj indoktrinace marxistickoleninského vědeckého světového názoru, in: Bohumil Jiroušek (ed.), Proměny diskursu české marxistické historiografie, České Budějovice 2008, s. 193.

¹⁹¹ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 2, a. j. 80, Projev k zákonu o vydávání a rozšiřování knih, březen 1949.

¹⁹² Černý Václav, Paměti III., s. 241.

*Je nutno se snažit o uplatnění socialistického realismu jako nové tvůrčí metody.*¹⁹³ Později na IX. sjezdu KSČ v květnu 1949, který byl pro polický vývoj následujících let naprosto zásadní, byla vytyčena generální linie výstavby socialismu, odstartována první pětiletka a prosazena násilná kolektivizace venkova, Kopecký se pokusil definovat tento pojem takto: *Metoda socialistického realismu znamená, realisticky umělecky tvořiti v duchu socialistickém.*¹⁹⁴

Kopecký byl spíše než inteligentní recitátor hospodský mluvka. Kolegy ve vládě byl nazýván Vašek, ti byli někdy více zvědaví na vizuální než obsahovou stránku jeho projevů, byl při nich často velmi emotivní, a někdy působil až komicky. Raději ho ale poslouchali, věděli, že se to vyplatí, často se neudrží a sem tam mu v záplavě smyšlenek a překroucených pravd vyklouzne nějaká ta zásadní informace, kterou by se jinde jen stěží dozvěděli.

Své nejslavnější chvíle Kopecký zažíval v letech 1950 - 1952, v době nastolování tvrdého stalinismu a politických monstrprocesů, kdy se velkou měrou postupně podílel na vykonstruovaných procesech s generálním tajemníkem ÚV KSČ Rudolfem Slánským, dříve jedním z jeho spolupracovníků v aparátu ÚV KSČ, kterého nazval sionistickým spiklencem a kosmopolitou, Otto Šlingem, Marií Švermovou a dalšími.¹⁹⁵ V těchto letech byl také členem tiskové komise, jejímž úkolem bylo informovat veřejnost o průběhu procesů. Svými ideologicky zabarvenými a dokola omílanými demagogickými frázemi pomohl rozpoutat ve společnosti ten největší odpor vůči souzeným. Tvrdě volenými a jasně mířenými kroky si zvyšoval svou pozici a také postavení v oblasti kultury a ideologie v zemi. V této době také napsal své politické vzpomínky, které vyšly pod názvem 30 let KSČ, s podtitulem Vzpomínky na založení KSČ a hlavní události jejího vývoje, ve kterých vzpomínal samozřejmě také na svou úlohu ve vedení strany.

V roce 1951 Kopecký ze své pozice zahajoval VI. Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech, který se konal 14. – 29. července. Neopomenul vyzdvihnout úlohu kinematografie při formování člověka a také si neodpustil konstatování, že festival je výsledkem znárodnění kinematografie provedené v roce 1945, přičemž podle jeho slov, byl rozdíl od mezinárodních filmových festivalů v západních zemích ten, že karlovarský

---

¹⁹³ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 230.

¹⁹⁴ Kopecký Václav, Vedení nepřemožitelným učením marxismu – leninismu vybudujeme socialismus v naší vlasti. Referát na IX. řádném sjezdu Komunistické strany Československa v Praze dne 28. května 1949. Praha 1949, s. 41.

¹⁹⁵ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 237.

slouží šlechtným lidským snahám a ideám míru. Což byla v té době velmi používaná klišé.¹⁹⁶

Po únoru začali vrcholní představitelé KSČ, podle Stalinem přednesené teorie zostřování třídního boje, hledat vnitřního nepřítele také ve vlastních řadách. Šlo v podstatě o hledání obětí, které měly být exemplárně potrestány. Tento postup měl ve své podstatě zbavit stranu dvou problémů najednou. Jednak jím měli být odstraněni nepohodlní lidé z řad inteligence, nebo politického aparátu z cesty, ale také tím měl být dán signál veřejnosti o tvrdé ruce KSČ, která se nebojí jít do vlastních řad.

U nás začaly politické procesy být připravovány již od přelomu let 1948/1949, prvním z řady odsouzených byl případ generála Heliodora Píky, odsouzeného za údajnou velezradu a 21. června 1949 popraveného.¹⁹⁷ Nejznámějším případem byl proces s předúnorovou poslankyní za Československou stranu národně sociální Miladou Horákovou. Ta byla během akce StB nazvané Střed, 27. září 1949 zatčena a obviněna ze špionáže a udržováním kontaktů s poúnorovou emigrací. Proces probíhal týden od 31. května do 8. června 1950. Milada Horáková byla popravena oběšením ráno 27. června 1950. V něčem byl ale její případ od předešlých a následujících procesů přece jenom jiný, stala se jedinou popravenou ženou během vykonstruovaných procesů 50. let minulého století. Politické procesy řízené státem pod dohledem sovětských poradců se odehrávaly přibližně ve stejnou dobu prakticky ve všech zemích sovětské sféry vlivu. Podobné případy najdeme v Polsku a Maďarsku, ale i v dalších zemích.

Události okolo komunisty vykonstruovaných procesů nabraly nový kurz, a to směrem do jejich vlastních řad. Již 21. února 1951 byla na zasedání ÚV KSČ podána Kopeckým vypracovaná zpráva, kde spolu s dalšími členy vyšetřovací komise oznámil odhalení rozsáhlé skupiny „diverzních“ komunistů ve vysokých stranických funkcích. Tomuto aktu byl přítomen také generální tajemník ÚV Rudolf Slánský. Ten celou dobu během přednášené zprávy mlčel, jelikož se v ní objevila jména Marie Švermové a Otto Šlinga, které ze své funkce dobře znal. Slánský bezpochyby musel pocítit, že smyčka kolem něj je nebezpečně blízko. V první vlně obvinění to byl dokonce on a Gottwald, kteří byli vyhodnoceni jako ti, proti nimž tito údajní nepřátelští komunisté zosnovali a činili kroky.¹⁹⁸

---

¹⁹⁶ NA, ÚV KSČ, f., 100/45, sv. 3, a. j. 114. Článek k zahájení VI. Mezinárodního filmového festivalu v Československu, červenec 1951.

¹⁹⁷ Kaplan Karel, Československo 1948-1953 II., s. 90.

¹⁹⁸ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 96.

Situace se ale velmi rychle začala obracet v neprospěch Slánského. V této době se začaly objevovat také možné kroky k zatčení jeho samotného. Z Moskvy přišel příkaz, aby byl jako exemplární příklad do procesu se Šlingem a dalšími zmanipulován také někdo ze samého vedení ÚV KSČ. Jak rostlo zatýkání různých stranických pracovníků, množily se také postupně výpovědi v neprospěch Slánského. V polovině roku byla vypracována nová zpráva, která byla zaslána do Moskvy. Následně odcestoval Čepička, který zastoupil Gottwalda, na schůzi a zde se jednalo o předané zprávě a tím vlastně i o osudu Slánského. Stalin doporučil, aby byl Slánský zbaven pozice generálního tajemníka strany. Gottwald byl s tímto výsledkem srozuměn, ale rozhodl se vyčkat. Dokonce nařídil Čepičkovi, aby pozastavil shromažďování materiálů proti Slánskému. To ale Čepička odmítl a vyšetřování pod dohledem Moskvy a Stalina pokračovalo dál. Gottwald vědom si toho, že celý případ je už rozehrán pod dirigentskou taktovkou řídicích orgánů SSSR, nereagoval a do vyšetřování raději nezasahoval. Situace se vyvíjela poměrně pomalu, takže ještě 31. července Slánský oslavil své padesátiny ve funkci generálního tajemníka ÚV KSČ.¹⁹⁹

Oslava Slánského narozenin se připravovala několik měsíců dopředu, měla to být velmi pompézní akce řízená samotným ÚV KSČ. O nejasné situaci ohledně vývoje jeho případu, který v té době nebyl zřejmě ještě definitivně rozhodnut, možná to nevěděli jen představitelé KSČ, svědčí do určité míry také fakt, že den pře jeho padesátými narozeninami udělil Gottwald Slánskému Řád socialismu.²⁰⁰ V Rudém právu vyšel celostránkový oslavný článek s názvem: K 50. narozeninám soudruha Rudolfa Slánského, napsaný Kopeckým.²⁰¹ Je celkem s podivem, že Kopecký, který většinou díky svým kontaktům v SSSR věděl dopředu, co se stane, v tomto případě udělal takovou chybu.

Bylo dokonce připravené vydání Slánského vybraných spisů, k nimž úvod byl dílem právě Kopeckého. Blahopřání Slánskému přišla snad ze všech komunistických stran zemí Východního bloku, jen z jedné se mu ale nedostalo, a to ze SSSR. Tento fakt jakoby naznačil, jakým směrem se měly věci ubírat. Již několik týdnů po oslavě narozenin byl Slánský Gottwaldem obviněn z hrubých chyb při výběru a dosazování pracovníků do vysokých politických funkcí. Kopecký Slánského obvinil z budování vlastního centra moci v ÚV KSČ, přičemž se oháněl jako známý antisemita jeho

---

¹⁹⁹ Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 94-99.

²⁰⁰ Rudé právo, roč. 31, č. 178, 31., července, 1951, s. 1.

²⁰¹ Tamtéž, s. 3.

židovským původem, prohlašoval ho za sionistu a amerického imperialistu.²⁰² Byl to přesný doklad toho, jakým člověkem Václav Kopecký byl. Jeden den někoho vychvaloval a druhý den už ho věšel, a to vše bez jakéhokoliv pocitu viny.

V průběhu roku 1951 bylo vyšetřovateli nashromážděno proti Slánskému již hodně materiálů, velkým dílem smyšlených a překroucených, ale stále ještě neměli vůči němu žádný konkrétní přečin, na jehož základě by ho mohli zatknout. V listopadu se StB dostal do rukou celkem nevinný dopis, ve kterém byl osobě nazývané jako Velký metař nabídnut bezpečný přechod hranic a azyl. StB spolu se sovětskými poradci po prostudování jeho obsahu záměrně usoudila, že se jedná právě o Slánského, on sám ale zřejmě o něm vůbec nevěděl. Stalin, který celý případ bedlivě sledoval, dal Gottwaldovi příkaz k jeho zatčení. To se uskutečnilo 23. listopadu v pozdních večerních hodinách, zrovna když byl na soukromé recepci, odkud byl odvezen do Ruzyně.²⁰³ Tento akt bezesporu potěšil mnohé komunisty, kteří Slánského neměli zrovna v lásce, Kopecký musel být tímto postupem věcí přímo nadšen, byl to právě on a s ním také Novotný, který tak začal svůj strmý vzestup stranickým polem, kteří se po jeho zatčení dostali do sekretariátu ÚV KSČ.²⁰⁴

Slánský byl obviněn z diverzní politiky, která měla spočívat v tom, že na první místo kladl své cíle nad zájmy strany, a také, že jako Žid podporoval světový sionismus, který byl chápán jako nutné spojení s americkým imperialismem. Sečteno, byl obviněn z protistátního spiknutí. Jelikož od doby Slánského oslav po dobu jeho zatčení uteklo jen čtvrt roku, bylo i pro mnohé členy ÚV KSČ jeho zatčení poměrně překvapivé. Gottwald jeho zatčení oznámil o den později 24. listopadu. Poté se rozběhla příprava procesu, který byl ale zvláštní už tím, že v podstatě nikdo z vedení strany neznal fakticky žádný čin, až na nalezený dopis, kterého se měl Slánský dopustit. Nejen, že nebudoval žádnou vlastní stranu ve straně, jak byl osočován, ba dokonce ani jeho údajné sionistické spiklenectví se nezakládalo na pravdě.

Po jeho zatčení následovala vlna výslechů, během nichž se mu vyšetřovatelé snažili připsat co nejvíc obvinění. Při téměř rok trvajícím neustálém nátlaku se ze Slánského pomalu stávala lidská troska. O jeho špatném tělesném ale i duševním stahu svědčí fakt, že se pokusil v cele o sebevraždu.²⁰⁵ V listopadu bylo ve věci jeho

---

²⁰² Kaplan Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 100.

²⁰³ Tamtéž, s. 103.

²⁰⁴ Pávová Jana, Demagog, s. 108.

²⁰⁵ Kaplan, Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 114.

vyšetřování pokročeno natolik, že již 20. listopadu 1951, skoro rok po jeho zatčení, začal demonstrativní proces, který trval přesně týden. Slánský i ostatní vyšetřovaní byli v tu dobu již plně v moci vyšetřovatelů. Z kdysi razantního a sebevědomého muže, byl Slánský jen svým vlastním stínem, který při výpovědích z největší pravděpodobnosti pouze převyprávěl naučený text.²⁰⁶

Tento proces byl velkým manifestem komunistické zlovůle, která rozpoutala i díky promyšlené propagandě, v níž sehrál velkou úlohu Kopecký, ohromnou vlnu nenávisti v řadách občanů. Díky antisemitsky vedenému procesu se zdvihla vlna protizidovské nenávisti a odporu, která měla skončit vyloučením všech Židů z vlivných pozic a mnohdy také ze strany. Rudolf Slánský byl jako nejvýše postavený muž v aparátu ÚV KSČ, který byl odsouzen, popraven oběšením 3. prosince 1952 v Pankrácké věznici.²⁰⁷ Ve stejném procesu byl odsouzen k trestu smrti také Otto Šling a dalších devět s nimi souzených osob. Marie Švermová byla odsouzena o dva roky později 28. ledna 1954 na doživotí, ve vězení nakonec strávila dva roky, v roce 1956 byla podmíněčně propuštěna.²⁰⁸ Byl tak použit model demonstrativních politických procesů, který používal Stalin už během svých velkých čistek v SSSR na přelomu 20. a 30. let.

V září 1952 došlo k vyhrocené situaci mezi Kopeckého ministerstvem a Barešovým kultpropem, do níž se zapojil také Gottwald. Jádrem sporu bylo to, která ze složek má určující slovo pro řízení kultury. Kopecký díky svému postavení dokázal v říjnu 1951 prosadit organizační změny, díky nimž byl oslaben konkurenční kultprop, jenž se dostal fakticky pod vliv jeho ministerstva, které tak mělo v oblasti řízení kultury navrch. Bareš byl velmi oslaben, nepomohlo mu rozhodně ani to, že byl Žid a přímý podřízený Slánského. Kopecký vůči němu také použil narážku na jeho židovský původ, kterou si jako známý antisemita rozhodně nemohl ušetřit. A tak bylo na jednání vlády v lednu 1952 rozhodnuto o zbavení jeho funkce v kultpropu a společně s tím byl také zbaven funkce tajemníka a člena předsednictva ÚV KSČ. Barešem řízený kultprop byl Kopeckým reorganizován a nově spadl pod jeho ministerstvo informací a osvěty, čímž se z něj stal nejmocnější muž na poli kulturní politiky v zemi.

Bareš byl po zbavení všech funkcí přesunut do Rudého práva, kde zastával pozici redaktora, který své články nesměl ani podepisovat. Je celkem paradoxní, že po

---

²⁰⁶ Kaplan, Karel – Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, s. 119.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 110-120.

²⁰⁸ Pávová Jana, Demagog, s. 125.

odvolání ze všech vrcholných stranických funkcí vykonával až do roku 1954 svůj poslanecký mandát. Později od února 1955 nastoupil do Ústavu dějin KSČ, kde pracoval až do roku 1963, poté co pominul jeho zákaz publikování, nastoupil na Univerzitu Karlovu, kde se později stal profesorem a také děkanem fakulty osvětové a novinářské, na níž působil až do svého vyloučení z KSČ v roce 1970.²⁰⁹ V roce 1968 Bareš požadoval svou rehabilitaci, přičemž za osobu, která mu podle jeho slov nejvíce ublížila, považoval právě Kopeckého.²¹⁰

Kopeckého náklonnost a v jeho pojetí až nekontrolovatelný obdiv k čemukoliv sovětskému mu umožnila stát se v polovině roku 1952 místopředsedou Svazu Československo – sovětského přátelství, v té době druhé nejmasovější organizace po ROH v Československu po roce 1948. Z této funkce a ve smyslu samotné organizace založené roku 1948 bylo seznamovat občany se sovětskou literaturou, uměním, filmem a také zvát mnohé umělce nejen ze Sovětského svazu do Československa.²¹¹ V červnu 1952 prošel reorganizací také rozhlas, který byl za pomoci sovětských poradců přetvořen - vznikl tak Československý rozhlasový výbor, v jehož čele stanul Kopecký.²¹²

Kopecký tak ukázal svou moc a sílu při likvidování mocných a jemu nepohodlných soupeřů z řad stranického aparátu KSČ. Do důležitých pozic dosadil své lidi a jako pomocníky si zvolil Ladislava Štolla, Jiřího Taufera a také Vítězslava Nezvala, kteří se velmi ochotně chytli svých možností. Navíc byl zvolen členem politického sekretariátu ÚV KSČ, čímž si ještě posílil svou moc i postavení.²¹³ Prvním mužem přes kulturu zůstal Kopecký až do roku 1954, kdy opustil ministerstvo kultury, do něhož byl přesunut 31. ledna 1953 po zrušení ministerstva informací a osvěty v rámci Gottwaldovy vládní reorganizace. Jeho pozici v řízení ministerstva kultury převzal další významný kulturní činitel 50. let minulého století Ladislav Štoll.

---

²⁰⁹ Knapík Jiří, Kdo spoutal naši kulturu, s. 190-194.

²¹⁰ Tamtéž, s. 195.

²¹¹ Pávová Jana, Demagog, s. 114.

²¹² Knapík Jiří, V zajetí moci, s. 49.

²¹³ Tamtéž, s. 152.

Kopecského texty z let 1945 – 1948

Václav Kopecský se z pozice své funkce ministra informací již krátce po svém jmenování začal angažovat ve veřejném životě. Jako poslanec Národního shromáždění a člen ÚV KSČ byl také, coby člen vlády, odpovědný za seznamování a objasňování vládních usnesení a svých návrhů a opatření vzniklých v oblasti rezortu ministerstva informací, ale také kultury a dalších oblastech veřejného života, které náležely pod jeho ministerstvo. Ze své funkce ministra, jako zástupce vlády a člen aparátu ÚV KSČ navštěvoval mnohá místa v Československu, kde při různých příležitostech veřejně vystupoval. Nemalou součástí Kopecského politických aktivit v poválečném období tvořilo psaní článků a ministerských nařízení, které byly otiskovány v denním tisku, ale také v různých stranických periodikách, především pak v Rudém právu, hlavním tiskovém orgánu Komunistické strany Československa.

V průběhu let 1945 - 1948, tak jak komunisté posilovali svou politickou i společenskou moc, narůstala také moc samotného Kopecského. V této části práce se zaměřím na Kopecského texty publikované v tisku, a také na jeho veřejné projevy, vzniklé v letech 1945-1948, tedy na období formování a utvrzování postupné politické převahy Komunistické strany, již byl Václav Kopecský jako ministr informací významným členem.

Jeden z prvních veřejných projevů Václava Kopecského, pronesený krátce po válce, se týkal kulturní politiky poválečného Československa. Tento projev zazněl v Lucerně, kde spolu s ministrem školství a národní osvěty Zdeňkem Nejedlým promluvil na toto téma, a to již 31. května 1945. Kopecský zde před kulturními pracovníky přednesl referát na téma: Voláme mistry kultury k podpoře budovatelského programu vlády.²¹⁴

V létě 1945 necelé tři měsíce od konce druhé světové války, promluvil Václav Kopecský na konferenci Svazu české mládeže (SČM). Mluvil zde o významu československé mládeže v budování a obnově země poničené válkou. Dále členy SČM informoval o tom, že mladí v poválečné republice mají mít také možnost podílet se přímo na politickém dění. Poukazoval také na to, že to mají být právě mladí lidé, kterým patří budoucnost a také zodpovědnost za směřování státu. Ti se měli, alespoň

---

²¹⁴ Ministerstvo informací a osvěty, viz 2. kapitola.

tak, jak to viděl on, učit a spolupracovat se svými vrstevníky především v Sovětském svazu, ale také s mládeží na Západě, včetně té americké.²¹⁵ Komunisté si tak chtěli vypěstovat mládežnickou základnu a sympatizanty, kteří měli do budoucna tvořit významnou složku pro jejich politické ambice.

V říjnu 1945 otisklo Rudé právo Kopeckého článek s názvem: Naše demokracie. Šlo v podstatě o zprávu bilancující úspěchy a neúspěchy, kterých se dosáhlo za půl roku od konce války. Kopecký již na začátku vystoupil proti tomu, aby byla spojována demokracie První republiky s demokracií poválečnou. Uváděl, že demokracie vzniklá po roce 1918, byla ze své podstaty špatná už jen tím, že její reprezentanti pocházeli z vrstev kapitalistických utlačovatelů. Jako protiklad k tomuto tvrzení postavil demokracii poválečnou.²¹⁶

V této souvislosti tvrdil, že teprve po válce se zformovala nová složka národa, ta pravá demokracie, v níž nejvýznamnější úlohu hraje a bude hrát pracující lid. Podotkl, že je to Národní fronta s komunisty v čele, kteří půjdou vpřed a budou nést prapor demokracie. Vyslovil také velké poděkování Sovětskému svazu v čele s jeho vůdcem Josifem Vissarionovičem Stalinem, který ukázal svým vítězstvím ve válce přednosti lidové demokracie.²¹⁷

Další Kopeckého článek s názvem: Lásku k Sovětskému svazu si již náš národ vzítí nedá, otištěný v Rudém právu 7. listopadu 1945, se týkal události 28. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Vyzdvihl zde význam této události pro Československo, a také podotkl, že každý Čech a Slovák musí být za tento historický okamžik vděčný. Dále připomínal, že to byli právě sověti, kteří rozhodujícím způsobem odrazili a nakonec také umlčeli fašistické agresory. Právě ve spojení se Sovětským svazem pak Kopecký viděl záruky bezpečné budoucnosti, o které se mělo Československo podle něj opírat. Vyjadřoval se také k otázce západních států. *Naše přátelské vztahy k demokratickým zemím západu nemohou být jinak konstatováním té skutečnosti, že naši spojencem je Sovětský svaz, že jen s ním máme spojeneckou smlouvu a že této smlouvě musíme zůstatí věrni ve všech otázkách.*²¹⁸

Koncem roku 1945 vyšla Kopeckého brožura: Antisemitismus poslední zbraní nacismu. Kopecký v ní varoval před nebezpečím nacistické ideologie a sním spojeného

---

²¹⁵ Kopecký Václav, Mladí ve výstavbě republiky, Praha 1945.

²¹⁶ Rudé právo, č. 140, 21. října 1945, s. 1-2.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Rudé právo, č. 155, 7. listopadu 1945, s. 5.

antisemitského boje, který měl být již navždy potlačen. Podle jeho konstatování byl projev antisemitismu vlastní jen nacistům, tvrdil, že jinde, a to ani za První republiky, ani ve Východní československé jednotce pod velením Ludvíka Svobody, jehož nemalou část tvořili právě českoslovenští občané židovského původu, se tyto tendence neobjevovaly. Poukazoval zde na Masarykův odkaz a náboženskou svobodu První republiky, kromě jiného také připomněl případ Leopolda Hilsnera, ve kterém se angažoval právě Masaryk. Na úplný závěr promluvil o postavení židovského obyvatelstva v novém státě, které mělo být rovnoprávné, se všemi náboženskými a občanskými právy, stejně jako jeho ostatní obyvatelé.²¹⁹

V lednu 1946 Václav Kopecký přednesl projev v sále Národního domu na Vinohradech, s názvem: Komunisté vždy v čele. Již v úvodu své řeči konstatoval, že jsou to právě komunisté jako nejsilnější složka Národní fronty, kteří se největší měrou podílejí na obnově republiky. Dále pokračoval tématem války, zde největší zásluhy v porážce nacistického Německa samozřejmě přisoudil Sovětskému svazu. Také jakákoliv intervence Západu, či jen lehký náznak významu domácího, jiného než komunistického odboje byla v jeho slovech záměrně opomenuta.²²⁰

V další části projevu se věnoval otázce odsunu německého obyvatelstva, a také otázce vzájemné výměny Slováků a Maďarů, které měly být podle něj provedeny co nejdříve. Během svého projevu neopomněl vyzdvihnout ani význam Komunistické strany Československa, jejíž nejvýznamnější úlohu spatřoval především v poválečném vývoji země. Mluvil také o nutnosti orientace na Východ, na Sovětský svaz, kterou měl národ v čele s komunistickou stranou následovat. Na závěr se věnoval potřebě jednoty národa a také blížícím se volbám, kde vyzýval: *Musíme být v národním životě jednotni. V této jednotě musíme postupovat zvláště v příštích volbách, kdy bude světu třeba dokázat, že český a slovenský národ jde pevně za myšlenkou národního státu a vládou Národní fronty.*²²¹

O měsíc později se v Rudém právu objevil další Kopeckého článek, v němž rozehrál další ze svých dezinformujících výstupů plných polopravd a překroucených faktů. Vyšel zde jeho písemný útok proti brněnským studentům s názvem: Proti komunistům o rozbití jednoty národa. Ohradil se v něm vůči činu studentů brněnské techniky, kteří se spojili a šli demonstrovat proti politice Komunistické strany

---

²¹⁹ Kopecký Václav, Antisemitismus poslední zbraní nacismu, Praha 1945.

²²⁰ Rudé právo, č. 26, 31. ledna 1946, s. 1.

²²¹ Tamtéž.

Československa před redakci brněnské Rovnosti, místního plátku KSČ, do kterého před válkou přispíval také on sám. Kopecký tak měl bezesporu enormní zájem se v této věci osobně angažovat. Jako záminku, kterou studenti zvolili, Kopecký uvedl článek, ve kterém redaktor Rovnosti odsuzoval přednášku nejmenovaného docenta fakulty na téma branné výchovy.²²²

Podotkl, že tento čin zdvihl vlnu nevole pracujícího lidu, který vyvrcholil vyhlášením hodinové stávky dělníků brněnských závodů. Proti studentům vystoupil jako proti rozbíječům národa a počastoval je výrazem fašistické studentstvo. Nespokojenost studentů s politikou strany si vyložil jako jejich odpor vůči samé podstatě komunismu a tedy i pracujícímu lidu. Požadoval, aby studenti a inteligence byli za jedno s dělnickou třídou. Celý článek ukončil, když si uvědomíme, jaký byl člověk, zajímavými slovy: *Tento apel na studenty vznáším i já, také kdysi vysokoškolák, a také svým povoláním a činností intelektuál.*²²³

V pondělí 25. února 1946 navštívil Václav Kopecký České Budějovice. Do metropole jižních Čech zavítal poprvé od září 1938, kdy zde byl ještě jako poslanec, krátce před zákazem komunistické strany naposledy. Po oficiálním přivítání zástupci města na radnici, v čele s poslancem a předsedou Místního národního výboru (MNV) dr. Rudolfem Burešem a poslancem za stranu lidovou Josefem Plojharem, pozdějším pouňorovým ministrem zdravotnictví, a členy krajského vedení KSČ, přednesl Kopecký ve Stalinově domě projev s názvem: Všechny síly a všechno nadšení pro budovatelskou práci.²²⁴

Projev byl rozdělen do dvanácti obsáhlých bodů, ve kterých se Kopecký postupně věnoval aktuálním tématům. Začal v té době velmi sledovaným a citlivým tématem, a to trestáním válečných zločinců, v němž seznámil veřejnost s probíhajícím procesem s K. H. Frankem a jemu podobnými nacistickými válečnými zločinci. Sebevědomě zde konstatoval, že vše je již připraveno na řádný soud, jehož výsledek jistě uspokojí touhu po pomstě veřejnosti, kterou v lidech jejich osoby vzbuzují. Dále pokračoval poděkováním Sovětskému svazu, bez kterého by podle jeho slov Československo nikdy nezažilo chvíle svobody, a také upozornil na důležitost odsunu

---

²²² Rudé právo, č. 34, 9. února 1946, s. 1-2.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Jihočeská pravda, č. 9, roč. 2, 1. března 1946, s. 1.

německého obyvatelstva z Československa. V této souvislosti mluvil o úloze Rudé armády, která měla mít nad celou akcí dohled.²²⁵

Dále se také věnoval otázce, jak naložit s pohraničím, až bude zbaveno německého obyvatelstva. To mělo být podle jeho slov, co nejrychleji po vypuzení germánského živlu osídleno českým obyvatelstvem, aby i díky němu mohla pod vedením KSČ započít obnova válkou poničené země, ve kterém mělo právě pohraničí sehrát také svou roli. V této souvislosti mluvil především o Šumavě a Českém Krumlově, a také o dalších po Mnichovu Němci okupovaných oblastech jižních Čech.²²⁶

Kopecský se také věnoval významu Sovětského svazu, který předkládal ve všech oblastech za vzor, a také poukazoval na nutné spojenectví s ním. V této souvislosti odkazoval na potřebu slovanské vzájemnosti poválečného Československa, jednak mezi Čechy a Slováky, ale také mezi Čechoslováky a Sověty, konstatoval: *Naše vláda dělá důsledně z ČSR skutečně slovanský stát.*²²⁷

V další části projevu vyzdvihl význam Národní fronty a Komunistické strany Československa, které měly stát v čele při všech důležitých úkolech v obnově a budování republiky. Poslední body jeho řeči byly zaměřeny na útok na nekomunistické živly a sympatizanty kapitalismu, kteří podle jeho slov měli tvořit rozvratnou reakci a snažit se tak mařit obnovu země, řízenou z velké části právě komunisty. Zajímavý je také samotný závěr jeho řeči, kde Kopecský obhajuje znárodňování z roku 1945, a také se snaží uklidnit malé živnostníky, že strana je bude potřebovat i v budoucnu v případě, že ještě posílí své politické postavení, tvrdil: *Pravda však je, že znárodněný průmysl vždy bude distribuovat své výrobky právě přes malé živnostníky.*²²⁸ Toto tvrzení možná některé z těch, kterých se to týkalo, částečně uklidnilo, ale již za pár let po „vítězném“ únoru se teprve ukázalo, jak to komunisté i s těmi malými živnostníky skutečně mysleli.

Kopecského zřejmě nejvýznamnější vystoupení před únorem 1948 se odehrálo na VIII. sjezdu Komunistické strany Československa, který probíhal v pražském paláci Lucerna od 28. – 31. března 1946. Kopecský zde jako jeden z hlavních řečníků přednesl obsáhlý projev na téma: O národní a státní ideologii nového Československa, který se v tisku objevil o něco později 2. dubna.²²⁹ Celý projev, který byl co do délky, tak také

²²⁵ Jihočeská pravda, č. 9, roč. 2, 1. března 1946, s. 1.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ Rudé právo, č. 79, 2. dubna 1946, s. 2-4.

do širě volených témat velmi obsáhlý, Kopecký rozdělil do šestnácti bodů. Nejprve v projevu kritizoval předmnichovskou politiku buržoazních vrstev, které podle jeho slov zavinily právě události roku 1938, tvrdil: *Vládoucí česká buržoazní třída, v této historické zkoušce nejhanebněji propadla.*²³⁰ V další části vysvětloval úlohu komunistické strany v budování poválečného Československa a také jeho novou státní ideu, přičemž odkazoval, že to byli právě komunisté, kteří se zastávali vždy a za každých okolností národních zájmů, a že právě oni budou tou státopornou stranou.

Zajímavou část jeho příspěvku tvořil bod věnující se otázce rovnoprávnosti Čechů a Slováků, kteří měli být v budovaném státě rovnoprávným svébytným vedle sebe žijícím národem, Kopecký tvrdil: *Uskutečňujeme sen celých generací a budujeme nové Československo, jako národní stát Čechů a Slováků.*²³¹ V této pasáži se musel Kopecký zřejmě hodně přemáhat, uvědomíme-li si jeho velmi odtažitý postoj k čemukoliv slovenskému, je to poměrně zajímavé. Je zde vidět Kopeckého politický pragmatismus, uspokojit poptávku a přitom si myslet své.

Také v další části se věnoval opět vzájemným vztahům dvou národů, tentokrát ovšem v mnohem širším měřítku. Kopecký nastínil myšlenku slovanské vzájemnosti, při níž mělo být Československo i díky tomuto spolenectví natrvalo spjato s největším a nejmocnějším slovanským státem Sovětským svazem. Dále se věnoval formám lidové demokracie a sociálním otázkám. Důležitou součástí projevu byl postoj komunistů k učení marxismu-leninismu, který se podle Kopeckého slov měl stát jediným vědeckým a společenským východiskem státu vedeného právě komunisty. Kopecký si pochvaloval: *Slovanské státy jsou dnes nejpokrokovější státy v Evropě, pokud jde o politický, hospodářský a sociální systém.*²³²

V otázce náboženství Kopecký prohlašoval, že komunisté uznávají demokratické zásady náboženského vyznání. Naznačil také další možnou koexistenci komunistů a církve, která ale měla být do budoucna straně více prospěšná. Zajímavou část příspěvku tvořila otázka T. G. Masaryka. Vzhledem k době, v níž Kopecký tento projev přednášel, i stále živému odkazu prvního československého prezidenta, byl jeho projev neútočný, vezmeme-li v úvahu Kopeckého známého právě svou útočnou rétorikou, tak v této části byla jeho řeč až neobvykle vlídná. Masarykovi přisoudil nespornou zásluhu o vznik republiky, a také ho dokonce označil za velikána, od kterého se stále společnost mohla

---

²³⁰ Rudé právo, č. 79, 2. dubna 1946, s. 3.

²³¹ Tamtéž.

²³² Tamtéž.

učit. Je zde opravdu cítit značná opatrnost, se kterou Kopecký postupoval. Celý příspěvek byl zakončen bodem o důležitosti kulturní politiky strany a jejích představitelích v budování nového Československa, přičemž vytyčil požadavek kultury do rukou lidu.²³³

Již na začátku roku 1947 Kopecký svá slova přednesená před rokem na VIII. sjezdu Komunistické strany Československa potvrdil ve svém novoročním prohlášení s názvem: O směru kulturní politiky v roce 1947. Kopecký ale přece jen zůstlil rétoriku a také obsah projevu byl trochu jiný. Podle jeho slov se měly nadobro odbourat jakékoliv zbytky dřívějšího prvorepublikového přežívajícího vedení, a ty měly být postupně nahrazeny lidově demokratickými, v kulturní oblasti především. Sám pak naznačil těžkosti, které za to velkou měrou podle jeho mínění nesly zodpovědnost.²³⁴

V kulturní politice za škůdce a odpůrce označil nekomunistické příslušníky z oblasti kulturní reprezentace a inteligence, kteří měli velký díl na tom, že ještě přežívají prvorepublikové zásady. Sám vyjádřil přání, aby se do budoucna hlavním východiskem i v této oblasti stal marxismus-leninismus. Rok 1947 potom vyhlásil za rok budování nejen v oblasti hospodářské, ale především v oblasti kulturní.²³⁵

Na krajské konferenci Komunistické strany Československa, konané 13. dubna 1947 v Mladé Boleslavi, Kopecký přenesl referát, při němž na začátku delegátům vyjádřil své sympatie jako místní rodák a také poděkoval za sympatie projevené Janu Švermovi, když po něm, také místním rodákovi, pojmenovali pro tento okamžik jeho rodný kraj. Kopecký ve své řeči postupně nastínil úlohu komunistů a Sovětského svazu, kteří jediní podle jeho slov stáli za porážkou Německa, aniž by tím sledovali jiný zájem, než vybudování socialismu a lidové demokracie, a tím pádem také rozvoj v poválečném Československu.²³⁶

Dále se věnoval politickému zřízení První republiky, v této souvislosti jeho reprezentanty obvinil ze zrahy na národu po podpisu Mnichovské dohody v roce 1938, která měla spočívat v tom, že jej vydali Hitlerovi a nebojovali s ním. V této části upozorňoval, že to byli právě komunisté, kteří byli připraveni vést národ v případné protiněmecké obraně.²³⁷

---

²³³ Rudé právo, č. 79, 2. dubna 1946, s. 3-4.

²³⁴ Rudé právo, č. 1, 1. ledna 1947, s. 3.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 2, a. j. 67, Projev na krajské konferenci KSČ v Mladé Boleslavi, duben 1947.

²³⁷ Tamtéž.

Dalším bodem jeho projevu bylo zdůraznění nutného příklonu k Sovětskému svazu, které považoval za nezbytné vzhledem k mezinárodní situaci, jež svět rozdělila na Východ a Západ. Věnoval se také okrajově otázkám zahraniční politiky vůči západním evropským zemím a také úpravě hranic, především těch v oblasti Těšínska. Svůj výstup zakončil slovy o významu Národní fronty pro nové Československo a nebezpečím reakce, která podle jeho slov stála za všemi neúspěchy její politiky.²³⁸

V průběhu léta 1947 navštívil Václav Kopecký v doprovodu Marty Gottwaldové, manželky prezidenta republiky Klementa Gottwalda, další jihočeské město, tentokrát zavítal do Strakonice. Po uvítání na radnici předsedou místního MNV, se oba zapsali do pamětní knihy. Odtud se potom oba vydali na strakonické náměstí, kde se konala komunistická manifestace za přítomnosti několika stovek členů komunistické strany z devíti okresů Českobudějovického kraje. Zde vystoupil s projevem nazvaným: Jsme hrdí na to, že se můžeme nazývat následovníky slavných husitských revolučních tradic.²³⁹

Kopecký začal tím, že na náměstí vyvěšený prapor komunistické strany je zároveň praporem husitské tradice, k němuž se hlásí i sami komunisté. Zde podotkl, že je hrdý na své členství v komunistické straně, která je následovnicí právě těch ideálů husitství, v této souvislosti použil zvláštní přirovnání, a to tzv. husitský komunismus. V další části mluvil o vystěhování Němců, které podle jeho slov konečně umožnilo vybudovat skutečné Československo, jen z Čechů a Slováků. Na úplný závěr vyjádřil svou pochvalu nad budovatelským úsilím pracujícího lidu jižních Čech.²⁴⁰

Další návštěvu jižních Čech vykonal Václav Kopecký v Písku ve dnech 20. – 21. září 1947, kdy se zúčastnil akce nazvané: Radostné dny budovatelů Písecka. Zde po uvítání na radnici zástupci města přednesl na místním náměstí, před dvěma stovkami kulturních pracovníků a několika tisícovkami posluchačů, příspěvek na téma: Poslání kulturních pracovníků. Zdůraznil, že v novém Československu, tedy v tom, které komunisté už budují, se kultura musí stát záležitostí všech vrstev pracujícího lidu a nemá být záležitostí jen hlavního města.²⁴¹

Následně se věnoval poslání kultury, a také důležitosti a odpovědnosti kulturních pracovníků, kteří šíří její hodnoty, které měly být hodnotami socialistické společnosti.

---

²³⁸ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 2, a. j. 67, Projev na krajské konferenci KSČ v Mladé Boleslavi, duben 1947.

²³⁹ Jihočeská pravda, č. 28, roč. 3, 10. července 1947, s. 1.

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Jihočeská pravda, č. 39, roč. 3, 17. září 1947, s. 4.

Mluvil také o Marshallově plánu, o němž se vyjádřil takto: *Slibovaná pomoc evropským národům je pouhým pláštěm a doplatili bychom na tento plán svou hospodářskou nezávislostí*. Naopak odkazoval na hospodářskou smlouvu uzavřenou se Sovětským svazem, která už podle jeho slov Československo zachránila před příznaky krize.

Kromě kulturních a politických oblastí se také věnoval otázce školství a vzdělávání obyvatelstva, které podle něj měly být jednotně organizovány tak, aby odpovídaly socialistickým cílům a politice KSČ. Dále se také věnoval otázce slovanské družby, kde odkazoval na nutnost spojení se Sovětským svazem, s jehož pomocí měl být poražen domácí kapitalismus, ve kterém spatřoval hlavní centrum reakčních živlů, a tím tak nastolen konečně socialismus. Na závěr si také pochvaloval, jak se rozrůstá členská základna Komunistické strany, a také jak rostou sympatie širokých mas vůči její politice, slovy: *Naši politiku podporují nejširší vrstvy lidové bez rozdílu politické příslušnosti*.²⁴²

V březnu se Kopecký v Rudém právu vyjadřoval k otázce rozhlasového vysílání. Pro něj a stejně tak pro komunisty byl rozhlas v prosazování jejich politiky a ideologie naprosto nezbytný. Vyjádřil se proto také velmi kladně k počtu více jak 1 500 000 platících koncesionářů, kteří již na začátku roku 1947 byli informováni o politickém dění. Dále si pochvaloval také meziroční růst, který činil 275 000 posluchačů. Mluvil také o reorganizaci ve vedení rozhlasu, zde se vyjadřoval k nutnosti nahradit, podle jeho slov ne tak schopné pracovníky, lidmi, kteří mají zkušenosti ze zahraničního odboje, a to jak na Východě, tak na Západě. Tímto postupem chtěl zřejmě prosadit jednak jakousi nadstranickost rozhlasových pracovníků, a zřejmě také i jejich lepší odbornou kvalifikaci.²⁴³

Kopecký dále vysvětloval přínos a význam rozhlasu, jeho největší přednost spatřoval v utvrzování politické a pracovní morálky obyvatelstva. Na závěr se Kopecký zabýval dalšími otázkami týkajícími se rozhlasového vysílání, jednak technickými starostmi, které rozhlas potkávají, a také náklady na jeho provoz, které byly rozvrženy na osm let, a to v celkové výši 1 miliardy Kčs. Po rozhlase se také zabýval průběhem přípravy televizního vysílání, které ale mělo být zahájeno až po vyřešení všech náležitostí spojených s rozhlasovým vysíláním.²⁴⁴

---

²⁴² Jihočeská pravda, č. 39, roč. 3, 17. září 1947, s. 4.

²⁴³ Rudé právo, č. 51, 1. března 1947, s. 1.

²⁴⁴ Tamtéž.

Další významnou akcí, na které Kopecký promluvil, byl v srpnu pořádán filmový festival světové mládeže v Mariánských lázních. Zde vystoupil s příspěvkem: Myšlenkou a prací vítězí znárodněný film. Kopecký na začátku svého projevu připomněl, že je to na den přesně dva roky, kdy byl 11. srpna 1945 podepsán prezidentem Benešem dekret o znárodnění československého filmového průmyslu. S velkým nadšením si pochvaloval, jakou cestou se znárodněný film od onoho „historického“ podpisu, jak ho nazval, ubíral. Vyzdvihl především tvorbu mladých autorů, kteří měli mít budoucnost filmového průmyslu ve svých rukou. Dále hodnotil filmy vzniklé v předchozím roce a také filmové novinky, které vzbudily největší pozornost především v Sovětském svazu, čemuž přikládal přirozeně ohromnou váhu. Za hlavní přínos filmového průmyslu považoval jeho úlohu při formování poválečné společnosti. Kopecký podotkl, že film musí být také nástrojem politické agitace, hájící myšlenky socialismu proti nepřátelským živlům.²⁴⁵

Dne 12. října 1947 Rudé právo otisklo Kopeckého zprávu o jednání evropských komunistických stran ve Varšavě pod názvem: Dohoda posílí věc míru, demokracie a svobody. V této zprávě ujišťoval ostatní strany Národní fronty, že toto jednání na jejich vztah ke KSČ, ani na politické rozhodování nebude mít vliv. Dále se vyjádřil, že Varšavské jednání mělo zajistit pouze obranu republiky a tím i obranu demokracie. Zdůraznil, že je to opak Mnichovské dohody, cesta k demokracii a přátelství mezi evropskými pokrokovými zeměmi, které tvoří socialistický blok.²⁴⁶

V souvislosti s politikou Národní fronty vyzdvihl především nutnou spolupráci se sociální demokracií. Tyto dvě strany měly mít jako nejvýznamnější zástupci socialistických politických stran Národní fronty největší podíl na řízení země. V této souvislosti také vyjádřil potřebu očisty Národní fronty, pokud s nimi ostatní strany nebudou spolupracovat. Vysvětloval, že socialistická politika Národní fronty má vést k přimknutí se k Sovětskému svazu a zamezit tak vlivu západních imperialistů.²⁴⁷

Jen měsíc před únorovými událostmi se konala konference ideových pracovníků KSČ v Praze. Zde také 9. ledna Kopecký přednesl svůj příspěvek s názvem: Zápas o nové vlastenectví. Jak už název napovídá, jednalo se o téma, které bylo Kopeckému jako přednímu stranickému ideologovi velmi blízké. Hovořil s nadšením o tom, že od

---

²⁴⁵ Kopecký Václav, Myšlenkou a prací vítězí znárodněný film, Praha 1947.

²⁴⁶ Rudé právo, č. 239, 12. října 1947, s. 1.

²⁴⁷ Tamtéž.

VIII. sjezdu KSČ bylo v upevňování komunistické ideologie vykonáno již mnoho zásadních opatření, která podle jeho slov již velmi zformovala myšlení lidí, a přiblížila zemi svému cíli, a to vybudování socialismu.

Jen o dva dny později 11. ledna přineslo nedělní vydání Rudého práva přetisk Kopeckého projevu z ústřední konference ideových a výchovných pracovníků. Kopecký zde přednesl příspěvek na téma: Dva roky boje o novou národní ideologii. Za hlavní prvky nové ideologie považoval vzájemné soužití Čechů a Slováků, jako rovný s rovným. Dále uvedl nutnost vzájemného soužití v duchu lidové demokracie. Mluvil také o odkazu T. G. Masaryka, o němž se sice vyjádřil s úctou, ale pro jeho pojetí demokracie a ideály první republiky už pochopení neměl. Odkazoval zde především na rozdíl, že demokracie První republiky nevycházela z myšlenek socialismu.²⁴⁸

Dále pokračoval ve výkladu rozdílu obou republik, jednak té Masarykovské, a také té, kterou budovali komunisté. Hlavní rozdíl podle Kopeckého spočíval v tom, že ve staré republice vládla buržoasie a kapitalistický výrobní řád, kdežto v republice budované komunisty stojí v čele země dělnická třída a ideály socialismu. Právě politice těchto vládnoucích představitelů státu pak přiřkl odpovědnost za Mnichov a následně šest let trvající období protektorátu. Celý projev zakončil slovy, že jsou to právě komunisté, kteří teprve uskutečňují sen o demokracii.²⁴⁹

Pouhý den před únorovým převrácením a během právě probíhající vládní krize se 24. února 1948 Kopecký v tisku vyjadřoval k tématu: Naše kulturní styky s cizinou. Ta informovala o schůzi informačního výboru poslanecké sněmovny, na níž předkládal zprávu o činnosti ministerstva a kulturních vztazích s cizinou. Kopecký popisoval reorganizaci ministerstva informací. Oznámil, že na ministerstvu byly zřízeny dva nové odbory pro kontakt se zahraničím. Nejprve uvedl, že pro styky s Východem, byl nově zřízen VI. odbor a pro styky se Západem VII. odbor. Odbor zřízený pro styky s Východem považoval za klíčový, měl pokračovat v předchozích kontaktech navázaných na ministerstvu již dříve.²⁵⁰

Za význam druhého odboru zřízeného pro západní styky považoval znovuoobnovení přerušených kontaktů. Odbor byl rozdělen do sekce angloamerické, románské, severské, středoevropské a obecné. Tento odbor měl mít na starosti zprostředkovávání a vydávání překladů české literatury a její distribuci na Západ, a také

---

²⁴⁸ Rudé právo, č. 9, 11. ledna 1948, s. 1.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Rudé právo, č. 42, 24. února 1948, s. 2.

zajišťování překladů zahraniční literatury. Přesněji řečeno té, kterou Kopecký uznal za hodnotnou. Dále také mluvil o akci Český národ Rudé armádě, na níž měly být vystaveny produkty československého výtvarného umění, které měly být později předány sovětským zástupcům v Moskvě. Okrajově se také věnoval slovanskému výboru, v jehož čele v československé sekci stál Zdeněk Nejedlý, a také připravovanému všeslovanskému sjezdu, který byl na rok 1948 naplánován právě v Praze.²⁵¹

Věnoval se také otázce vztahu prezidenta Beneše a komunistů, zde řekl, že komunisté prezidenta uznávají a i nadále počítají s jeho postavou v čele státu. Dále poukazoval na to, že vztah k Sovětskému svazu by měl být měřítkem vlastenectví, a také sympatie ke komunistické straně, která měla být v novém Československu, které budují, jedinou vedoucí stranou. Kopecký se také věnoval vzájemné spolupráci komunistických stran v zemích východního bloku, která byla vyjednána ve Varšavě. Na závěr Kopecký konstatoval, že jedině komunisté pod vedením Sovětského svazu mohou zemi dovést ke konečnému vítězství socialismu.²⁵²

Období let 1945 – 1948, na které jsem se v této části zaměřil, pokládají polistopadoví čeští historikové za období postupného přechodu od demokratické společnosti, notně poznamenané událostmi druhé světové války, jejíž tradice byla odkazem První republiky, v němž si svou politickou pozici stále více prohlubovala komunistická strana sledována a řízena Moskvou. Někteří toto období nazývají také obdobím Třetí republiky, nebudeme se pouštět do polemik, zda je tento název správný či ne, ale podíváme se na Kopeckého texty právě v kontextu politických změn po druhé světové válce.

Typickým rysem každého politického systému, který pokud mu to dané okolnosti umožní, začíná budovat svou vlastní síť řídicího aparátu. Platí to pro demokratické vedení, a o to více pro politiku nedemokratických, přesněji řečeno diktátorských režimů, k nimž komunismus způsobem svého prosazování bezesporu patří. Pokud měl být právě v Československu vybudován komunismus, bylo pro komunisty samotné velmi důležité postupnými kroky společnost přeorientovávat jiným směrem, než byla dosud zvyklá. V této úloze sehrála nezastupitelnou roli druhá světová válka. V období let 1939 – 1945 byl z části Československa zřízen protektorát, čímž byl

---

²⁵¹ Rudé právo, č. 42, 24. února 1948, s. 2.

²⁵² Kopecký Václav, Zápas o nové vlastenectví, Praha 1948.

přerušen demokratický vývoj země, této skutečnosti začali komunisté ihned po skončení války využívat ke své socialistické a prosovětské propagandě.

Prakticky hned po kapitulaci Německa rozehráli komunisté, coby nejsilnější složka Národní fronty, protiněmeckou kampaň. Největší úlohu zde sehrál Sovětský svaz, který byl dán do protikladu k Německu a vyzdvižen jako nejpokrokovější země, která se o jeho porážku postarala prakticky sama. Je nesporným faktem, že sovětská ofenziva byla pro vývoj války velmi důležitá, ale rozhodně nebyla jediná, která stála za konečnou porážkou Třetí říše.

Kopecský sehrál po válce velmi důležitou roli především v postupné převýchově společnosti, která byla, i díky němu, stále více přeorientována na Východ. Byl to právě on, který z pozice své funkce ministra informací, pod které patřil tisk, filmový průmysl a další pro komunisty tak důležité nástroje propagandy, mohl v této věci dělat kroky, které tomu výrazně napomáhaly. Kopecský jako stranický ideolog svůj postoj dokazoval již v roce 1932, kdy předkládal první ideologický program strany, na kterém se z velké většiny podílel on sám, pod názvem: Ideologie strany Komunistické. Na rozdíl od pozdějších textů, které napsal po válečné zkušenosti, se liší především v ostrosti jeho projevu. Jde v něm spíše o teoretická východiska komunismu, na která se odvolává, než o konkrétní postup. Bylo to samozřejmě dáno politickou situací, přece jenom komunistická strana ve 30. letech neměla zdaleka takovou politickou moc, jako po válce.

V této části práce se zaměřím na Kopecského poválečné projevy a texty šířené tiskem a také na nedílnou součást jeho funkce, a to na texty vzniklé pro živá vystoupení. Nejdříve je ale potřeba pro pochopení samotného Kopecského přiblížit jeho několik základních rysů. Kopecský byl absolvent poměrně prestižního pražského gymnázia, další kroky ho zavedly ke studiu na Právnické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, ze které ovšem odešel. Další nedílnou součástí vývoje jeho osobnosti tvořily roky strávené levicovou novinářskou činností a také nucené pobyty v Sovětském svazu na přelomu let 1935 – 1936, a především jeho dlouhá emigrace během druhé světové války. Kopecský si zde ještě prohloubil své levicové postoje. Stal se z něj člověk, který tvrdě a neúprosně prosazoval komunistickou ideologii, jejíž zárodky si sebou přinesl již s Československa, ale teprve v SSSR byly jeho politické názory a postoje vybroušeny.

Po návratu z nucené emigrace na konci války se pustil do úkolu, který od něj strana a také politická reprezentace Sovětského svazu očekávala, stal se zlým mužem, který měl v postupném prosazování komunistické ideologie sehrát významnou roli.

V období těsně následujícím po válce zhruba až do květnových voleb 1946, se v Kopeckého textech odráží opatrnější postup, daný vnějšími okolnostmi. Je zde vidět i odraz mezinárodní situace, a to především ve vztahu Východ - Západ, který ještě nebyl tak vyhrocený. V tomto období se soustředil především na otázku obnovy země, a také nebezpečí fašismu. Právě otázka fašismu pak provázela Kopeckého prakticky po celý život. V této době, kdy ještě společnost nebyla komunistickou ideologií, šířenou z velké části také jeho slovy, tak zahlcena, najdeme v jeho projevu také jakýsi náznak sympatií k západu, především potom k Francii a Velké Británii.

Je zajímavé sledovat jeho postoj k otázce fašismu a antisemitismu. Kopecký zde striktně popisuje antisemitismus pouze jako zločin páchaný Němci a také pouze jako plod jejich nenávisti vůči židovskému obyvatelstvu. Vezmeme-li si ovšem do ruky jeho pozdější texty, především z počátku padesátých let, jeví se Kopeckého postoj k antisemitismu v této době spíše jako společensky vyžádaná nutnost, který s jeho vlastním přesvědčením neměl zřejmě nic společného. Byl to právě on, který v 50. letech minulého století pomohl rozpoutat vlnu antisemitských nálad při procesu s Rudolfem Slánským, Otto Šlingem a dalšími.

Dalším Kopeckého poměrně problematickým postojem byl postoj ke Slovákům, především k jejich rovnoprávnosti vůči Čechům v poválečném státu. Kopecký opakovaně prohlašoval, že oba národy vedle sebe budou žít jako rovný s rovným. Zdá se, že i v tomto případě volil slova, která víc než z jeho přesvědčení plynula z politické potřeby. Kopecký byl známý odpůrce slovenského živlu. Je těžké hledat důvody, které ho k tomu vedly, ale zřejmě považoval Slovensko za určitou překážku k snadnějšímu nastolení komunismu, dá se předpokládat, že v této věci sehrál významnou roli také slovenský nacionalismus, který mu zřejmě vadil.

Velmi důležitou součástí jeho textů a také veřejných vystupování byla agitace směřující ke kulturním a osvětovým pracovníkům. Tento prvek tvořil důležitou součást komunisty řízené ideologické přestavby společnosti. V této věci sehrála významnou úlohu ministerstva informací a školství, která se podílela na osvětovém působení na obyvatelstvo. Z řad členů strany a politicky spolehlivých, byli vybíráni lidé, kteří se těchto školení účastnili, a následně tyto myšlenky šířili dál. Byla zřízena síť spolupracovníků, kteří chodili do továren, knihoven a dalších míst, na kterých pak tyto převzaté zkušenosti, získané na politických školeních, předávali občanům. Nedílnou součástí Kopeckého aktivit bylo postupné budování kulturního prostředí, které nemělo

sloužit jen k odpočinku lidových mas, ale také k jejich převýchově, tomu se také přizpůsoboval výběr témat.

Nedílnou součástí komunistické ideologie ve všech zemích Východního bloku tvořilo učení marxismu-leninismu. Československo ani v tomto nebylo výjimkou. Toto téma tvořilo součást Kopeckého textů již od začátku jeho politických aktivit ve 30. letech 20. století. Ale právě po válce, ve světle nových politických vztahů, se otevřely možnosti, jak je dál rozvíjet. Podle Kopeckého měl být marxismus-leninismus jediným, společenským a vědeckým východiskem v Československu. V této souvislosti dával za příklad Sovětský svaz, který se podle jeho slov právě díky tomu stal nejvyspělejší a nejpokrokovější zemí světa.

Důležitou součástí jeho zájmu tvořil boj s tzv. reakcí. Tento pojem je poměrně rozsáhlý a zahrnuje v sobě jak jednotlivé osoby, tak také skupiny osob, politické a kulturní spolky, rozličných zaměření. Do skupiny, jež se označovala slovem reakční, mohl patřit kdokoli, koho strana takto označila. Mohli to být vysokoškolští pedagogové, průmyslníci, bohatí rolníci, nekomunističtí politikové, umělci jak ve filmovém, tak literárním okruhu, prostě všichni, kteří nesouhlasili s komunistickou politikou a dávali to najevo.

V Kopeckého textech v rozmezí let 1945 – 1948 je patrný určitý vývoj, který je ovlivňován vnějšími událostmi, především kulturně politickými. Jestliže v jeho textech vzniklých bezprostředně po válce lze spatřovat náznak určité opatrnosti ve formě i obsahu voleného výrazu, tak s postupem času, je v jeho projevech cítit stále ostřejší tón. Jeho texty by se v tomto období daly rozdělit do dvou kategorií, jednak na ty vzniklé před rokem 1946, a pak na ty vzniklé po roce 1946. Rok 1946 jsem zvolil záměrně vzhledem k zásadní události, která měla velký politický, kulturní i společenský význam. Touto událostí byly samozřejmě květnové volby roku 1946. Jak jsem již v předchozích kapitolách naznačil, převaha komunistů po těchto volbách byla taková, že jim umožnila výrazným způsobem provádět právě jejich politiku usměrňovanou Moskvou.

Nejdříve bych se zaměřil na první kategorii, která je důležitá především z hlediska utváření veřejného mínění pomocí komunisty řízeného tisku. Jsem si vědom toho, že významnou roli v postupném prosazování komunistické ideologie sehrála také jiná media, jako rozhlas, film, knižní a jiná tvorba, ale ta nejsou až na výjimky s Václavem Kopeckým přímo spojitelná.

Pro období krátce po válce je typických několik rysů. Jednak je toto období počátkem odklonu od demokratických norem První republiky, které notně poznamenala

okupace, ale neudusila. Za další zde spatřujeme jasný příklon k Sovětskému svazu a jeho politice. Právě v tomto období se rodí politická norma poúnorové politiky, která postupem let, tak jak byl posilován politický monopol KSČ, rostla spolu s ním. Kopecký byl jako přední člen a ministr informací přímo odpovědný za tuto úlohu v přetváření společnosti. Bylo by ale chybné myslet si, že to byl jen on, který z pozice své funkce udával jakýsi směr tohoto formování. Šlo zde o celou skupinu postupů, které tomu napomohly. Kopecký se tak stal nástrojem strany, stejně tak jako se strana stala nástrojem jeho politických postupů.

Kopecké texty vzniklé v tomto období jsou tak z části výplodem jeho vlastních politických ambic, ale také přísným sledováním linie stranického aparátu, jehož byl sám součástí. Bezpochyby musel vedle sebe obě linie posuzovat a vytvářet z nich nejvhodnější výsledek, který konkrétní situace vyžadovala. Jednoznačně lze říct, že Kopecký ve své rétorice od května 1945 do května 1946, postupně tak, jak se vyvíjela situace a utvrzovala převaha komunistů, přitvrzoval i ve svých textech. Sledoval tak nastolenou linii, kterou sám svým projevem a svou funkcí výrazně ovlivňoval.

Druhá kategorie, kterou jsem vyznačil pro léta 1946 – 1948, představuje období zostřené politiky KSČ. Vítězné volby, ve kterých komunisté získali skoro 38 % hlasů, jim umožnily také více prosazovat vlastní politiku, na úkor ostatních stran Národní fronty. Kopecký jako člen ÚV KSČ a ministr informací v tomto trendu své straně výrazně pomáhal. Kopeckého projev je postupem času směřujícím k únoru 1948 stále ostřejší.

Období let 1946 – 1948 je obdobím pokračování postupného, ale oproti předchozímu období bezprostředně poválečného, přece jenom razantnějšího prosazování komunismu. V textech Václava Kopeckého se v této době objevuje stále větší vliv SSSR a také jeho projev je ostřejší a nevybíravější než těsně po válce. Je pravda, že nikdy nebyl jeho projev příliš uhlazený, ale v některých citlivých otázkách přece jenom volil mírnější tón, jako například ke vztahu k T. G. Masarykovi, nebo k církvi.

Celé období let 1945 – 1948 bylo i z hlediska Kopeckého politických ambicí přechodovým obdobím, kdy položil základ své politické moci, kterou nejvíce uplatňoval v 50. letech minulého století. Jeho vývoj byl dán stejně tak politickými okolnostmi, jako osobními ambicemi. Rozhodně ale svým politickým počínáním a zásahy vyplývajícími z funkce ministra informací velmi napomohl vítězství komunistů po únoru 1948, a tím tak nastolení pozdějších událostí.

4. Kopeckého texty z let 1948 – 1953.

Rok 1948 sehrál ve vývoji Československa velmi zásadní roli. Byl jím ukončen proces přestavby poválečné země vedené Národní frontou a nastolen počátek politického monopolu Komunistické strany Československa, jenž trval až do listopadu roku 1989. Také v životě Václava Kopeckého sehrál rok 1948 naprosto zásadní roli. Krátce po květnových volbách rozšířil vliv svého ministerstva také na osvětu a potvrdil si tak pozici jednoho z nejvlivnějších lidí v oblasti ideologie a kultury v zemi. Kopecký z pozice své funkce ministra informací a osvěty, člena ÚV KSČ a od roku 1952 také člena politbyra ÚV KSČ, mohl již krátce po únoru začít dělat svou nesmlouvavou politiku, se kterou začal, i když ne ještě v takové intenzitě, již krátce po válce.

Po únoru nastalo bezesporu nešťastnější období života Václava Kopeckého, kdy se uskutečnil jeho dávný sen o vedoucím postavení komunistů v čele státu. Kopecký výrazně posílil svou politickou moc a začal stále více, než kdykoliv jindy, zasahovat do veřejného života, což mu dělalo bezesporu velmi dobře. V této části práce se podíváme na Kopeckého texty z let 1948 – 1953, vzniklé v nejvýznamnějším období jeho politického působení, šířené jednak tiskem, ale také na jeho veřejné projevy, z nichž některé byly později vydané také formou různých brožur.

Dne 18. března 1948 Václav Kopecký promluvil před kulturními pracovníky v projevu na téma: Nová éra našeho kulturního vývoje. Byl to jeden z jeho prvních veřejných projevů krátce po únoru 1948. Na rozdíl od předúnorových obsahů jeho textu byla jeho řeč vůči nekomunistickým představitelům mnohem čitelnější a ostřejší, je zde také mnohem silněji cítit jeho neskryvaná orientace a příklon k SSSR. Kopecký hned od počátku zaujal k nové situaci vzniklé z únorového převratu, pro něj typické a jasné stanovisko: *Jsme si vědomi, že po únorových změnách jsou problémy kulturní daleko zralější, než jak se nám to jevílo ještě nedávno. Dnes před námi stojí v plné závažnosti úkol: nejen novým duchem obrodou národní kulturu, ale vésti ji k vyššímu vývojovému stupni. Za cíl si pokládáme: stvořiti lidovou kulturu vysoké hodnoty a vytvářeti kulturu již socialistického zaměření, socialistického ducha.*²⁵³

---

²⁵³ Rudé právo, č. 63, 18. března 1948, s. 2.

Z těchto slov opravdu vyplývá Kopeckého jasné stanovisko, veškeré společenské, kulturní a politické dění v zemi mělo mít napříště vzor již jen v socialistické kultuře Sovětského svazu. Kopecký dále vyzýval, aby byly přeskupeny síly v oblasti kultury tak, aby se do popředí kulturního dění dostali pokrokoví kulturní pracovníci. Sám si byl ale také dobře vědom, jaké důsledky by přinesla příliš rychlá výměna kulturních pracovníků, proto tento krok vysvětloval slovy, že je potřeba nahradit všechny špatné nesouhlasné živly a umožnit těm, kteří jsou sice svým původem jaksi problematictí, ale jsou stále pro komunisty přínosní, se i nadále podílet na kulturním životě, který měl být směřován jednoznačně na pomoc v budování socialismu.²⁵⁴

V další části projevu se věnoval poslání poúnorové kultury. Únor viděl jako obrovský mezník v dějinách země, který měl pomoci uskutečnit to, co komunisté slibovali již od svého politického počátku a mohli do určité míry prosazovat po válce, tedy jejich jasnou politickou převahu. Odkazoval na skutečnost, že obrozená Národní fronta již přijala divadelní zákon a další úpravy v rezortech ministerstev informací a školství, které měly umožnit zrod lidové kultury.²⁵⁵

Na závěr se Kopecký věnoval tisku, vydávání levných knih a také otázce filmového průmyslu. Pokud jde o vydávání knih, poukazoval na to, že ministerstvo informací a osvěty má připraveno 5 000 000 Kčs, jednak na tištění zcela nových knih a také na vydávání knih českých klasiků, zde Kopecký preferoval nejvíce dílo Aloise Jiráska, určených pro obecní a závodní knihovny. Ohledně filmového průmyslu informoval o tom, že má ministerstvo připraveno dokonce 10 000 000 Kčs, které ušetřilo na znárodněném filmu a které hodlá využít k zakoupení projekčních zařízení do závodních knihoven, které se tak měly stát nástrojem komunistické převýchovy obyvatelstva. Ujišťoval dále, že biografy zůstanou státní, a to i biografy různých spolků, zde jako příklad uvedl především ty sokolské.²⁵⁶ Byl to jeden ze způsobů, kterým si komunisté mohli tyto spolky připoutat a získat tak nad nimi dohled, který byl pro ně velmi důležitý.

Na zasedání rozšířeného ústředního výboru strany svolaného na 9. června 1948, v reakci na události z přelomu května a června, se po abdikaci prezidenta Edvarda Beneše mělo jednat o kandidatuře Klementa Gottwalda na post prezidenta republiky.

---

²⁵⁴ Rudé právo, č. 63, 18. března 1948, s. 2.

²⁵⁵ Tamtéž.

²⁵⁶ Tamtéž.

Kopecný přítomným objasňoval, jaký význam pro Komunistickou stranu Československa a vůbec pro vývoj v zemi měl tento akt mít. Připomněl, že KSČ jako vítězná strana, vzešlá z „demokratických“ voleb, má po abdikaci prezidenta Beneše právo navrhnout kandidáta na tento post. Podotkl, že ústřední výbor strany na toto téma už jednal dříve, ještě před květnovými volbami a shodl se jednomyslně na svém kandidátovi, kterým měl být, v případě náhlé situace, jako například abdikace nebo úmrtí prezidenta, právě Klement Gottwald. Kopecný dále mluvil o událostech, za kterých jednání probíhalo, a také připomněl, že to byl právě Gottwald, který stranu přivedl k vítěznému únoru a k vítězství ve volbách.²⁵⁷

O další dva týdny později otiskl časopis Tvorba Kopecného příspěvek ke Gottwaldovu zvolení na post prezidenta Československé republiky pod názvem: Klement Gottwald vítěz z února na stolci presidenta republiky. Kopecný v něm popisuje události z pondělí 14. června 1948, tedy toho dne, kdy byl Klement Gottwald uveden ve Vladislavském sále Pražského hradu na post prezidenta Československé republiky. Tuto událost Kopecný popsal jako nejvýznamnější akt za dobu trvání samostatného Československa od roku 1918. Vítězství v květnových volbách a Gottwaldovu volbu prezidentem považoval za velkou manifestaci síly Komunistické strany Československa a také samotného socialismu. Dále vzpomínal na Gottwaldovu kandidaturu v roce 1934, a také si pochvaloval politický vývoj země, který se od té doby udál. Kopecný kladl také velký důraz na skutečnost, co pro komunisty tento akt znamenal, především pak to, že jim to umožní uskutečnit jejich politické cíle.²⁵⁸

V srpnu 1948 se v Kroměříži konal sjezd lidovýchovných pracovníků. Václav Kopecný z pozice své funkce ministra informací a osvěty celý sjezd zahajoval slovy o historickém významu města, spojeného především s událostmi roku 1848. Mluvil také o symbolice tohoto místa, jelikož právě před sto lety se zde roku 1848 odehrávaly revoluční události, které se podle jeho slov znovu po sto letech opakují v podobě vítězného února, který vyložil jako nevyhnutelné vítězství pracujícího lidu, čemuž přikládal velký historický význam. Mluvil také o významu února pro výchovu a vzdělání obyvatelstva, které mělo být vzděláváno už jen v duchu marxismu-leninismu,

---

²⁵⁷ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 2, a. j. 72, Projev na rozšířeném plénu ÚV KS, červen 1948.

²⁵⁸ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 2, a. j. 73, Klement Gottwald vítěz z února na stolci presidenta republiky, červen 1948.

kterého se jim mělo dostat právě prostřednictvím osvětových pracovníků a osvětových škol, které byly po únoru komunisty postupně zřizovány ve velkém počtu.²⁵⁹

Další významnou Kopeckého činností, coby ministra informací, bylo veřejně oslavovat symboliku komunismu, jeho ikony. Jedním z těch největších, ne-li vůbec největší, byl Vladimír Iljič Lenin. Dne 20. ledna 1949 Kopecký přednesl v Lucerně, v předvečer jeho 25. výročí smrti, projev s názvem: Čest památce nesmrtelného génia lidstva – V. I. Lenina. Celý projev byl pojatý velmi oslavně, odkazoval na Lenina jako na největšího génia lidstva. Kopecký mu také přiřkl nejvýznamnější úlohu v budování světového komunismu a samozřejmě nemohl také v této souvislosti opomenout spojení jeho osoby se vznikem samostatného Československa, které mu také přisuzoval. Lenina označil za klíčovou postavu také pro vznik Komunistické strany Československa. Lenin byl podle jeho slov spjat nejen se světovými revolučními dějinami, ale také přímo s našimi vlastními dějinami. Kopecký zde měl na mysli vliv Velké říjnové socialistické revoluce, která byla podle jeho tvrzení naprosto nezbytná pro vznik Československa v roce 1918. Kopecký také připomínal, jaké měla naše země neskonale štěstí, že tento „génus“ lidstva navštívil několikrát během svého života Prahu. Jeho práci potom přisoudil světodějný význam: *Lenin vešel v dějiny světa tím, že v ohromné ruské říši, na jedné šestině zeměkoule, vedl proletariát k revolučnímu vítězství, k povalení moci buržoasie a k nastolení moci proletariátu a že dal základ k prvnímu socialistickému státu na světě, mohutnému Sovětskému svazu.*²⁶⁰

Dále se věnoval výkladu Leninova odkazu, který, jak tvrdil, spočíval především v tom, že umožnil vznik jednak Sovětského svazu, ale po válce také ostatních lidově demokratických států. Vysvětloval, že jen Stalin, jako Leninův velký žák, se mohl stát jediným pokračovatelem jeho socialistických myšlenek. Věnoval se také marxismu-leninismu, který podle jeho slov už tím, že Sovětský svaz vyhrál válku, dokázal triumfovat, a také, že země jako Československo, Maďarsko, Bulharsko, Polsko a Albánie dokázaly odstranit kapitalismus a vyjít na cestu socialismu.²⁶¹

V další části se věnoval Leninově smrti, ta byla podle jeho slov jen začátkem nového vedení a směřování Sovětského svazu, v čele se s jeho velkým pokračovatelem a dalším „génem“ Josifem Vissarionovičem Stalinem, který jeho teze rozvinul a ukázal

---

²⁵⁹ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 2, a. j. 74, Projev na sjezdu lidovýchovných poradců v Kroměříži, srpen 1948.

²⁶⁰ Rudé právo, č. 17, 21. ledna 1949, s. 1.

²⁶¹ Tamtéž, s. 2.

jejich „pravdivost“. Na závěr znovu vyzdvihl učení marxismu-leninismu, které mělo být podle jeho slov jediným vědeckým a společenským cílem veškerého pokrokového lidstva.²⁶²

Poměrně zajímavý případ se před komunisty, a tím pádem také před Kopeckým objevil v březnu 1949, kdy na 7. dne toho měsíce připadla oslava sta let od narození T. G. Masaryka. Kopecký si byl velmi dobře vědom odkazu prvního Československého prezidenta, sympatií obyvatel k němu, a také krátké doby od února, takže i v hodnocení Masarykova odkazu zvolil poněkud mírnější tón, který u něj nebyl příliš obvyklý. Dokonce ho označil za vynikajícího činitele dlouhé éry novodobého politického a kulturního vývoje národa. Označil ho za pokrokového vzdělance, hájícího národní zájmy, bojovníka proti zpátečnictví buržoazního nacionalismu.²⁶³

Za Komunistickou stranu Československa prohlásil, že ta si ho bude vždy vážit a oceňovat jeho odkaz. Při vysvětlování jeho politických a filozofických názorů ho Kopecký označil za člověka pokrokového, ale který viděl jen idealizované věci a ne jejich podstatu. Zároveň mu přisuzoval i určité kladné vlastnosti v sociální otázce společenského vývoje, zde se ale také dotýkal jeho měšťáckého původu. V otázce říjnové revoluce Kopecký vykládal Masarykův nesouhlasný postoj jako nepochopení významu této události. Na konci zdůraznil úlohu Masaryka v budování republiky, ale také se vyslovil, že se komunisté ani lid nemá dívat zpět, ale pod vedením KSČ a Gottwalda pracovat na vybudování socialismu.²⁶⁴

Dne 25. března 1949 otisklo Rudé právo den předtím vládou přijatý nový vydavatelský zákon, který pocházel z pera Václava Kopeckého. Tímto zákonem došlo k výraznému posílení politické moci KSČ, především tím, že komunisté podle něj kontrolovali vydávání veškerých tiskovin. Tento zákon se kromě tisku vztahoval také na vydávání knih, publikací a marxisticko-leninské literatury, která měla být vydávána v obrovských nákladech. Velký nárůst měla zažít také sovětská literatura, která měla být vydávána za nezpochybnitelný vzor. Kopecký viděl v přijetí zákona jeden z nejdůležitějších kroků k výchově obyvatelstva a v budování socialismu pod vedením komunistů.²⁶⁵

---

²⁶² Rudé právo, č. 17, 21. ledna 1949, s. 1.

²⁶³ NA, ÚV KSČ, f., 100/45, sv. 2, a. j. 93, Článek 100. narozeninám T. G. Masaryka, březen 1950.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Rudé právo, č. 71, 25. března 1949, s. 1.

V květnu 1949 se mezi 25. – 29. tohoto měsíce v Průmyslovém paláci konal pro vývoj Československa velmi zásadní IX. sjezd Komunistické strany Československa. Sjezd byl sám o sobě ohromnou manifestací moci Komunistické strany Československa, která i díky němu začala uplatňovat bez jakýchkoliv zábran svou politiku, podřízenou Moskvě. Kopecký na sjezdu přednesl jeden ze svých nejvýznamnějších referátů ve své politické kariéře na téma: O marxisticko-leninské výchově.

Kopecký na začátku příspěvku vyzdvihl tento okamžik IX. sjezdu, jako nejdůležitější období v nastolení a striktního budování socialismu. Již změny provedené v únoru 1948 komunistům umožnily provádět razantní kulturně společenské změny, ale byl to právě tento sjezd, který odstartoval politiku, kterou komunisté v první polovině 50. let minulého století neblaze prosluli. IX. sjezd a na něm vytyčená politická koncepce komunistů měla být důrazným krokem ke konečné převýchově společnosti v duchu socialismu. Právě přechod k socialismu měl být odrazovým můstkem pro nastolení učení marxismu-leninismu, který sám Kopecký považoval za jediné možné východisko. V této souvislosti tak měl tento jediný komunisty uznávaný „vědecký“ názor sloužit k převýchově společnosti v socialistickém duchu a odstranit v lidech jednou pro vždy odkaz První republiky.²⁶⁶

Dalším významným bodem jeho projevu byla otázka náboženství a poměr církve ke státu. Oproti jeho dřívějšímu postoji, především před rokem 1948, který byl vůči církvi poměrně vstřícný, lze v této době spatřovat již Kopeckého zostřený boj a zřejmé útoky vůči ní, které později jako člen církevní skupiny uplatňoval. Poukazoval zde hlavně na vztah církevních představitelů vůči Vatikánu, a také na jejich nevoli podřídit se komunistické straně. V této souvislosti také odkazoval na již rozběhnutá jednání mezi státem a církví, při čemž znovu ujišťoval, že má jít pouze o úpravu vzájemných státně politických vztahů, aniž by to na běžné fungování církve mělo mít zásadní vliv.²⁶⁷ Jak se ale ukázalo, zásadní vliv to mělo, k obnově vztahů mezi církví a státem došlo až na počátku 90. let minulého století.

Další významnou úlohu v převýchově obyvatelstva měla mít nová věda a nově zhodnocená historie národa, která měla být zpracovaná pokrokovými historiky z hlediska marxismu-leninismu. V tomto duchu se také věnoval otázce vzdělanosti a ostatní vědecké činnosti, které měly být také zbaveny, jak tvrdil, buržoazních přežitků a i zde nastolen marxismus-leninismus jako jediné vědecké východisko. Věřil, že jediné

---

²⁶⁶ Rudé právo, č. 126, 29. května 1949, s. 3-5.

²⁶⁷ Tamtéž.

tento přístup je jediný správný a umožní československé vědě vydat se pokrokovým socialistickým směrem.²⁶⁸

V závěru příspěvku ještě znovu vyzdvihl úlohu tohoto učení v budování země a převýchově obyvatelstva, podle něhož měl být každý správný občan Československa příkladný komunista. Podle Kopeckého měla být výchova obyvatelstva a stejně tak veškeré dění v zemi odvislé právě od učení marxismu-leninismu, Kopecký konstatoval: *Marxismus-leninismus musí dát výchově na všech rozličných polích jednotící zaměření a jeden směr, směr k socialismu.*²⁶⁹

Na 28. října 1949 připadlo 31. výročí založení Československé republiky. Kopecký již v úvodu své řeči přiřkl největší význam pro vznik samostatného Československa Velké říjnové socialistické revoluci v Rusku roku 1917. Zdůraznil, že říjen roku 1949 není jen oslavou výročí vzniku Československé republiky, ale také oslavou druhého výročí od vítězného února 1948, roku první pětiletky, a také pádu kapitalismu v zemi. Pro rozvoj socialismu v zemi považoval za nejvýznamnější počín IX. sjezd strany, kde byla právě Gottwaldem vytyčena generální přestavba země. Dále se také věnoval otázce hospodářství a církve, kde podle jeho slov komunisté zdárně pokračují v jejich přestavbě. Kromě výčtu domácích úspěchů, které bezezbytku přisoudil Komunistické straně Československa, se věnoval také událostem v Jugoslávii, které razantně odmítl. Celý příspěvek ukončil vyjádřením o nutnosti spolupráce se Sovětským svazem a také o nutné marxisticko-leninské převýchově obyvatelstva.²⁷⁰

Kopecký byl ve straně používán, jak bylo známo, k řešení ožehavých témat a také ostrým útoků tam, kde to bylo potřeba, ale i díky své výřečnosti také jako propagátor komunistických ikon. V listopadu 1949 Rudé právo otisklo Kopeckého oslavný článek: Světodějně dílo Velké říjnové socialistické revoluce. Kopecký, věrný svému přesvědčení, označil události v Rusku z roku 1917 za světodějně, přičemž podotkl, že právě tato revoluce stále za vznikem samostatné Československé republiky v říjnu roku 1918. Kromě Československa Kopecký považoval Ruskou revoluci za zásadní také pro vznik ostatních středoevropských lidově demokratických států. Za nejdůležitější osoby spojené s touto událostí označil samozřejmě Lenina a Stalina, kteří odstartovali podle jeho slov událost, jež má změnit svět.²⁷¹

---

²⁶⁸ Rudé právo, č. 126, 29. května 1949, s. 3-5.

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 2, a. j. 90, Článek k 31. výročí vzniku Československé republiky, říjen 1949.

²⁷¹ Rudé právo, č. 261, 6. listopadu 1949, s. 1-2.

Ve sněmovně Kopecký promluvil 22. března 1950 na téma: O nesmírné možnosti rozmachu naší kultury. V podstatě šlo o velmi obsáhlé hodnocení let 1948 a 1949. Kopecký stále pokračoval v nutnosti přiblížit kulturu prostému občanu. V této souvislosti mluvil také o výchovném významu kultury, zde zmínil především divadla, film, hudbu a výtvarné umění, které měly utvářet obraz o vyšší úrovni socialistické společnosti. Kromě toho Kopecký poukazyval na vývoj a důležité změny provedené v oblastech spadající pod jeho rezort v tomto období. Mluvil zde především o tisku a filmu, jako o významných médiích utvářejících obraz komunisty vedené země, důležitý k převýchově společnosti, který se měl ještě více přiblížit pracujícím.²⁷²

V souvislosti s rozvojem kulturní sféry mluvil také o nových změnách v publikační činnosti a o nové ediční politice. Kopecký odkazoval na skutečnost, že je to právě kniha, která je nástrojem převýchovy a nového pojetí vzdělání, v souvislosti s tím vyzdvihl význam znárodněného polygrafického průmyslu. Pochvaloval si také likvidaci soukromého sektoru, který umožnil podle jeho slov obrovský rozvoj pokrokové literatury. Uvedl, že v roce 1949 bylo vydáno na 23 000 000 kusů politické literatury, především odkazoval na počet „pouhých“ 6 000 000 kusů vydaných o rok dříve.²⁷³

Dále se věnoval úloze rozhlasu a filmu ve výchově společnosti. Obě média považoval za zásadní v boji o nového člověka. O rozhlasu se vyjádřil: *Našemu státnímu rozhlasu připadají v této době zvýšeného úsilí budovatelského úkoly velmi významné.* Kopecký si pochvaloval, jakým směrem se rozhlas od roku 1945 vyvíjel. V otázce filmu, stejně jako u rozhlasu, vyzdvihl hlavně jeho výchovně osvětový význam. Kopecký v této otázce vyjádřil ale i určitou nespokojenost, ta se týkala nesplnění filmového plánu pro rok 1949. Původně bylo naplánováno vyrobení 33 filmů, odevzdáno jich bylo ale „jen“ 27 hotových. Tento stav byl podle jeho slov způsoben značnými tvůrčími a dramaturgickými pochybeními a neúspěchy.²⁷⁴

V další části svého vystoupení Kopecký vysvětloval potřebu navázání styků v oblasti kultury s pokrokovými zeměmi, se kterými si Československo mělo vyměňovat své zkušenosti. Mluvil také o sportu, zde za největší přednost označil zájezdy československých sportovců do Sovětského svazu, kde se podle jeho slov mohli seznámit s tou nejvyspělejší formou sovětské fyskultury. Na úplný závěr opět určil jako

---

²⁷² Rudé právo, č. 54, 27. března 1950, s. 3.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ Tamtéž.

nejvýznamnější úkoly pro domácí vývoj navázání kulturního styku se zeměmi socialistického světa, především pak se Sovětským svazem.²⁷⁵

V únoru 1950 se konaly oslavy druhého výročí komunistického převratu, který pro komunisty samotné znamenal bilancování událostí. Kopecký začal tím, že Československo vedené komunisty odstranilo nápor buržoazie, anglo-amerických agentů a zahraniční reakce, kteří se svými činy dopouštěli rozvratné činnosti a tím zrady na národě. Zdůraznil, že Československo stojí plně na straně Sovětského svazu v boji za světový mír, v boji s americkým imperialismem. Únor 1948 prohlásil za vítězství pracujícího lidu a porážku reakce reprezentovanou buržoazními sympatizanty První republiky a Západní reakce. Dále pokračoval ve výčtu pokrokové činnosti, které společnost podle jeho slov pod vedením KSČ dosáhla, a také poukazoval na nová spojení s Německou demokratickou republikou a Čínskou lidově demokratickou republikou, jako významný mezinárodní krok. Nakonec všechny přítomné ujistil, že Komunistická strana Československa po boku Sovětského svazu bude pokračovat ve své politice budování socialismu.²⁷⁶

Dne 20. března 1950 Kopecký v kulturním výboru Národního shromáždění přednášel příspěvek s názvem: Osvětu a kulturu do služeb socialismu. Kopecký hned na začátku vytyčil dva nejdůležitější úkoly, které podle jeho slov měly tvořit hlavní poslání kultury. Nejdříve mělo dojít k přehodnocení kulturní politiky, tím bylo odstranit odkaz minulosti a vytvořit novou vysoce ideovou kulturu, která měla odpovídat potřebám a citění pracujícího lidu a také politice KSČ. Dále měla být kultura přístupná nejširším vrstvám obyvatelstva a sloužit také jako výchovný prvek při výchově politicky uvědomělého občana, jenž měl být nástrojem v budování socialismu.²⁷⁷

V další části Kopecký informoval o nákladech ministerstva informací a osvěty pro rok 1950, ty činily celkem 796 742 000 Kčs, oproti roku 1949 je zde vidět znatelný nárůst o 261 000 000 Kčs. Kopecký takto vysoká čísla zdůvodňoval potřebou rozšířené kulturně osvětové činnosti, která stále musela bojovat s reakcí. Odkazoval také na skutečnost, že posláním ministerstva není jen výchova občanů, ale také propagace a vysvětlování pětiletého hospodářského plánu a také další důležité kulturně politické věci.²⁷⁸

---

²⁷⁵ Rudé právo, č. 54, 27. března 1950, s. 3.

²⁷⁶ NA, ÚV KSČ, f., 100/45, sv. 2, a. j. 92, Článek k druhému výročí únorového vítězství v Československu, únor 1950.

²⁷⁷ Kopecký Václav, Osvětu a kulturu do služeb socialismu, Praha 1950, s. 7-15.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 9.

V dalších částech se věnoval otázkám tisku a publikace knih. Vysvětloval, že právě pomocí tisku, zde vyzdvihl především Rudé právo a osvětové časopisy, a pomocí politických publikací se daří převýchova obyvatelstva v duchu socialistickém. V této souvislosti si liboval, že byla odstraněna komercionalizace ve vydávání tisku a že je vydáván pouze už jen „kvalitní“ stranický tisk. Za nejvýznamnější věc, která tomu napomohla, považoval události roku 1948.²⁷⁹

Dále se věnoval významu rozhlasu a filmu pro formování a výchovu obyvatel v socialistickém smýšlení. Pochvaloval si, jak od února 1948 stále narůstá počet posluchačů. Filmový průmysl byl v Kopeckého pravomoci již od května 1945, v této oblasti Kopecký také spatřoval jeden z nejdůležitějších nástrojů v šíření komunistické politiky a ideologie: *Náš film jako nejmasovější kulturní a výchovný prostředek je především povolán k tomu, aby plnil veliké výchovné poslání, jež mu ukládá naše lidově demokratická republika.*²⁸⁰

Na závěr se věnoval otázce kulturních styků se zahraničím, zde odkazoval především na úzké vazby představitelů československé kultury s představiteli „vysoké“ kultury Sovětského svazu. Věnoval se zde také otázce kulturně osvětové činnosti, a také úloze sportu v socialistické společnosti, jako jedné ze složek kulturního vyžití, který měl také z pozice své funkce částečně na starost. Jako příklad zrady sportovců a zaprodanosti se Západu označil případ zatčených hokejistů národního mužstva. Jediná cesta k vybudování demokratické společnosti podle jeho slov vedla pouze cestou socialismu pod vedením Komunistické strany Československa, po boku Sovětského svazu.²⁸¹

Dalším Kopeckého významným politickým počinem byl dne 30. července 1950 na akci Výstava jižních Čech, konané v Soběslavi, jím vyhlášený kulturní plán osvětové činnosti. Ten vešel ve známost jako Soběslavský kulturní plán, ve kterém před několika stovkami kulturních činitelů nejen z jihočeského kraje vytyčil směrnic ministerstva informací a osvěty v této oblasti. Právě oblast kultury se měla stát do budoucna ještě mocnějším nástrojem v budování socialismu a formování pracujícího lidu.²⁸²

Na základě přednesených směrnic měla každá ze složek okresního a krajského výboru vypracovat svůj vlastní návrh a na jejich základě měl být spolu s nimi vytvořen

---

²⁷⁹ Kopecký Václav, Osvětu a kulturu, s. 13-24.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 24-27.

²⁸¹ Tamtéž, s. 36-40.

²⁸² Jihočeská pravda, č. 31, roč. 6, 4. srpna 1950, s. 1.

kulturní plán, specifický pro každou oblast. Důležitým bodem byla snaha přiblížit osvětovou činnost také vesnickému obyvatelstvu a tím zároveň kulturu také venkovu. K tomuto úkolu byly zřízeny komise, které následně venkov objížděly a šířily zde, na seminářích „vědecký“ světový názor marxismu-leninismu.²⁸³

Na září 1950 připadlo třicáté výročí založení Rudého práva, ústřední tiskoviny Komunistické strany Československa. V Národním divadle dne 21. září proběhla oslava vzniku deníku. Za přítomnosti svazu novinářů a pozvaných hostů Václav Kopecký hovořil o úloze Rudého práva v boji za bolševizaci strany v roce 1929, a také socialismus v Československu. Jeho referát nesl název: Účinně pomáhat při budování socialismu, v boji za mír. Na začátku projevu Kopecký zhodnotil třicetiletou historii Rudého práva a vyzdvihl také některá, pro komunisty významná jména z jeho historie.²⁸⁴

Věnoval se také postavě Klementa Gottwalda, v této souvislosti oznamoval, že předsednictvo ÚV KSČ se rozhodlo vydat tiskem jeho sebrané spisy, publikované v Rudém právu od doby jeho vedoucího postavení ve straně. Měly tak být vydány všechny jeho články a statě publikované v Rudém právu v letech 1929 – 1950. Kopecký se dále také věnoval reorganizaci Rudého práva po příchodu Gottwalda do vedení strany, která podle jeho slov pomohla významně zvednout jeho úroveň a kvalitu.²⁸⁵

V říjnu 1950 při oslavách 33. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, Kopecký mluvil na téma: O účinné pomoci Sovětského svazu při budování socialismu v naší Československé republice. Vyjádřil přesvědčení, že socialismus se u nás začal budovat již krátce po druhé světové válce. Jako nejdůležitější krok označil znárodnění části průmyslu v říjnu 1945, které podle jeho slov nezadržitelně rozběhlo události směřující až k únoru 1948 a dále. V této souvislosti vyslovil obrovský dík Sovětskému svazu, který podle něho „umožnil vše odstartovat. Kopecký pochvalně konstatoval, že již v otázce budování socialismu bylo učiněno mnoho významných kroků, ale bylo by mylné myslet si, že není třeba za něj stále bojovat. Zde odkazoval na reakci, která se měla snažit, vedena a podporována imperialisty ze Západu, stále mařit úsilí všeho pracujícího lidu.“²⁸⁶

---

²⁸³ Jihočeská pravda, č. 31, roč. 6, 4. srpna 1950, s. 1.

²⁸⁴ Rudé právo, č. 226, 23. září 1950, s. 1-2.

²⁸⁵ Tamtéž.

²⁸⁶ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 3, a. j. 100, Projev k úloze socialismu v ČSR, říjen 1950.

Věnoval se také významu hospodářství a průmyslové výroby pro rozvoj socialismu. Největší část jeho příspěvku ale tvořila otázka kultury, zde podotkl: *V kulturní revoluci, kterou naše země s plnou intenzitou prožívá od února r. 1948, jest nám příklad Sovětského svazu rozhodujícím vodítkem, ať jde o školství, vědu, nebo o umění, divadlo, hudbu, osvětu a obstarávání kulturních potřeb lidu.* Dále odkazoval, že nové umění musí být ještě více po vzoru sovětského, stejně tak všechny ostatní složky potřebné k vybudování kulturně společenského prostředí v duchu socialismu.²⁸⁷

Dále pokračoval výkladem o významu Rudého práva, který složil jednak k výchově obyvatelstva, ale také k prosazování politiky KSČ při budování socialismu. Kopecký se také věnoval druhé světové válce, v této souvislosti podotkl, že to byli právě oni, komunisté, kteří vždy na stánkách Rudého práva dělali protifašistickou politiku a vlastně vše pro zachování republiky v době Mnichova i po něm. Na úplný závěr podotkl, že i po únoru je Rudé právo největší zbraní v šíření socialismu v Československu.²⁸⁸

Dne 14. března 1951 promlouval Václav Kopecký před kulturním výborem Národního shromáždění na téma: O rozvoji kulturně osvětové práce v Československu. V oblasti ideologické a výchovné činnosti viděl Kopecký obrovský význam a poslání, jako boj proti zbytkům kapitalismu a vybudování nové socialistické kultury. V této souvislosti mluvil o nutné potřebě stále a stále upevňovat družbu se Sovětským svazem.²⁸⁹

V dalších částech projevu se věnoval poslání a významu tisku, filmu, nakladatelské činnosti a gramofonového průmyslu. Kopecký zde představoval plán na rok 1951 v jednotlivých sekcích ministerstva informací a osvěty, a také vysvětloval především jejich význam v budování a převýchově obyvatelstva. Upozorňoval, že plněním plánu dochází ke stálému upevňování vztahu s pracujícím lidem a tím napomáhá budovat socialismus. Na úplný závěr se věnoval důležitosti upevňování vztahů s cizinou, především východním blokem v čele se Sovětským svazem.²⁹⁰

Na začátku roku 1951 rozehrál Václav Kopecký zřejmě svoji největší hru v roli stranického ideologa číslo jedna. Dne 21. února oznámil před Národním shromážděním zásadní zprávu jménem vyšetřující komise, v níž byl spolu s Bruno Köhlerem a

---

²⁸⁷ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 3, a. j. 100, Projev k úloze socialismu v ČSR, říjen 1950.

²⁸⁸ Tamtéž.

²⁸⁹ Kopecký Václav, O rozvoji kulturně osvětové práce v Československu. Praha 1951.

²⁹⁰ Tamtéž.

Gustavem Barešem. Kopecký podával rozsáhlou zprávu o špionážní činnosti brněnského krajského sekretáře KSČ Otto Šlinga, který byl odhalen jako agent anglo-americké špionážní služby již v říjnu 1950, a Marie Švermové.²⁹¹ Do tohoto případu byl později vmanipulován také generální tajemník strany Rudolf Slánský.²⁹²

Otto Šling byl jako syn německého židovského továrníka dále obviněn z prospěchářství, kvůli kterému měl vstoupit do strany a stoupat její hierarchií. Marie Švermová byla jako významná komunistická funkcionářka v této zprávě obviněna z napomáhání ve Šlingově postupu aparátem KSČ. Kopecký jí jako člen vyšetřovací komise ve zprávě obvinil, že jako jedna z vedoucích pracovníků strany svou politickou mocí umožnila Šlingovi, tím že ho přivedla do strany, vykonávat jeho výzvědnou činnost. Navíc stále opakoval, že se již od konce války často stýkali, to možná Kopeckému vadilo ze všeho nejvíce. Švermová tak byla Kopeckým obviněna z vedoucí úlohy v Šlingově bandě, jak byla celé skupina jeho spolupracovníků spolu s ním nazývána, a obviněna z hlavního podílu na celé věci. V roce 1951 došlo k jejich zatčení. Otto Šling byl popraven v prosinci 1952 a Marie Švermová odsouzena až o další dva roky později.²⁹³

Dne 31. července 1951 otisklo Rudé právo oslavný článek k padesátým narozeninám generálního tajemníka Komunistické strany Československa Rudolfa Slánského, který napsal velmi neprozíravě Václav Kopecký. Slánský v něm byl oslavován jako hrdina a nejvěrnější člen strany, který stál řadu let neochvějně po boku Klementa Gottwalda v čele Komunistické strany Československa. Kopecký Slánského oslavoval: *Z Plzeňského kraje vyšel ten skvělý zjev revolucionáře, jenž měl předurčeno stanouti v čelné řadě bojovníka KSČ.*²⁹⁴

Jsou zde také vylíčeny všechny jeho zásluhy v budování státu a komunismu. Celý článek je zakončen slovy: *S nejvěrnějšími soudružskými city zdravíme soudruha Rudolfa Slánského v den jeho padesátých narozenin a přejeme mu, aby s nadšením a v plném zdraví po boku soudruha Gottwalda pracoval pro brzké uskutečnění šťastných socialistických komunistických našich cílů.*²⁹⁵ Tento článek byl bezesporu Kopeckého největším politickým omylem.

---

²⁹¹ Rudé právo, č. 226, 23. září 1950, s. 1-2.

²⁹² Ministerstvo informací a osvěty, viz 2. kapitola.

²⁹³ Tamtéž.

²⁹⁴ Rudé právo, č. 178, 31. července 1951, s. 3.

²⁹⁵ Tamtéž.

Začátkem března 1952 vyšla Kopeckého brožura: *Za socialistické vlastenectví a proletářský internacionalismus*, která se krátce potom objevila také v *Rudém právu*. Kopecký referoval na toto téma na konferenci pořádané v Praze 2. března 1952. Jeho text byl založen na otázce vlastenectví k lidově demokratickému zřízení a také na odporu vůči fašismu a kapitalismu. Kopecký zde obhajoval jakýkoliv útok na tyto složky, přičemž odkazoval, že musí být použity nejtvrdší prostředky k jejich odstranění. Dále odkazoval na nutnost socialistického vlastenectví neseného praporem proletářského internacionalismu, které mělo Československo spojovat s pracujícím lidem celého světa.²⁹⁶

Jeden z Kopeckého nejvýznamnějších, ne-li nejvýznamnější projev zazněl na první ideologické konferenci v Brně, pořádané v únoru 1952. Tento projev nesl název: *O kosmopolitismus, proletářském internacionalismu a socialistickém vlastenectví*. Již v úvodu své řeči Kopecký vysvětloval význam slova kosmopolitismus. Správně tento pojem přeložil českým překladem světoobčan, a dále pokračoval ve vysvětlování původu jeho vzniku. Zde nesprávně a nutno podotknout, že záměrně, vysvětloval zrod tohoto slova nutně ve spojení s obdobím kapitalistického vývoje společnosti.

Původ slova kosmopolitismus je ale mnohem starší, najdeme ho již v antice, tedy mnohem dříve než podle Kopeckého tvrzení vznikl. Podstatou tohoto termínu je jakési popírání národnostních a jazykových bariér, v němž není takový člověk přesně ukotven. Samotný pojem je nejvíce spojován s revolučními událostmi 19. století, a také jako reakce na zvyšující se nacionalistické tendence právě v této době. Kopecký nadále spojoval tento pojem výhradně s imperialismem západního světa, kde podle jeho slov, dohromady způsobovaly útlak v nesocialistických společnostech. V protikladu k tomu postavil marxismus-leninismus, který podle jeho tvrzení jasně vědecky vyjevuje všechny nedostatky takové počínání a směřování.²⁹⁷

V další části se věnoval buržoaznímu nacionalismu a šovinismu. Pojem buržoazní nacionalismus je ovšem produktem marxisticko-leninské terminologie, který vznikl pro potřebu komunistů pojmenovat údajné utlačování dělnické třídy nadřazenou vládnoucí vrstvou buržoazních kapitalistů na Západě, které bylo častým tématem projevu stranických špiček, nejvíce ale právě u Kopeckého. Ten s tímto termínem také spojoval šovinismus, který byl podle jeho slov vlastní pouze západním utlačovatelům, především Spojeným státům, které měly nadřazovat svůj vlastní národ nad národy

²⁹⁶ Kopecký Václav, *Za socialistické vlastenectví a proletářský internacionalismus*, Praha 1952.

²⁹⁷ *Rudé právo*, č. 47, 29. února 1952, s. 3.

ostatní. V souvislosti se západními živly uvedl také případy Slánského, Šlinga a Švermové, kteří byli odsouzeni právě jako přísluhovači Západu.²⁹⁸

Kopecký se také věnoval kosmopolitismu v českém prostředí, zde za osoby, které jeho vzestupu napomohli nejvíce, označoval T. G. Masaryka a Edvarda Beneše. Je zde už jasný doklad Kopeckého moci, tato jména by zřejmě ještě před dvěma lety takto neosočoval a ani v této souvislosti nepoužil. Je zde jasně vidět, jak od svých dřívějších slov naprosto otočil. Kopecký zdůrazňoval, že to bylo období První republiky, během něhož byl kosmopolitismus českou buržoasií hojně pěstován. Této třídě také následně přiřkl za vinu události Mnichova 1938.²⁹⁹

V další části svého projevu se Kopecký zaměřil na obhájení převahy socialistické vědy a kultury nad její západní konkurencí. Kopecký sice tvrdil, že on ani komunistická strana nejsou proti kvalitnímu umění, které vzešlo ze Západu, ale jen pro to, které je přínosné, jmenoval zde některá konkrétní jména, jako Victora Huga nebo Leonarda da Vinci. Poukazoval na jím vytvořený fakt, že na Západě slouží kultura pouze nejvyšším vrstvám imperialistů. V protikladu k tomu dával „vyspělou“ kulturu socialistickou, která měla být, jak tvrdil, kulturou lidu pro lid.³⁰⁰

Na závěr se zabýval otázkou socialistického vlastenectví. Odsoudil zde předválečnou buržoasii, která podle jeho slov upírala pracujícím možnost cítit se ve své vlasti svobodně. Za nejdůležitější věc, která umožnila poválečnou změnu, považoval události v Rusku roku 1917, které podle něho odstartovaly nezadržitelné vítězství světového socialismu. Rok 1948 potom považoval za rok, kdy se naplnily tužby milionů pracujících, a za odstartování nového socialistického vlastenectví. *Vzniklo nové československé vlastenectví, socialistické vlastenectví.*³⁰¹

V souvislosti s novým vlastenectvím odkazoval také na některé dřívější velikány českých dějin, zde vyzdvihl především obrozence 19. století. Největší význam ale přiřkládá novému pojetí vědy a kultury pod vedením marxismu-leninismu. Jako záruky pro vysokou úroveň kulturního prostředí dával vzdělance chápající požadavky nové doby jako Zdeňka Nejedlého a Ladislava Štolla. Celý článek zakončil slovy: *Ať žije geniální učitel všeho pokrokového lidstva, veliký Stalin.*³⁰²

---

²⁹⁸ Rudé právo, č. 47, 29. února 1952, s. 3.

²⁹⁹ Tamtéž.

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ Rudé právo, č. 47, 29. února 1952, s. 4.

³⁰² Tamtéž.

Jeden z posledních projevů ve funkci ministra informací a osvěty Václava Kopeckého pronesl krátce před zrušením ministerstva v lednu 1953. Tento projev nesl název: Leninismus ozařuje cestu lidově demokratických zemí k socialismu. Na začátku projevu Kopecký vzpomínal na Lenina, „nesmrtelného“ vůdce všeho pracujícího lidu celého světa, který měl 21. toho měsíce 29. výročí smrti. Vyzdvihl ho jako největšího učitele pokrokového lidstva, který umožnil vybudovat Sovětský svaz a svým odkazem také řadu lidově demokratických republik.³⁰³

V další části projevu Kopecký nastínil, jaké úkoly tento rok měly stát před Československem na jeho cestě v budování socialismu. Vyzdvihl zde především fakt, že rok 1953 měl být posledním rokem první pětiletky, od kterého si on i strana slibovali nadějně zakončení tohoto období budovatelského úsilí země. Kopecký také hodnotil vývoj země řízené komunisty, započatý po únoru 1948, mluvil zde o velikém množství významných úspěchů socialistické výstavby, především potom o průmyslu, hospodářství a také o trestání protistátních skupin a živlů.³⁰⁴

Dále Kopecký mluvil o významu budování republiky směřující k socialismu. Požadoval ještě větší pracovní nasazení a společenskou uvědomělost, jako vzor zde dával za příklad Sovětský svaz. Věnoval se také významu kultury a školství, ve výchově a směřování československé společnosti. Na závěr vyzdvihl úlohu Komunistické strany Československa v budování země a pomoc Sovětského svazu ve výstavbě socialismu.³⁰⁵

Jestliže jsme období let 1945 – 1948 označili za období přechodové, myšleno ve smyslu upevnování mocenského monopolu Komunistické strany Československa, odklonu od demokracie a přechodu k socialismu, tak období let 1948 – 1953 můžeme označit za období budovatelské, a to jak ve významu hospodářském, tak politickém. V tomto období se komunistům více či méně úspěšně podařilo eliminovat a ve velké míře také odstranit zbytky demokracie a s ním spojený odkaz První republiky, a také se pustili do dlouho slibované přestavby země, v níž měl hrát právě socialismus klíčovou roli.

---

³⁰³ NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 3, a. j. 129, Leninismus ozařuje cestu lidově demokratických zemí k socialismu, leden 1953.

³⁰⁴ Tamtéž.

³⁰⁵ Tamtéž.

Bylo by ale mylné, myslet si, že únorem 1948 byla ze dne na den prosazena naprostá převaha komunistů. Také v období let 1948 – 1953 můžeme spatřovat dvě dílčí a poměrně dobře oddělitelná období. První období je ohraničeno událostmi mezi únorem 1948 až květnem 1949. Bylo započato událostmi únorového komunistického převratu, který z politického i společenského hlediska odstartoval komunistickou nadvládu. Pro komunisty bylo v tomto období trvajícím čtrnáct měsíců důležitých několik zásadních událostí. Po únoru, který vše odstartoval, to byly následné květnové volby, které s velkou převahou vyhrály, a také o měsíc později podaná abdikace nemocného a vysíleného prezidenta Edvarda Beneše.

Základ politické převahy komunistů byl tak sice položen, ale až v květnu 1949 na XI. sjezdu Komunistické strany Československa došlo k vytyčení a prosazení komunisty přijatých směrnic, které udělaly z komunistů jedinou řídicí složku v zemi. Tento sjezd byl také samotnými komunisty vnímán jako něco zcela výjimečného, co naplno rozběhlo období jejich naprosté nadvlády a umožnilo jim pustit se do jimi řízené přestavby republiky. Teprve až po tomto sjezdu dochází k poslední vlně znárodnování, kolektivizaci zemědělství a dalším pro komunisty důležitým změnám a začíná druhé období těchto let, období upevňování moci 1949 – 1953.

Kromě politického monopolu KSČ, která prosazovala svou politiku formou přijímaných zákonů a vydáváním směrnic, v budování socialismu velkou úlohu sehrála také, jak píše literární historik Michal Bauer, důsledná komunisty řízená organizovanost.³⁰⁶ Byly to právě různé spolky a organizace řízené státem, ale také ve školách a jinde zřizované organizace, které se měly stát centry politické a společenské převýchovy obyvatelstva.

Byly také zřizovány politické knihovny, závodní knihovny a biografy, kde bylo obyvatelstvo neustále touto formou převychovááno. V této otázce potom nezastupitelný význam měl komunisty řízený rozhlas a především tisk, který tvořil hlavní nástroj jejich politické agitace, Kopeckého jako stranického ideologa nevyjímaje. Kopecký se jako člen strany a člen jejího nejužšího vedení svým projevem také velkou měrou zasloužil o vytvoření určité, pro komunisty specifické jazykové a kulturní normy, šířené tiskem a projevem, která se v období 1948 – 1953, ale i později, velkou měrou podílela na šíření komunistických ideálů.

---

³⁰⁶ Bauer Michal, *Ideologie a paměť*, Jinočany 2003, s. 8.

V Kopeckého textech šířených tiskem nebo formou různých brožur v období let 1948 – 1953 najdeme stejně jako před únorem 1948 stále otázku boje s fašismem, ale postupem času se do popředí jeho zájmu stále více dostává politická situace ve vztahu Východ – Západ a s ním spojená studená válka. Takže po roce 1948 velkou část jeho projevů tvoří stále více otázka zaměřená na boj s americkým imperialismem.

I po roce 1948 tvoří značnou část jeho textů, a je to i díky zisku rezortu osvěty logické, kulturní prostředí. V otázce kulturní přestavby země Kopecký často vyzdvihoval význam komunisty řízených sdělovacích prostředků, především tisku, rozhlasu a filmového průmyslu, které tvořily mocný nástroj v prosazování komunistické ideologie, řízené velkou měrou Kopeckým z pozice své funkce.

Postupem času, tak jak postupně rostla politická moc strany, byl znát stále víc také Kopeckého vliv a politická moc, ta se nejvíce projevuje především na začátku padesátých let a během politických procesů, kdy i ve svých projevech požíval velmi tvrdá slova, a to i k osobám, k nimž dříve volil jasně mírnější tón. Znatelný je v této době především jeho postoj k postavě T. G. Masaryka, jehož po válce a ještě krátce po únoru ve svých mnohých článcích a projevech hodnotil spíše kladně. Další osobou, ke které zaujal jiný postoj, byl někdejší prezident Edvard Beneš. Zde je třeba podotknout, že Kopecký v tomto případě kopíroval jen určitý vývoj, který byl řízen KSČ a on se svým vystupováním na něm jen podílel.

Nejvýznamnější a nejdelší politickou koncepcí Václava Kopeckého byl od roku 1952 jím vytyčený boj s kosmopolitismem a imperialismem. Kopecký se do něj pustil sice až poměrně dlouho po únoru 1948, ale zato v nejpříznivější dobu. Bylo to krátce po velkých politických procesech, ve kterých si komunisté značně upevnili svou moc. Václav Kopecký, v této době jako stranický ideolog číslo jedna, svým velmi útočným a odsuzujícím způsobem, pokračoval ve své dřívější rétorice, která byla po utužení jeho moci zostřena, a ještě více se soustředil na hledání vnitřního nepřítele, což umožňovalo komunistům odvrátit pozornost lidí od skutečných problémů.

Něčím jsou ale Kopeckého texty z let 1945 – 1948 a 1948 – 1948 přeci jen stejné, a to stále stejnými dokola omílanými frázemi. V jeho textech je dobře patrná určitá struktura, se kterou většinu z nich tvořil, která se velmi opakuje, a která se během jeho života jen málokdy měnila. Bylo by nesprávné myslet si, že se ani on nějak politicky a zřejmě také osobnostně nevyvíjel, ale jeho vývoj, pokud nějaký byl, byl dán spíše vnější, než osobní potřebou. Václav Kopecký patřil k lidem, kteří byli schopni

někoho jeden den vynášet do politických výšin a druhý den ho poslat na smrt, tak jako to udělal například v případě stranického kolegy Rudolfa Slánského.

Poté, co byl Václav Kopecký přesunut na rezort ministerstva kultury, neskončily v žádném případě jeho útoky ani jeho útočné výpady. Zásadní obrat v životě Václava Kopeckého přinesl až XX. sjezd KSSS v roce 1956, po kterém se sice musel kát, ale v této době zároveň začíná nové období jeho života, Kopecký se vrací k boji proti kosmopolitismu, který rozpoutal již dříve a kterému následně zasvětil zbytek svého života.

Jaký byl vlastně Václav Kopecký člověk? Myslím, že nejpřesněji jeho osobu vystihl literární historik Václav Černý: *Na Václava Kopeckého je přímo zakázáno plýtvat jakoukoliv analýzou struktury jeho osobnosti a jejího vývoje, byli bychom k smíchu. Neměl vývoje, tím méně růstu. A nebyl osobností, nanejvýš – a to už bylo krásné – osobou, osoba Václava Kopeckého stála však za to, totiž spoustami, které za sebou dovedla zanechat! Kulturním typem byl Kopecký nedouk a nedovzdělanec, nedoštudovaný právník, mluvka bez stavidel a zábran, v němž velmi banální, velmi řídká a neostyšná, ale vehementně orální pohotovost probouzela ješitnou iluzi, že je „lidovým tribunem“, to byla také jeho veliká ctižádost. Táborový řečník, jenž spotřebuje víc hlasivek než myšlenek, a spíš než niterným nadšením se opíjí fyzickým kontaktem s napěchovaným davem a pohledem do vyvalených bulv.*³⁰⁷

---

³⁰⁷ Černý Václav, Paměti III., s. 148.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo co nejvíce přiblížit osobní a především politický život Václava Kopeckého, jednoho z nejvlivnějších komunistických politiků přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století, ministra informací a osvěty, člena ÚV KSČ a později také politbyra ÚV KSČ.

Václav Kopecký patřil k té generaci komunistických politiků, kteří se již krátce po druhé světové válce chopili pevně moci a tu po několik následujících let neustále posilovali. K této generaci kromě něj patřili lidé jako Klement Gottwald, Rudolf Slánský, Alexej Čepička, Antonín Novotný a mnozí další, kteří svojí politikou uvrhli Československo na dlouhá léta do politické a společenské izolace a pevně ho přimkli k Sovětskému svazu.

Při psaní této práce jsem nejvíce využíval archivní prameny z fondu Václava Kopeckého uložené v Národním archivu. Určitým problémem tohoto fondu byl nedostatek pramenů osobní povahy, proto je také této části v práci věnována o něco menší pozornost.

Z archivních pramenů uložených v tomto fondu mi nejvíce posloužily jeho texty psané pro tisk, nebo pro různé veřejné projevy. Ty jsem ovšem během jejich procházení musel podrobit velmi přísné kritice, jelikož byl jejich obsah mnohdy zavádějící a neodpovídající skutečným. To se týkalo především historických, politických, ale i kulturních faktů.

Další problém vyvstal v nedostatku odborné literatury k tomuto tématu. Období přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století stálo zatím stranou zájmu badatelů, zde bych uvedl výjimku ve jménech historiků Karla Kaplana a Jiřího Knapíka, kteří ve svých pracích přinesli zatím nejucelenější pohled na toto období. Také samotné postavě Václava Kopeckého byla do dnešních dnů věnována velmi omezená pozornost, rozhodně menší, než jaký je její význam. Jediné dílo, které se postavou Václava Kopeckého bližším způsobem zabývalo, napsala historička Jana Pávová.

Tato diplomová práce a jsem si toho plně vědom, v žádném případě nevyčerpala všechny možnosti daného tématu. Václav Kopecký z pozice své funkce zasahoval do celé škály oblastí spojených s kulturou, politikou, sportem a dalšími, přičemž každá z těchto oblastí by díky svému rozsahu a významu mohla být možným námětem na další samostatné bádání.

V této práci mi šlo především o přiblížení postavy Václava Kopeckého jako politika, a také o jeho zasazení do kontextu významných politických a také kulturně společenských změn a událostí, kterými Československo v době jeho působení procházelo, a na kterých se on také nemalou měrou podílel.

Myslím si, že jelikož Václav Kopecký svým projevem a vystupováním výrazně spoluutvářel jakousi politickou jazykovou a kulturní normu doby, mohla by tato práce posloužit také ke studiu politických špiček komunistického režimu v této oblasti na přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století.

Přínos této práce spatřuji v doplnění nepříliš velkého množství prací věnujících se období nastolování komunismu mezi léty 1945 – 1948, a také pozdějšímu období, které je známé jako období velkého budování komunismu v letech 1948 – 1953. Největší přínos této práce potom spatřuji především v posledních dvou kapitolách, věnujících se textům Václava Kopeckého, kterými se zatím nikdo do této doby uceleně a přehledně nezabýval.

Použité prameny a literatura

Prameny

Prameny archivní

Národní archiv (NA), Václav Kopecký (ÚV KSČ, f. 100/45).

Archiv parlamentu České Republiky (www.psp.cz).

Prameny vydané

Černý Václav, Paměti III, (1945 – 1972), Brno 1992.

Dílo Václava Kopeckého

Kopecký Václav, Antisemitismus poslední zbraní nacismu, Praha 1945.

Kopecký Václav, ČSR a KSČ. Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo, Praha 1960.

Kopecký Václav, Gottwald v Moskvě, 2. vydání, Praha 1948.

Kopecký Václav, KSČ v boji za svobodu, Praha 1949.

Kopecký Václav, Mladí ve výstavbě republiky, Praha 1945.

Kopecký Václav, Myšlenkou a prací vítězí znárodněný film, Praha 1947.

Kopecký Václav, O rozvoji kulturně osvětové práce v Československu. Praha 1951.

Kopecký Václav, Osvětu a kulturu do služeb socialismu, Praha 1950.

Kopecký Václav, Proti kosmopolitismu jako ideologii amerického imperialismu, Praha 1952.

Kopecký Václav, Soběslavský plán kulturně osvětové činnosti, Praha 1950.

Kopecký Václav, Třicet let KSČ. Vzpomínky na založení KSČ a hlavní události jejího vývoje, Praha 1951.

Kopecký Václav, Zápas o nové vlastenectví, Praha 1948.

Kopecný Václav, Za socialistické vlastenectví a proletářský internacionalismus, Praha 1952.

Kopecný Václav, IX. Sjezd KSČ Praha 25. - 29. 5. 1949. Vedení nepřemožitelným učením marxismu – leninismu vybudujeme socialismus v naší vlasti, Praha 1949.

Tisk

Rudé právo 1945 – 1961.

Jihočeské listy 1945 – 1961.

Literatura

Bauer Michal, Ideologie a paměť, Jinočany 2003.

Brenner Christiane, Zwischen Ost und West. Tschechische politische Diskurse 1945 - 1948, München 2009.

Connelly John, Ztročená univerzita. Sovětizace vysokého školství ve východním Německu, v českých zemích a v Polsku v letech 1945-1956, Praha 2008.

Gadis John Lewis, Studená válka, Banská Bystrica 2006.

Jiroušek Bohumil a kol., Proměny diskursu české marxistické historiografie, České Budějovice 2008.

Kaplan Karel, Aparát ÚV KSČ v letech 1948 – 1968. Studie a dokumenty, Praha 1993.

Kaplan Karel, Československo v letech 1945 – 1948 I., Praha 1991.

Kaplan Karel, Československo v letech 1948-1953 II. Zakladatelské období komunistického režimu, Praha 1991.

Kaplan Karel, Československo v letech 1953 – 1966 III. Společenská krize a kořeny reformy, Praha 1992.

Kaplan Karel, Pravda o Československu 1945 – 1948, Praha 1990.

Kaplan Karel, Příprava Ústavy ČSR v letech 1946 – 1948. Soubor dokumentů, Praha 1993.

Kaplan Karel - Kosatík Pavel, Gottwaldovi muži, Praha – Litomyšl 2004.

Kárník Zdeněk, České země v éře První republiky (1918 – 1935) II. Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930 – 1935), Praha 2002.

Kárník Zdeněk – Kopeček Michal, Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu I. – V., Praha 2003 – 2005.

- Knapík Jiří, Kdo spoutal naši kulturu. Portrét stalinisty Gustava Bareše, Přerov 2000.
- Knapík Jiří, Únor a kultura. Sovětizace české kultury 1948 – 1950, Praha 2004.
- Knapík Jiří, V zajetí moci. Kulturní politika, její systém a aktéři 1948 – 1956, Praha 2006.
- Mencl Vojtěch a kol., Křižovatky 20. století. Světlo na bílá místa v nejnovějších dějinách, Praha 1990.
- Páková Jana, Demagog ve službách strany. Portrét komunistického politika a ideologa Václava Kopeckého, Praha 2008.
- Rupnik Jacques, Dějiny Komunistické strany Československa. Od začátků do převzetí moci. Praha 2002.
- Vinen Richard, Evropa 20. století, Praha 2007.
- Vykoukal Jiří a kol., Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 – 1989, Praha 2000.
- Wegs Robert J. - Ladrech Robert, Evropa po roce 1945, Praha 2002.

Slovníky a encyklopedie

- Balík Stanislav a kol., Politický systém českých zemí 1848 – 1989, Brno 2004.
- Malíř Jiří - Marek Pavel a kol., Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004. I. 1861 – 1938, Brno 2005.
- Malíř Jiří - Marek Pavel a kol., Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861 – 2004. II. 1938 - 2004, Brno 2005.
- Knapík Jiří, Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948 – 1953, Praha 2002.

Seznam příloh

Obr. 1: Václav Kopecký (1897-1961), od roku 1945 ministr informací a od roku 1948 ministr informací a od roku 1948 také osvěty. Člen ÚV KSČ od roku 1929, od roku 1952 člen politbyra ÚV KSČ (foto: Ladislav Švadlena)

Obr. 2: Obr. 2: Poslanecké foto Václava Kopeckého z roku 1945 (Rudé právo, 18. října 1945)

Obr. 3: Václav Kopecký, fotografie z 30. let minulého století (foto: Ladislav Švadlena)

Obr. 4: Karikatura Václava Kopeckého, rok 1947 (Jihočeská pravda, 4. září 1947)

Obr. 5: Kopeckého žena Hermína, rozená Jelínková (NA, ÚV KSČ, f. 100/45, sv. 1, a. j. 2, Životopisy)

Obr. 6: Václav Kopecký při projevu na Václavském náměstí, 25. února 1948(foto: Ladislav Švadlena)

Obr. 7: Projev Klementa Gottwalda na Václavském náměstí, Václav Kopecký uprostřed, vpravo ministr školství Zdeněk Nejedlý, 25. února 1948(foto: Ladislav Švadlena)

Obr. 8: Václav Kopecký, projev krátce po volbách 1948 (foto: Ladislav Švadlena)

Obr. 9: Referát Václava Kopeckého na IX. sjezdu Komunistické strany Československa, květen 1949 (brožura: Václav Kopecký, Vedení nepřemožitelným učením marxismu – leninismu vybudujeme socialismus v naší vlasti, Praha 1949.)

Obr. 10: Václav Kopecký při projevu v Národním shromáždění mluví k Zákonu o vydávání knih, rok 1949 (foto. Ladislav Švadlena)

Obr. 11: Václav Kopecký ve svém živlu, vyhlášení Soběslavského plánu kulturní a osvětové činnosti, srpen 1950 (Jihočeská pravda, 4. srpna 1950)

Obr. 12: Oficiální lékařská zpráva o úmrtí Václava Kopeckého, srpen 1961(Rudé právo, 7. srpna 1961)

Obr. 13: Pohřeb Václava Kopeckého, u rakve stojí členové a kandidáti politického byra ÚV KSČ, srpen 1961(Rudé právo, 10. srpna 1961)

Obr. 1: Václav Kopecký (1897-1961), od roku 1945 ministr informací a od roku 1948 také osvěty. Člen ÚV KSČ od roku 1929, od roku 1952 člen politbyra ÚV KSČ.

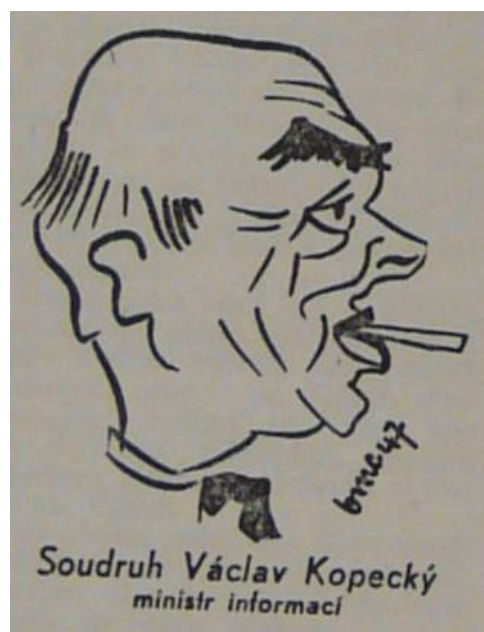
Obr. 2: Poslanecké foto Václava Kopeckého z roku 1945.

Obr. 3: Václav Kopecký, fotografie z 30. let minulého století.

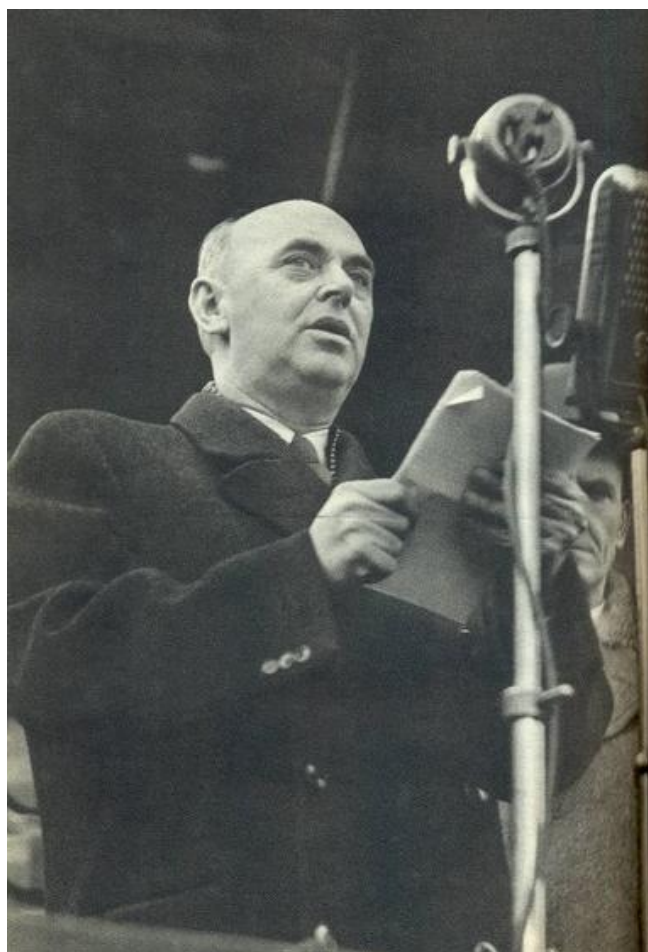
Obr. 4: Karikatura Václava Kopeckého, rok 1947.

Obr. 5: Kopeckého žena Hermína,
rozená Jelínková.

Obr. 6. Václav Kopecký při
projevu na Václavském
náměstí, 25. února 1948.

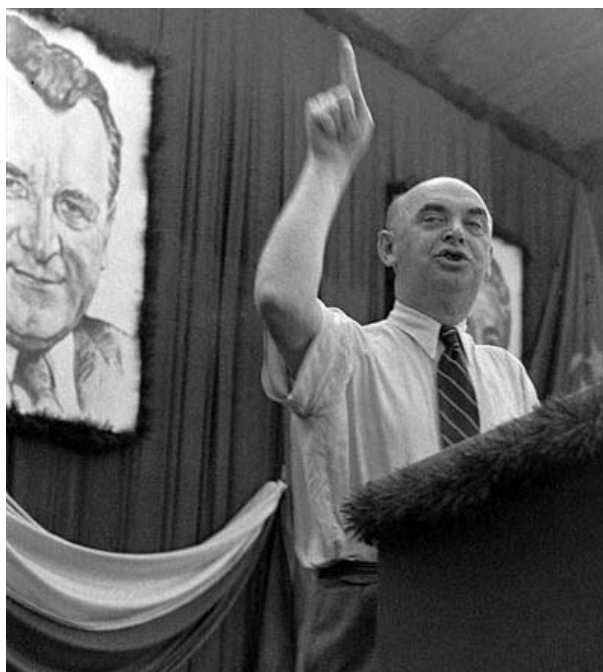

Obr. 7: Projev Klementa Gottwalda na Václavském náměstí, Václav Kopecký uprostřed, vpravo ministr školství Zdeněk Nejedlý, 25. února 1948.

Obr. 8: Václav Kopecký, projev krátce po volbách 1948.

Obr. 9: Referát Václava Kopeckého na IX. sjezdu Komunistické strany Československa, květen 1949.

Obr. 10: Václav Kopecký při projevu v Národním shromáždění mluví k Zákonu o vydávání knih, rok 1949.

Pohřeb Václava Kopeckého, u rakve stojí členové a kandidáti
politického byra ÚV KSČ, srpen 1961.